

Seletuskiri

Riigihangete seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

1. septembril 2017 jõustus uus riigihangete seadus (edaspidi ka RHS), millega võeti üle kolm 2014. aasta riigihangete direktiivi ja juba eelmise seadusega (edaspidi ka RHS 2007) üle võetud õiguskaitsemeetmete direktiivid ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiiv¹. Lisaks direktiivide ülevõtmisele on seaduses ka hulgaliselt siseriiklikest valikutest lähtuvaid sätteid.

Seaduse rakendamisel on ilmnenud puudusi, mis raskendavad selle eesmärkide täitmist ning kasvatavad ebavajalikult hankijate ja ettevõtjate töö- või halduskoormust. Sellist järelust on võimalik teha, tuginedes eeskätt nõustamispraktikale ja huvirühmadelt 2018. aasta esimeses pooles küsitud tagasisidele. Kitsaskohtadele on viidatud ka haldus- ja kohtupraktikas.

Kaardistatud puuduste kõrvaldamine on võimalik mitmel moel. Erinevate valikuvariantide kaalumiseks ja neile tagasiside saamiseks koostas Rahandusministeerium riigihangete seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (edaspidi ka VTK), mis saadeti kooskõlastamiseks ja avaldati arvamuse andmiseks 2019. aasta märtsis. Vastuseks VTK-le esitati kokku 295 ettepanekut. Tagasisidet andsid viis advokaadibürood, kaheksa ministeeriumit, üksteist erialaliitu, kaks ülikooli ja kuus riigi valitseva mõju all olevat hankijat.

Riigihangete seaduses on mitmeid puudusi ka Euroopa Liidu õiguse harmoneerimises, mida võib rakendamisel küll püüda ületada kooskõlalise tõlgendamisega, kuid mis tuleb pikas perspektiivis siiski õigusloomega lahendada.

1.2 Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna nõunikud Evelin Karindi-Kask (evelin.karindi-kask@fin.ee, tel 611 3501) ja Triin Paljak (triin.paljak@fin.ee, tel 611 3267). Eelnõu muudatused, mis puudutavad EHS 9. ja 10. peatükki ja vastava osa seletuskirjast koostas Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna jurist Mihhail Antonov (mihhail.antonov@fin.ee, tel 611 3468). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Agnes Peterson (agnes.peterson@fin.ee, tel 611 3161). Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud

---

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta (ELT L 94, 28.03.2014, lk 1–64); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 94, 28.03.2014, lk 65–242); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT L 94, 28.03.2014, lk 243–374); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde, ning asjade ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise kord ja muudetakse direktiive 2004/17/EÜ ja 2004/18/EÜ (ELT L 216, 20.08.2009, lk 76–136); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ riigihankelepingute sõlmimise läbivaatamise korra tõhustamise osas (ELT L 335, 20.12.2007, lk 31–46).

Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (sirje.lilover@fin.ee, tel 611 3638).

1.3 Märkused

Eelnõu on seotud järgmiste Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/23/EL;
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL;
3. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL;
4. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/81/EÜ;
5. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ riigihankelepingute sõlmimise läbivaatamise korra tõhustamise osas (ELT L 335, 20.12.2007, lk 31–46) (edaspidi *õiguskaitsemeetmete direktiiv*).

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva eelnõuga.

Eelnõuga muudetakse RHS-i redaktsioonis RT I, 08.07.2020, 8, halduskohtumenetluse seadustikku (edaspidi ka HKMS) redaktsioonis RT I, 13.03.2019, 54 ja karistusregistri seadust redaktsioonis RT I, 13.03.2019, 76.

Eelnõu vastuvõtmiseks seadusena on lähtuvalt Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 104 punktist 14 vajalik Riigikogu koosseisu häälteenus, kuivõrd seadusega muudetakse ka halduskohtumenetluse seadustikku.

2. Eesmärk

Eelnõul on kaks peamist eesmärki:

1. Parandada RHS rakendamisel ilmnenud need puudused, mille puhul on abi regulatiivsest meetmest;
2. Viia RHS täielikult kooskõlla riigihangete direktiividega.

Eelnõu eesmärgiks ei ole avada põhimõttelisi valikuid, mille kasuks seadusandja RHS-i vastu võttes otsustas. Riigihankeõigus vajab edukaks rakendamiseks õigusrahu ning igasugused muudatused toovad osapooltele vähemalt lühemas perspektiivis kaasa haldus- ja töökoormust ning kulusid. Põhjendatud ei ole RHS tervikteksti väljatöötamise kavatsuse, vastava eelnõu koostamise ning selle menetlemise raames Riigikogus toimunud kõikehõlmaval huvigruppide kaasamisel tehtud keeruliste kompromisside tulemusel jõutud põhimõtteliste valikute ümber hindamine sedavõrd lühikese aja jooksul pärast seaduse jõustumist.

Vaatamata eeltoodule, on seaduse rakendamisel tuvastatud süsteemseid või olulisi kitsaskohti, mille lahendamine mõjutab positiivselt seaduse eesmärkide saavutamist ja kaalub pikemas vaates üles õigusrahu häirimisest tuleneva ebamugavuse. Eelnõuga need kitsaskohad parandatakse, mis vähendab hankijate ja ettevõtjate töö- või halduskoormust ja suurendab õigusselgust.

11. oktoobril 2019 saatis Euroopa Komisjon Eesti Vabariigi alalisele esindusele Euroopa Liidu juures kirja rikkumismenetluse 2019/2244 alustamise kohta, mille kohaselt ei ole Eesti

riigihangete direktiive täielikult nõuetekohaselt üle võtnud. Euroopa Komisjon tegi Eestile etteheiteid kõigi kolme riigihangete direktiivi väära ülevõtmise kohta, kusjuures mitmed märkused olid sellised, mis käsitlesid neid direktiivide sätteid, mis kõikides direktiivides korduvad. Eesti vastas Euroopa Komisjonile ning võttis omaks 7 etteheidet ning vaidles vastu 15 etteheitele. Omaks võetud etteheited on eelnõuga muudetavate sätete hulgas.

Lisaks Euroopa Komisjoni märkustele on RHS vastuoludele direktiividega tähelepanu juhitud ka riigihangete seaduse kommenteeritud väljaandes.² Eelnõuga muudetakse enamuse kommenteeritud väljaandes käsitletud kõrvalekalletest. Muutmata on sätted, mille vastuoluga direktiividega eelnõu koostajad ei nõustu.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millest esimene sätestab RHS muudatused, teine HKMS muudatused, kolmas muudatuse karistusregistri seadustikus ja neljas seaduse jõustumise.

3.1 Eelnõu §-ga 1 muudetakse RHS sätteid.

Punktiga 1 RHS §-s 4 sisalduvat seaduses kasutatavate mõistete nimekirja kolme mõistega. Esiteks lisatakse seni puudu olev ideekonkursi definitsioon, mis vastab direktiivide 2014/24/EL art 2 lg 1 p-le 21 ja 2014/25/EL art 2 p-le 17. Ideekonkursi korraldatakse peamiselt planeerimise, arhitektuuri või andmetöötluse valdkonnas kavandi või projekti saamiseks ning ideekavandid valib välja žürii, kes võib anda ka auhindu. Lisaks sellele võib ideekonkursil maksta ka osalustasu nagu kõikides teistes menetlustes, ent see ei ole tingimata ideekonkursi definitsioon osa. Samuti võib ideekonkursi korraldada ka muudes valdkondades kavandi või projekti saamiseks.

Teiseks lisatakse riigihanke menetluse definitsioon. Kehtiva RHS-i tekstis kasutatakse sõna „riigihange“ mõiste sisult ja mahult kahes erinevas tähenduses: (i) riigihange *sensu largo* kui soetuse teostamine – asja ostmine, teenuse tellimine, ideekavandi saamine, ehitustöö tellimine või kontsessioonilepingu sõlmimine hankija poolt (loetletu hõlmab ka lepingu täitmist) – vt. täpsemalt RHS § 4 p 16; (ii) riigihange *sensu stricto* kui igasugune menetlus, õigusliku sisu ja tähendusega protsess, toimingute jada, mis on suunatud hanke-, raam- või kontsessioonilepingu sõlmimisele või ideekavandi saamisele, sh. nt. RHS § 51, § 125, § 128 jj. Need kaks mõistet tuleb teineteisest eristada.

Kolmandaks lisatakse osamaksumuse definitsioon, mis esineb nii ärisaladuse regulatsioonis kui ka nende andmete juures, mida hankija pakkumuste avamisel peab hankemenetluses osalevatele isikutele teatavaks tegema. Varasemalt seaduses defineerimata jäänud termini defineerimisega suureneb õigusselgus, sh ka selles osas, milline informatsioon saab olla ärisaladus ning milline info tuleb hankijal pakkumuste avamisel hankemenetluses osalevatele isikutele edastada. Osamaksumus on pakkumuse maksumuse osa, ent sellele on hankija kehtestanud eraldi hindamiskriteeriumid. Näiteks kui riigihanke esemesse kuuluvad erinevad seadmed, on hankija sätestanud maksumuse osas hindamiskriteeriumideks seadme X maksumuse eraldi (näiteks 60% maksumuse kriteeriumist) ja seadme Y maksumuse eraldi (näiteks 40% maksumuse kriteeriumist).

Punktiga 2 täiendatakse § 5 lg-t 4 viitega kontsessiooniteatega avaldatud kontsessioonilepingu sõlmimise menetlusele, kuivõrd hetkel nimetatakse võrgustikusektoris eri- või ainuõiguse

---

² M. Parind, M. Simovart „Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne.“, Kirjastus Juura, 2019

määratlemisel üksnes väljakuulutatavatele hankemenetlustele, milleks on § 4 punkti 5 ja 19 kohaselt ainult 2. peatükis nimetatud hankemenetlused. Direktiiv 2014/25/ EL hõlmab samas kontekstis aga ka teatega alustatavat kontsessioonilepingu sõlmimise menetlust.

Punktiga 3 täiendatakse § 7 lg-t 3 selliselt, et hankija võib keelata riigihankes osaleda lisaks pakkuja või taotlejana ka isikuna, kelle vahenditele tuginetakse, sellistel ettevõtjatel, kes on pärit väljastpoolt § 3 punktis 2 nimetatud riike. Täiendus on vajalik, kuivõrd kvalifitseerimise näitajatele tuginemisel peab teatud juhtudel isik, kelle vahenditele tuginetakse, osalema hankelepingu täitmises vastavas osas isiklikult ja hankija võib nõuda temalt solidaarvastutust. Sellisel juhul osaleks aga riigihankel siiski isik, kelle osaluse on hankija soovinud muudetava sätte alusel välistada.

Punktiga 5 viiakse turu-uuringu tegemise eeldused kooskõlla sätte aluseks oleva direktiivi 2014/24/EL art-ga 40. Direktiivides sätestatakse, et hankijad võivad enne riigihanke käivitamist läbi viia turu-uuringud kahel eesmärgil - valmistada riigihanget ette ning teavitada ettevõtjaid oma hankeplaanidest ja nõuetest. Kehtiva RHS § 10 lg 1 viitab üksnes hankija õigusele turu-uuringu käigus hankelepingu eseme täpsemaks piiritlemiseks ja üldiselt ettevalmistamiseks.

Oluline erinevus direktiivide ja kehtiva RHS sõnastuse vahel seisneb selles, et direktiiv sätestab turu-uuringu üheks lubatavuse eelduseks ka hankija soovi ettevõtjate turu-uuringu käigus oma hankeplaanidest ja nõuetest teavitamiseks. Direktiividest ei tulene ka seda, et turu-uuringu võib läbi viia üksnes hankelepingu täpsemaks piiritlemiseks. Direktiivid viitavad üldiselt riigihanke ettevalmistamise vajaduse täitmisele.

Seega on sätte regulatsiooniulatus ja eesmärk direktiivis ette nähtud oluliselt laiemana kui sõnaliselt Eesti seadusesse üle võetud. Muudatusega viga parandatakse.

Punktiga 6 muudetakse turu-uuringu käigus saadud informatsiooni kasutamist reguleerivat § 10 lg 2 teist lauset selliselt, et hankija ei pea tagama turu-uuringu käigus võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtete järgimist, küll aga turu-uuringu tulemusel saadud teabe kasutamisel riigihankes. Kohustus turu-uuringu käigus neid põhimõtteid järgida tähendaks sisuliselt avatud hankemenetlusega sarnase menetluse läbi viimist turu-uuringu eesmärgil, mis aga ei ole olnud seaduse mõte. Selliselt ei käsitle turu-uuringut ka sätte aluseks oleva direktiivi 2014/24/EL art 40 teine lõik.

Punktiga 7 viiakse § 10 lg 3 p 1 kooskõlla selle aluseks oleva direktiivi 2014/24/EL art 41 teise lõiguga, mille kohaselt tuleb riigihanke alusdokumentides avaldada teave, mis ettevõtjaga turu-uuringu käigus vahetati, mitte aga üksnes teave, mis ettevõtjale selle käigus hankija poolt esitati. Teisisõnu tuleb avaldada ka see teave, mida ettevõtja hankijale esitas. Samuti lisatakse sõna „oluline“, kuivõrd avaldama ei pea seda teavet, millel ei ole mingit mõju pakkumuse sisule ega selle ettevalmistamisele ega asjaolule, kas pakkumus võib või mitte hilisemas menetluses nõuetekohaseks või edukaks osutada. Selliseks mitteoluliseks teabeks on näiteks turu-uuringu korralduslikud küsimused.

Punktiga 8 lisatakse § 11 lg 1 punktile 1 täiendus, mille kohaselt saab elektroonilise side võrkude teenuseid puudutavaid hankelepinguid ilma riigihanget korraldamata sõlmida üksnes avaliku sektori hankija. Võrgustikusektori hankija ei saa erandit kohaldada, kuivõrd võrgustikusektori direktiiv 2014/25/EL sellist erandit ei sisalda, liikmesriigil on aga keelatud riigihankeõiguse kohaldamisalast iseseisvalt erandeid teha, mistõttu on kehtiv säte võrgustikusektori direktiiviga vastuolus.

Punktiga 9 täiendatakse § 12 lg 8 teist lauset selliselt, et majandustegevuse prognoosiga võib esimeses lauses nimetatud protsendimäärade kindlaks määramisel arvestada siis, kui need andmed ei ole kättesaadavad seoses hankija või juriidilise isiku hilisema asutamise või äritegevuse alustamisega või tema ümberkujundamisega. Selle täienduse puudumisele ning seetõttu vastuolule direktiiviga on Eestile tähelepanu pööranud ka Euroopa Komisjon oma ametlikus kirjas.

Punktiga 10 jäetakse esiteks § 13 lõikest 1 ära sõna „põhikirjaline“. Kehtiv § 13 lg 1 näeb ette, et ettevõtja tegevuse peamine eesmärk peab olema sätestatud tema põhikirjas. Direktiivid põhikirjalisuse nõuet aga ette ei näe. Direktiivid viitavad üksnes „peamisele eesmärgile“, mis – olles sõnastatud sedavõrd üldiselt – võib põhimõtteliselt nähtuda mistahes dokumendist või muust allikast, millest on võimalik välja lugeda ettevõtja tegevuse eesmärki. Seega on põhikirjalisuse näol tegemist on Eesti seadusandja lisandusega, mis põhjendamatult kitsendab direktiivide sätete mõjuala.

Teiseks laiendatakse isikute ringi, kes võivad olla kaitstud töö keskuseks RHS mõistes. Kehtiv § 13 lg 2 defineerib kaitstud töö keskuse mõiste. Tegemist on Eesti seadusandja välja töötatud definitsiooniga, sest EL õigus ei sisusta antud mõistet sootuks. See kitsendab kaitstud töö keskuseks olla võivate isikute ringi vaid juriidilistele isikutele ja asutustele. Selle alla ei mahu nt seltsingu vormis tegutsevad initsiatiivgrupid.

Punktiga 11 asendatakse § 14 lg 4 teises lauses ekslik sõna „riigihanke“ sõnaga „rahvusvahelise“, kuivõrd säte räägib kaitse- julgeolekuvaldkonna rahvusvahelisest piirmäärast, mille kehtestab Euroopa Komisjon, mitte aga riigihanke piirmäärast.

Punktiga 12 parandatakse vastuolu kaitse- ja julgeoleku direktiiviga, mis nõuab ka võrgustikusektori hankijalt riigihanke korraldamist kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas isegi juhul, kui leping ei ole seotud tema tegutsemisega võrgustikuvaldkonnas. Kehtiva seaduse kohaselt tuleks võrgustikusektori hankija korraldada kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihanke üksnes juhul, kui leping on seotud tema tegutsemisega võrgustikuvaldkonnas.

Punktiga 13 muudetakse § 15 lg 11 raskepärast sõnastust nii, et regulatsioonist tuleneks selgelt hankija võimalus kasutada seaduses sätestatud kohustusliku korra asemel soovi korral rangemaid menetlusreegleid.

Punktiga 14 muudetakse § 15 lg 12, mis reguleerib seda, milliseid reegleid tuleb järgida, kui hankija alustab riigihanget registris ilma seadusest tuleneva kohustuseta. Kehtiva seaduse kohaselt tuleb riigihanke reegleid järgida siis, kui hankija alustab registris riigihanget, st näiteks juhul, kui tegemist on sellise riigihankega, mille puhul võiks kasutada mõnda §-st 11 tulenevat erandit. Samas on aga reguleerimata sellised olukorrad, kui hankija alustab registris menetlust, ent tegemist ei ole riigihankega RHS mõttes. Kuivõrd RHS § 181 lg 1 kohaselt on riigihangete register riigihangete ja toetuse saajate ostude andmete töötlemiseks ette nähtud andmekogu, tuleb selgelt sätestada, et kõiki neid menetlusi, mida hankija riigihangete registris läbi viib, käsitatakse riigihangetena. Vastasel korral tekitab see suurt segadust, kuivõrd nendele menetlustele, mis ei ole riigihanked, ei kohaldu vaidlustamise ja järelevalve regulatsioon. Sellele probleemile on tähelepanu juhtinud ka riigihangete vaidlustuskomisjon.³ Sätte uue sõnastuse kohaselt kui hankija alustab menetlust registris, käsitatakse seda automaatselt riigihankena ja hankijal tuleb järgida vastavale menetlusliigile sätestatud korda. Näiteks juhul,

---

³ Vt VAKO 18.12.2020 otsus nr 271-20/230219

kui võrgustikusektori hankija alustab menetlust riigihangete registris millegi ostmiseks, näiteks väikehankena, mis ei ole seotud tema tegutsemisega võrgustikusektoris, tuleb tal järgida terves RHS 1. peatükis sätestatud, eelkõige §-s 3 sätestatud riigihanke üldpõhimõtteid ja otsustest teavitamise korda. Samuti on kõik sellised riigihanked vaidlustatavad ja alluvad riigihangete järelevalvele. Muudetud säte ei puuduta toetuse saaja oste, kuivõrd toetuse saaja ei ole hankija ja juhul, kui toetuse saaja on hankija, tuleb tal niikuinii läbi viia riigihange, st ta ei saa läbi viia toetuse saaja ostu menetlust.

Punktidega 4, 15 ja 16 muudetakse § 18 ning viiakse seni mitmes erinevas paragrahvis paiknenud segalepingute üldine regulatsioon kokku ühte paragrahvi 18¹. Muudatus on vajalik, kuna see muudab regulatsiooni hankijate ja ettevõtjate jaoks paremini ning lihtsamini mõistetavaks ning kõrvaldab vastuolud, mis varasemalt viisid õiguse ebaõige rakendamiseni. Lisaks täiendatakse sätet kehtivas RHS-s puuduva regulatsiooniga, millistest reeglitest tuleb lähtuda, kui segalepingud sisaldavad asju, teenuseid või ehitustöid või kahte neist, või nõ tavateenuseid või asju ja sotsiaal- või eriteenuseid. Sellisel juhul tuleb segalepingu sõlmimisel esmalt hinnata, kas segalepingu erinevad esemed on omavahel objektiivselt eraldatavad või mitte, kuivõrd sellest oleneb, millise meetodi järgi tuleb menetlusreeglid valida. Kui segalepingu maksumus jääb alla lihthanke piirmäära, ei ole vaja sellist hindamist läbi viia, kuivõrd RHS konkreetseid menetlusreegleid väikehangetele ette ei näe. Sellisel juhul lähtub hankija oma hankekorras kehtestatud reeglitest. Lisaks sellele ei ole vaja lepingu osade eraldamise võimalikkust hinnata juhul, kui hankeleping hõlmab endas ehitustöid koos projekteerimisega. Sellisel juhul ei ole tegemist segalepinguga, vaid ehitustööde hankelepinguga lähtuvalt RHS § 8 lg 5 p-st 1.

Kui segalepingu esemed ei ole objektiivselt eraldatavad, sõlmitakse segaleping selle peamisele esemele kohalduvate reeglite kohaselt. See tähendab, et kui näiteks koos ehitustöödega hangitakse ka asju, mida võiks küll pidada eraldiseisvateks, mitte ehitustööde osaks, ent mille paigaldamine hoonesse peab toimuma koos ehitustöödega, valitakse ehitustöödele kohalduvad menetlusreeglid vaatamata sellele, milline on hangitavate asjade eeldatav maksumus.

Kui aga segalepingu esemed on objektiivselt eraldatavad, tuleb segalepingu sõlmimisel menetlusreeglite valikul lähtuda sellest, millised on nende erinevate esemete eeldatavad maksumused. Kehtib põhimõte, et juhul, kui segalepingu osa kohta eraldi hankelepingu sõlmimisel tuleks teatavat korda rakendada, tuleb seda ka rakendada segalepingu puhul, kuigi lepingu peamisele esemele kohalduvad reeglid oleksid võib-olla leebemad.

Näiteks hangitakse koos hoone ehitamise lepinguga koos pärast hoone valmimist vaja minevaid hoone koristus- või hooldusteenuseid. Ehituslepingu osa maksumus on üle riigihanke (150 000 eurot), ent alla rahvusvahelise piirmäära (5,35 miljonit eurot), teenuste hankelepingu osa maksumus on aga üle rahvusvahelise piirmäära (139 000 eurot). Segalepingu esemed on objektiivselt eraldatavad, ent hankija on otsustanud sõlmida ühe ühtse lepingu. Kui hankija sõlmiks eraldi teenuste hankelepingu, peaks ta teenuste hankelepingu sõlmimiseks korraldama hankemenetluse üle rahvusvahelise piirmäära. Ehituslepingu sõlmimisel aga oleks kohustus korraldada hankemenetlus alla rahvusvahelise piirmäära. Sellise segalepingu sõlmimisel tuleb lähtuda rangematest reeglitest, st kuigi tegemist oleks hankelepingu liigi mõttes ehitustööde hankelepinguga, tuleb antud juhul korraldada hankemenetlus üle rahvusvahelise piirmäära reeglite järgi, vaatamata sellele, et segalepingu eeldatav maksumus ehitustööde rahvusvahelise piirmäärani ei küündi.

Lisaks sellele, kuivõrd ehitustööde hankelepingute puhul on seaduses sätestatud pikemad pakkumuste esitamise miinimumtähtajad, tuleb juhul, kui segalepingu peamine ese on ehitustööd, ent menetlusreegleid rakendatakse asjade või teenuste piirmäärast alates, kohaldada ehitustöödele sätestatud, st pikemaid pakkumuste esitamise tähtaegu.

Kuivõrd asjade ja nõ tavateenuste hankelepingutele kohalduvad reeglid on ühesugused, ei saa sellise segalepingu sõlmimisel, mis asju ja tavateenuseid sisaldavad, tekkida küsimust, milliseid menetlusreegleid kohaldada. Küll aga tekib see küsimus juhul, kui segaleping sisaldab asju või tavateenuseid ja sotsiaal- või eriteenuseid. Siin kehtivad samasugused reeglid nagu eelnevalt selgitatud. Seega juhul, kui sotsiaal- või eriteenuste hankelepinguga soovitakse hankida ka asju või nõ tavateenuseid, hankelepingu esemed on eraldatavad, sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus on suurem asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumusest ja:

1) asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumus ületab lihthanke piirmäära (30 000 eurot) ja sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus on alla riigihanke piirmäära (eriteenustel 60 000 eurot ja sotsiaalteenustel 300 000 eurot), tuleb korraldada lihthankemenetlus RHS §-s 125 sätestatud korras;

2) asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumus on alla riigihanke piirmäära (60 000 eurot) ja sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga (eriteenustel 60 000 eurot ja sotsiaalteenustel 300 000 eurot), tuleb korraldada sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlus RHS §-s 126 sätestatud korras;

3) asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga (60 000 eurot), sh juhul, kui see on vähemalt võrdne rahvusvahelise piirmääraga (riigiasutustel 135 000 eurot, teistel hankijatel 214 000 eurot) ja sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär, tuleb korraldada hankemenetlus RHS 2. peatükis sätestatud korras;

4) asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga (60 000 eurot), ent on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär (riigiasutustel 135 000 eurot, teistel hankijatel 214 000 eurot) ja sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus on suurem kui rahvusvaheline piirmäär, tuleb korraldada sotsiaal- ja eriteenuste erimenetlus RHS § 126 sätestatud korras ning vastavad teated ka ELT-s avaldada.

Kui asjade või tavateenuste hankelepingu osa maksumus on suurem kui sotsiaal- või eriteenuste hankelepingu osa maksumus, tuleb lisatava § 18¹ lg 2 kohaselt menetlusreeglite valikul lähtuda asjade ja tavateenuste hankimiseks ette nähtud korrast. Sellise segalepingu kohta käiv reeglistik, mille esemeks on üheaegselt sellised tegevused, mis kuuluvad RHS kohaldamisalasse ja sellised tegevused, mis RHS kohaldamisalasse ei kuulu, eelnõuga ei muutu. Kehtiva RHS § 18 sisaldub eelnõuga lisatava § 18¹ lg-tes 7–10.

Punktidega 17 ja 18 parandatakse ebakõla segalepingute regulatsioonis, kui ühes lepingus on esemeks nii sotsiaal- ja eriteenused kui ka kontsessioonid. Nimelt tugineb segalepingute regulatsioon direktiivi põhimõttel, mille kohaselt tuleb nende lepingute puhul, mille üks osa kuulud klassikalise direktiivi kohaldamisalasse, lähtudagi klassikalise direktiivi regulatsioonist, sõltumata hankelepingu teise osa maksumusest. Seega tuleb alati lähtuda rangemast menetluskorrast. Kehtiva seaduse regulatsioon ei arvesta aga sellega, et sotsiaal- ja eriteenuste piirmäärad on kohati madalamad kui kontsessioonide piirmäärad ning ka vastupidi. Uue

regulatsiooniga segadus likvideeritakse ning olenevalt hankelepingu osa maksumusest, tuleb lähtuda rangemast regulatsioonist.

Punktiga 19 täiendatakse § 27 lg 2 riigihanke ühe hankemenetluse raames osadeks jaotamata jätmise põhjendamiskohustust selliselt, et nendes riigihangetes, kus RHS riigihanke piirmäär eraldi ei sätesta, kohaldatakse kohustust alates rahvusvahelisest piirmäärast. Sellised riigihanked on näiteks kaitse- julgeolekuvaldkonnas ja võrgustikusektoris. Kehtiva sätte kohaselt jääb arusaamatuks, millisest piirmäärast nendele riigihangetele kohustus laieneb.

Punktiga 20 täiendatakse § 28 lg-s 3 sisalduv nõ väikeste osade erand välistusega kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse kohta. Kuivõrd kontsessioonidirektiiv 2014/23/EL väikeste osade erandit ei käsitle, on selle lubamine riigisiseses õigusaktis direktiiviga vastuolus.

Punktiga 21 muudetakse § 30 lg 3 teist lauset, mis praegu sätestab, et ühe pakkujaga sõlmitud raamlepingu alusel hankelepingu sõlmimisel võib hankija paluda pakkujal vajadusel oma esialgset pakkumust täpsustada. See aga ei ole direktiivi 2014/24/EL art 33 lg 3 teise taandega kooskõlas, mis sätestab, et pakkuja võib vajadusel oma pakkumust täiendada. Kehtiv seaduse sõnakasutus viitab kahetsusväärset, justkui oleks ühe pakkujaga raamlepingut võimalik sõlmida üksnes siis, kui kõik selle alusel sõlmitavate hankelepingute tingimused on raamlepingus ammendavalt sätestatud. Tegelikult võimaldab aga direktiiv ka sellist ühe pakkujaga raamlepingut, kus hankelepingu sõlmimiseks ei piisa üksnes nõ tellimuse esitamisest, vaid hankelepingu sõlmimine eeldab täpsemates detailides kokku leppimist ning esialgses pakkumuses käsitlemata aspektide paika panemist. Loomulikult ei tähenda see, et hankelepingu sõlmimisel raamlepingu alusel võiks asuda hankima midagi sellist, mida asjaomane riigihange üldse ei puuduta või mille kohta puuduvad raamlepingus igasugused tingimused. RHS § 30 lg 1 kohaselt ei tohi hankelepingu sõlmimisel raamlepingu alusel selle tingimusi oluliselt muuta, mille alla kuuluks kindlasti juhtum, kus raamlepingu alusel asutaks hankima midagi, mida raamlepingus käsitletud ei ole.

Punktidega 22 ja 23 täpsustatakse, millistes riigihangete alusdokumentides saab hankija esitada minikonkursil kohaldatavad pakkumuse hindamise kriteeriumid ning kvalifitseerimise tingimused. Hankijad on kehtiva seaduse sõnastuse pinnalt olnud arusaamal, et need kriteeriumid ja tingimused on lubatud sätestada alles minikonkursi kutses, ent direktiivi 2014/24/EL art 33 lg 5 sissejuhatava lauseosa ja p d kohaselt tuleb need ette näha raamlepingu sõlmimiseks koostatud riigihanke alusdokumentides. Vaid sellisel juhul saavad ettevõtjad teha informeeritud otsuse, kas nad soovivad osaleda sõlmitavas raamlepingus või mitte. Kui hindamiskriteeriumid selguvad alles minikonkursi käigus, on suur oht, et ettevõtjad, kes peaksid olema minikonkursil võrdses positsioonis, seda siiski ei ole teadmatuse tõttu, mille järgi hakatakse minikonkursil pakkumusi hindama. Selline praktika ei ole ka kooskõlas läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtetega.

Punktidega 24 ja 25 viiakse kehtiva seaduse § 35 lg 2 esimene lause § 34 lõikesse 1¹. Kehtiva sõnastuse kohaselt peab hankija osutama dünaamilise hankesüsteemi alusel sõlmitavate hankelepingute olemusele ja kogusele ning kasutatavale elektroonilisele ühendusele alles pakkumuse esitamise ettepanekus, ent direktiivi 2014/24/EL art 34 lg 4 p b kohaselt tuleks see teave avaldada juba dünaamilise hankesüsteemi loomisel. Pakkumuse esitamise ettepanekus tuleb ära märkida juba konkreetset tooted ja teenused ning nende kogus, mida sõlmitava hankelepingu alusel ostetakse, mistõttu ei ole selle teabe ligikaudne esitamine enam kuidagi asjakohane.

Punktidega 26 ja 28 muudetakse vastavalt § 37 lg 1 ja § 39 lg 4 sõnastust selliselt, et elektroonilise oksjoni kasutamisest või pakkumuse esitamisest elektroonilise kataloogi kujul teavitatakse nendes hankemenetluses, mida alustatakse kvalifitseerimissüsteemi teatega või perioodilise hanketeatega vastavalt kas pakkumuse või taotluse esitamise ettepanekus. Kuivõrd selliselt alustatud hankemenetlustes hanketeadet ei esitata, ei saa mõistetavalt midagi ka hanketeates määratleda. Millistes dokumentides selliste menetluste puhul see teave tuleb esitada, on sätestatud võrgustikusektori direktiivi 2014/24/EL art 53 lg-s 4 ja 54 lg 3 p-s a. Taotluse esitamise ettepanekut nimetatakse direktiivis küll huvi kinnitamise ettepanekuks. Muudatus puudutab üksnes võrgustikusektori hankijaid, kuivõrd avaliku sektori hankijad ei saa väljakuulutatavaid hankemenetlusi alustada muul moel kui üksnes hanketeate esitamisega.

Punktiga 27 lisatakse § 37 lg 3 esimesse lause sõna „samaaegselt“, et oleks täiesti selge, et hankija ei saa esitada elektroonilise oksjoni kutset pakkujatele erinevatel aegadel.

Punktiga 29 täiendatakse § 44 lg 3 selguse mõttes lauseosaga, mille kohaselt toimub piiriülese keskse hankimise puhul ka dünaamilise hankesüsteemi ja raamlepingu alusel hankelepingu sõlmimine keskse hankija asukohariigi seaduste kohaselt. Selline täpsustus tuleneb direktiivi 2014/24/EL art 39 lg 3 teisest lõigust.

Punktiga 30 lisatakse § 45 lõike 2 punkti 3 võimalus jätta elektroonilise teabevahetuse nõuded järgimata kui riigihanke alusdokumentides tuleb esitada lisaks mudelile või näidisele ka planšett. Muudatuse tegemise vajadus tõusetus aruteludest huvigruppidega, kes soovisid, et näiteks avatud ideekonkursi puhul oleks võimalik lisaks elektroonilisele pakkumusele esitada eraldi ka planšett. Planšeti kujul on žüriil võimalik saada ideekonkursi esemest parem ettekujutus ning lisaks korraldavad hankijad peale ideekonkursi korraldamist ka näituse, kus eksponeeritakse planšettidel esitatud töid avalikkusele.

Punktiga 31 pikendatakse selgitustaotlustele vastamise rahuaega lihthankemenetluses ühelt tööpäevalt kahele tööpäevale. Selgitustaotlustele tuleb hankijal vastata kolme tööpäeva jooksul. Paragrahv 46 lg 2 sätestab selgitustaotlustele vastamiseks rahuaaja, mis tähendab seda, et kui selgitustaotlus ei ole esitatud teatud aja jooksul enne pakkumuste või taotluste esitamise tähtpäeva, ei ole hankija kohustatud sellele vastama. Lihthankemenetluses on rahuaeg kehtiva seaduse kohaselt üks tööpäev, mis tähendab seda, et võib esineda olukord, kus selgitustaotlus on esitatud küll tähtaegselt, ent selle vastamise tähtpäev saabub alles pärast pakkumuste või taotluste esitamise tähtpäeva, millisel juhul ei ole vastusest enam kellelegi kasu. Samas on lihthankemenetluses pakkumuste ja taotluste esitamise miinimumtähtaeg sedavõrd lühike, et rahuaaja pikendamine näiteks hankemenetlusega samasuguseks ei ole mõeldav, kuivõrd miinimumtähtaja kasutamisel ei ole siis ettevõtjatel üldse võimalust selgitusi küsida. Sellise ebasoovitava olukorra vältimiseks pikendatakse lihthankemenetluses rahuaega kahele tööpäevale ning ühtlasi pikendatakse ka pakkumuste ja taotluste esitamise tähtaega viielt tööpäevalt kümnele päevale (vt eelnõu **punkt 120**).

Punktidega 32, 115 ja 118 liigutatakse varem seaduse 2. peatükis paiknenud ärisaladuse regulatsioon seaduse 1. peatükki. Vajadus antud muudatuse tegemiseks tulenes aruteludest huvigruppidega, kes leidsid, et ärisaladuse regulatsioon peaks laienema ka allapoole riigihanke ja lihthanke piirmäära jäävatele riigihangetele.

Punktiga 33 täiendatakse § 47 lg 1 punkti 11 viitega hankelepingu sõlmimise otsusele, mis tehakse väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluse käigus juhul kui läbi räägitakse

mitme ettevõtjaga aga pakkumuste esitamist ei nõuta. Ka sellisel juhul tuleb teha eraldi otsus ning kõiki hankemenetluses osalevaid ettevõtjaid sellest teavitada. Ära jäetakse viide § 125 lg 9 nimetatud hankelepingu sõlmimise otsusele, kuivõrd hankijad teevad selle asemel pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse, millest tuleb teavitada § 47 lg 1 p 10 alusel.

Punktiga 34 täiendatakse § 47 lg 1 punktiga 13, mis viitab pakkumuse läbi vaatamata jätmise otsusele § 111 lg 7 alusel, kui hankija on pakkumuse esitamise eelduseks sätestanud hankelepingu täitmise kohaga tutvumise ja pakkuja ei ole seda teinud või juhul, kui hankelepingu täitmine on reserveeritud nõ sotsiaalsetele ettevõtetele. Ka nendel juhtudel tuleb teha eraldi otsus ning kõiki hankemenetluses osalevaid ettevõtjaid sellest teavitada. Sellega seoses täiendatakse **punktiga 35** ka § 47 lg 4 punktiga 1¹, mille kohaselt tuleb pakkujale teada anda ka põhjused, miks tema pakkumus jäeti läbi vaatamata.

Punktiga 36 täiendatakse § 47 uue lõikega 4¹, mis sätestab, et sellele teatele otsuse kohta, mis eelneb hankelepingu sõlmimisele, tuleb lisada märke selle kohta, milline on konkreetsel juhul kohaldatava ooteaja pikkus. Seda märget nõuab õiguskaitsemeetmete direktiiv. Konkreetset otsust nimetada ei saa, kuivõrd erinevates menetlustes võib see olla erinev. Näiteks hankepassi kasutamise puhul on see eduka pakkuja kvalifitseerimise otsus, samas lihthankes võib see olla pakkumuse edukaks tunnistamise otsus, samuti kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hankemenetluses. Raamlepingu minikonkursil on selleks aga hankelepingu sõlmimise otsus.

Punktiga 37 lisatakse konkurentsipõhise läbirääkimistega hankemenetluse ja võistleva dialoogi kasutamise eelduste hulka ka juhtum, kui hankelepingu ese on keerukas, mistõttu ei ole võimalik hankelepingut avatud või piiratud hankemenetluse tulemusena sõlmida ning vajalikud oleksid läbirääkimised või dialoog. Selline iseseisev alus tuleb direktiivi 2014/24/EL art 26 lg 4 p a alapunktist iii ja kuigi võiks keeleliselt eeldada, et hankelepingu olemus hõlmab ka selle keerukust, siis on just hankelepingu eseme keerukus direktiivis eraldi alusena välja toodud. Kehtivast seadusest on see alus puudu.

Punktiga 38 lisatakse § 49 lg 1 punktis 2 sisalduvale väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alusele mõistliku alternatiivi puudumise eeldus, kui erandlikku menetlust kasutatakse tehnilistel või ainuõigustega seotud põhjendustel. Selle eelduse puudumine tähendab, et kehtiv säte ei ole direktiivi 2014/24/EL art 32 lg 2 punkti b teise taandega kooskõlas ja võimaldab erandlikku menetlust laiemalt kui direktiivis, mis aga ei ole direktiiviga lubatud.

Lisaks sellele asendatakse sõna „pakkuja“ sõnaga „ettevõtja“, kuivõrd selles menetluses on lähtuvalt RHS § 72 lg-test 1 ja 2 võimalik ka olukord, kus menetluses osalev ettevõtja pakkumust ei esita ega saa seetõttu pakkujaks.

Täpselt samasugused muudatused tehakse eelnõu **punktidega 156 ja 175** § 137 lg 2 p-s 1 ja § 156 lg 1 p-s 3. Viimases sättes parandatakse ka käändeviga.

Punktiga 39 lisatakse § 49 lg 1 punktile 3 viide § 125 lõikele 4. Viite lisamine on vajalik, et oleks selge, et ka lihthankemenetluse piirmäärades on võimalik kasutada väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetlust, kui tegemist on sellise hankijast sõltumatu ettenägematu sündmuse tõttu tekkinud äärmise vajadusega, mis ei võimalda kinni pidada isegi lihthankemenetluse suhteliselt lühikestest pakkumuste esitamise tähtaegadest.

Punktiga 40 tehakse § 49 lõikesse 5, mis puudutab samalaadsete teenuste või ehitustööde kordamist võimaldavat väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alust, täiendus, mille kohaselt tuleb sellise võimaluse märkimisel esialgse riigihanke välja kuulutamise hanketeates märkida ka uue hankelepingu alusel tellitavate teenuste või ehitustööde ulatus. Kehtivas seaduses sellist täiendust ei ole, ent see ei ole kooskõlas direktiivi 2014/24/EL art 32 lg-ga 5, mis sellist märget esialgses riigihankes aga sõnaselgelt nõuab.

Punktiga 41 tehakse alla rahvusvahelise piirmäära väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega kasutamise aluseid võimaldavates sätetes kaks muudatust. Esiteks jäetakse arhivaali, teaviku, teavikute kasutuslitsentsi või muuseumikogusse arvatava kultuuriväärtusega asja ostmisel ära piirang, millega sai selliseid asju osta üksnes muuseum, arhiiv või raamatukogu. Raamatukogusid on paljudel hankijatel, näiteks koolidel ja ülikoolidel, ent selle sätte alusel ei ole neil võimalik neid asju osta ilma avatud hankemenetlusega. Avatud hankemenetluses aga ei ole võimalik kuidagi osta konkreetset asja, näiteks raamatut. Samas ei ole konkreetse raamatu soovimisel soetada hoopis samaväärset raamatut.

Teiseks täpsustatakse teadus- ja arendustegevuseks kasutatava asja ostmise puhul, et seda alust saavad kasutada teadus- ja arendusasutused teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse tähenduses. Kehtiv sõnastus on eksitav, kuivõrd TAKS kohaselt teadus- ja arendusasutusi ei atesteerita.

Punktiga 42 asendatakse § 52 lõigetes 1 ja 2 ja teistes samasugustes sätetes kõikide väljakuulutatavate hankemenetluste kohta sõna „hanketeates“ sõnadega „riigihanke alusdokumentides“, kuna hanketeates pole välja, millel hankija saaks märkida, et esitada tuleb hankepass. Samuti pole hanketeate vormil kõrvaldamise aluste välja ning kvalifitseerimistingimuste lahtrid mahutavad kumbki maksimaalselt 1000 tähemärki, mistõttu ei pruugi kvalifitseerimistingimused hanketeatele ära mahtuda ja register asendab tähemärkide arvu ületavatekstimärkusega: „Kvalifitseerimistingimused on kirjeldatud riigihanke alusdokumentides“. Peale riigihangete seaduse jõustumist on praktikas hankepassi esitamist puudutav ning kõrvaldamise alused ja kvalifitseerimistingimused märgitud riigihanke alusdokumentides. Muudatus suurendab õigusselgust ja õiguskindlust, kuna selle tulemusel viiakse praktika seadusega kooskõlla.

Punktiga 43 täiendatakse § 65 lõikega 2¹ analoogselt § 70 lg-s 3 kehtiva regulatsiooniga. Nimelt ka võistleva dialoogi puhul, nagu ka konkurentsipõhise läbirääkimistega hankemenetluses, kui hankija läheb sellele menetlusele üle avatud või piiratud hankemenetlusest, ei ole uut hanketeadet vaja esitada. Eeldus on, et hankija alustab dialoogi nende ettevõtjatega, keda esialgses hankemenetluses ei kõrvaldatud, kes kvalifitseeriti ja kes esitasid vormilistele nõuetele vastava pakkumuse. Sellisel juhul ei saa kohaldada võimalust etapiviisiliseks dialoogiks ega ka osalustasu või auhinna maksmiseks, kuivõrd need tingimused peavad sisalduma riigihanke alusdokumentides. Regulatsioon põhineb direktiivi 2014/24/EL art 26 lg 4 alapunkti b teisel lausel.

Punktiga 44 täiendatakse § 65 lg-t 5 teise lausega, mille kohaselt ei arutata dialoogi käigus hindamiskriteeriumide üle. Innovatsioonipartnerluse ja konkurentsipõhise läbirääkimistega hankemenetluse menetluskorras sisaldub säte, mille kohaselt ei tohi hindamiskriteeriumide üle läbi rääkida (vt § 60 lg 2 ja 70 lg 2). Võistlevas dialoogis vastavasisuline säte praegu puudub, kuigi § 77 lg 2 p 2 ja § 65 lg 4 alusel võiks järeldada, et ka võistlevas dialoogis peavad

hindamiskriteeriumid, nagu kõikides teistes menetlustes, olema menetluse alustamise ajaks paigas ning nende üle läbi rääkida ei saa.

Punktiga 45 täiendatakse § 66 uue lõikega 3¹, millega viiakse regulatsioon kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 30 lg 6 teise taandega. Direktiivi nimetatud säte võimaldab hankijal paluda pakkujatel lõplikke pakkumusi selgitada, piiritleda ja täpsustada. Selline tegevus ei tohi kaasa tuua pakkumuse ja riigihanke põhilistes aspektides muudatusi, kui muudatustega võiks kaasneda konkurentsi moonutamise või pakkujate ebavõrdse kohtlemise oht. Seega võib ebaolulisi muudatusi pakkumustes ja riigihanke alusdokumentides selle selgitamise, piiritlemise ja täpsustamise käigus teha.

Punktiga 46 viiakse § 66 lg 4 sõnastus kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 30 lg 7 teise taandega. Kehtiva seaduse kohaselt ei ole läbirääkimine pärast lõplike pakkumuste esitamist lubatud. Direktiivi vastava sätte kohaselt aga võib hankija eduka pakkujaga teatud määral läbi rääkida, et viimistleda hankelepingu sätteid kui see ei mõjuta oluliselt pakkumuse sisu ega riigihanke alusdokumentides esitatud tingimusi ning sellega ei kaasne konkurentsi moonutamist ega asetata teisi ettevõtjaid ebavõrdsesse olukorda. Antud sätte vastuolule direktiiviga juhtis tähelepanu ka Euroopa Komisjon oma ametlikus kirjas.

Punktiga 47 täiendatakse § 70 lg 3 toodud eelduseid avatud või piiratud hankemenetluselt konkurentsipõhisele läbirääkimistega hankemenetlusele üle minekul sellega, et ettevõtjad, kellega alustatakse läbirääkimisi, ei tohtinud esialgses hankemenetluses kuuluda kõrvaldamisele. Selline eeldus tuleb direktiivi 2014/24/EL art 26 lg 4 p-st b, ent on kehtivast seadusest puudu.

Punktiga 48 täiendatakse § 70 uue lõikega 6¹, mis sisaldab endas regulatsiooni tehnilises kirjelduses ja muudes tingimustes tehtud muudatustest teavitamisest pärast läbirääkimisi. Selline säte tuleb direktiivi 2014/24/EL art 29 viiendast lõikest ja on praegu seadusest puudu. Samasugune säte sisaldub innovatsioonipartnerluse menetluskorras. Muudatusi tohib pärast läbirääkimisi teha nendes tingimustes, mille üle läbi räägitakse. Seega ei muudeta tehnilise kirjelduse miinimumtingimusi ega loomulikult ka hindamiskriteeriume.

Punktiga 49 lisatakse §-i 72 pakkumuse edukaks tunnistamise ja hankelepingu sõlmimise otsuse tegemise regulatsioon. Kui väljakuulutamisetähtaegaga läbirääkimistega hankemenetluses esitatakse pakkumused mitme pakkuja poolt või kui hankija räägib läbi mitme pakkujaga, on igati mõisteta, et need pakkujad, kes edukaks ei osutu, tahavad teada hankija tehtud otsuse kaalutlustest ja saada ka võimalust vaidlustada. Seetõttu lisatakse selles menetluses samuti kohustus teha vastavasisulised otsused. Kuivõrd väljakuulutamisetähtaegaga läbirääkimistega hankemenetlust on võimalik ka selliselt üles ehitada, et pakkumusi ei esitatagi, vaid räägitakse ettevõtjatega läbi nõ puhtalt lehelt, siis sellisel juhul ei ole võimalik pakkumuse edukaks tunnistamise otsust teha. Sellisel juhul teeb hankija hankelepingu sõlmimise otsuse, mis on samuti vaidlustatav. Otsuseid ei ole vaja teha, kui pakkumuse esitab või läbi räägitakse ainult ühe ettevõtjaga.

Punktiga 50 lisatakse väljakuulutamisetähtaegaga läbirääkimistega hankemenetlust käsitlevasse § 72 selguse huvides lõige 7¹, mis võimaldab hankijal vajadusel nõuda hankepassi esitamist. Kehtiv § 72 hankepassi ei käsitle, mis on toonud kaasa kahetist mõtlemist – ühelt poolt sätestab § 104 lg 1, et hankija peab hankemenetluses hankepassi nõudma, teisalt aga ei ütle vastupidiselt teistele hankemenetluste kulgu reguleerivatele sätetele kõnealune § 72 sõnaselgelt, kas

hankepass tuleb esitada või mitte. Lisatav lõige toob selguse, et hankepass tuleb selles hankemenetluses esitada, kui hankija seda nõuab.

Punktiga 51 lisatakse § 77 lg-le 3 regulatsioon, mis kohustab hankijat põhjendama, miks on vaja riigihanke alusdokumentides esitatavat teavet konfidentsiaalsena hoida, mille tõttu ei saa teisi riigihanke alusdokumente koos hanketeatega kohe avalikuks teha, vaid ettevõtjad peavad täitma hankija sätestatud nõudeid või meetmeid, millega tagatakse sellise teabe konfidentsiaalsus. Hankija peab sätte rakendamiseks ette nägema tegelikud meetmed, millega teabe konfidentsiaalsus tagatakse. Teisisõnu ei ole sellisteks nõueteks või meetmeteks pelgalt riigihangete alusdokumentides saamiseks taotluse esitamine, kuivõrd see ei taga mitte kuidagi seda, et ettevõtja hoidub konfidentsiaalse teabe avaldamisest. Selliseks meetmeks võiks olla vähemalt näiteks konfidentsiaalsuskokkuleppe sõlmimine. Loomulikult ei pea põhjenduses viitama konkreetsele teabele, vaid piisab näiteks märkest, et riigihanke alusdokumendid sisaldavad teavet, mis on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks.

Punktiga 52 täiendatakse § 77 lg-t 4, mis reguleerib riigihanke alusdokumentide sisu, uue punktiga 21, mille kohaselt tuleb riigihanke alusdokumentides esitada teave selle kohta, et § 97 lg-s 1 sätestatud tõendid ettevõtja poolt võetud heastamismeetmete kohta tuleb esitada koos pakkumuse või taotlusega. Sellise muudatuse ajendiks on Euroopa Kohtu otsus nr C-387/19, milles Euroopa Kohus esitas järgmised seisukohad:

„36. /.../ kui liikmesriik näeb ette, et tõendeid heastamismeetmete kohta võib esitada üksnes ettevõtja omal algatusel taotluse või pakkumuse esitamisel, ilma et sellel ettevõtjal oleks võimalik menetluse hilisemas etapis selliseid tõendeid esitada, siis nõuavad läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte, /.../, et ettevõtjaid oleks enne selgelt, täpselt ja üheselt mõistetavalt teavitatud sellise kohustuse olemasolust, et see teave oleks otsesõnu hanke alusdokumentides esitatud või et neis dokumentides oleks viidatud asjakohastele riigisisestele õigusnormidele.

42. /.../ direktiivi 2014/24 artikli 57 lõiget 6 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus tava, mille kohaselt on ettevõtja kohustatud hankemenetluses taotluse või pakkumuse esitamisel omal algatusel esitama tõendid võetud heastamismeetmete kohta, et tõendada oma usaldusväarsust olenemata sellest, et tema puhul esineb nimetatud direktiivi artikli 57 lõikes 4 sätestatud fakultatiivne kõrvaldamise alus, juhul kui sellist kohustust ei tulene ei kohaldatavatest liikmesriigi õigusnormidest ega hanke alusdokumentidest. Seevastu ei ole selline kohustus vastuolus nimetatud direktiivi artikli 57 lõikega 6, kui see on kohaldatavates riigisisestes õigusnormides selgelt, täpselt ja ühemõtteliselt ette nähtud ning sellest on asjaomast ettevõtjat hanke alusdokumentides teavitatud.“

Seega ei piisa kohtu arvates sellest, et vastavate tõendite esitamise aeg on fikseeritud riigisiseses õigusaktis, vaid täiendavalt tuleb selline teave esitada ka riigihanke alusdokumentides.

Punktiga 53 täiendatakse § 78 lg-t 1 teise lausega, mille kohaselt peab innovatsioonipartnerluse korral riigihanke alusdokumentides hankija esitatav teave tema vajaduste kohta olema piisavalt täpne, et ettevõtjad saaksid selle põhjal hinnata, milline võiks olla hankija vajadustele vastav lahendus ning kas hankemenetluses osaleda või mitte. Selle täienduse puudumisele on tähelepanu juhtinud ka Euroopa Komisjon oma ametlikus kirjas.

Punktidega 54 ja 55 muudetakse § 80 selliselt, et see vastaks täielikult direktiivi 2014/24/EL art-le 54 ja IX lisale. Kehtiva §-s 80 reguleeritakse kirjeldavat dokumenti võistlevas dialoogis,

mida aga tegelikkuses vaja ei ole, kuivõrd need andmed sisalduvad enamasti teistes riigihanke alusdokumentides ning direktiivi põhjal jääb arusaamatuks, milleks sellist dokumenti eraldi vaja on. Samuti vastab § 80 oma sisu poolest suuremas osas direktiivi IX lisas toodud loetelule pakkumuste esitamise ettepaneku kohta, mis on aga jäänud kehtivas seaduses reguleerimata. Uue paragrahvi sisu vastab nimetatud lisas toodud loetelule. Kehtiva § 80 punktid 2 ja 3 sisalduvad uue § 80¹ lg 1 punktides 1 ja 4, punktid 1, 5 ja 6 sisalduvad vastavalt § 77 lg 4 punktides 1, 14 ja 8. Punkt 4 ei ole sellises sõnastuses õigustatud, kuivõrd hankija ei saa nõuda pakkujatelt nende poolt välja pakutud lahenduste intellektuaalse või muu omandi üleandmist, vaid võib seda lähtuvalt § 66 lg-st 2 üksnes paluda.

Punktiga 56 muudetakse registri tõrke tõttu tähtaegade edasilükkamise regulatsiooni tulenevalt praktilisest kasutusest tulnud tagasilöökidest.

Tuleb ette olukordi, kus katkestus on 10 min täistundide vahel, millal kellelgi tähtaegu määratud ei ole, kuid kehtiva seaduse järgi on ka 1 minutiline katkestus tähtaja edasilükkamise alus kõigile selle päeva riigihangetele. Seetõttu muudetakse § 81 lg-t 2 selliselt, et katkestuseks, mis toob kaasa menetluse peatumise, on üksnes vähemalt 15 minutit vältav tõrge.

Punktiga 57 täiendatakse § 82 lõiget 1 selliselt, et riigihanke alusdokumentide muutmisel ja sellest tulenevalt pakkumuste esitamise tähtaja pikendamisel arvestatakse uut tähtaega muudetud riigihanke alusdokumentide kättesaadavaks tegemisest üksnes juhul, kui muutmise kohta hanketeadet ei esitata. Kuivõrd mitme-etapilistes hankemenetlustes ei sisaldu pakkumuste esitamise tähtaeg hanketeates, ei ole siis hanketeate muutmise vajalik ning uut tähtaega ei saa muudetud hanketeate avaldamisest ka arvestama hakata.

Punktiga 58 täiendatakse § 82 uue lõikega 1¹, mis täiendab seadust seni Riigihangete Registri põhimääruses sisaldunud hanketeadete ja nende muudatuste Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele edastamise regulatsiooniga. Regulatsioon suurendab õigusselgust ja viib regulatsiooni kooskõlla senise praktikaga. Enne muudatuse tegemist jäi paljudele hankijatele ning pakkujatele selgusetuks asjaolu, et nende riigihangete, mille maksumus on võrdne või ületab rahvusvahelist piirmäära või ka allapoole rahvusvahelist piirmäära jääva riigihanke, mille puhul hankija on märkinud, et soovib edastamist Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele, hanketeadet ega selle parandusi ei avaldata riigihangete registris enne 48 tunni möödumist Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele kättesaamise kinnituse teate saamist.

Punktiga 59 pannakse riigihanget läbiviivale hankijale kesksete ja ühishangete läbiviimise korral kohustus märkida hankelepingu sõlmimise teates nende hankijate nimed, kes vastava riigihanke tulemusel asju ostavad või teenuseid või ehitustöid tellivad. Mitmepoolsete lepingute puhul tuleb hankelepingu sõlmimise teates märkida ka nende osapoolte nimed, kes vastavaid tegevusi rahastavad. Senini pole hankijatel olnud kohustust märkida hankelepingu sõlmimise teatesse hankijaid ega võimalikke rahastajaid ning see on viinud olukorrani, kus riigihangete registri vahendusel polegi võimalik kindlaks teha, millistel hankijatel on võimalik keskse või ühishanke tulemusel asju osta või teenuseid või ehitustöid tellida (nn tellijad). Antud muudatus järgib riigihangete seaduse paragrahvis 3 sätestatud läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtteid ning hõlbustab seeläbi nii rakendusüksuste ja audiitorite kui ka muude järelevalveorganite tööd.

Suurem läbipaistvus ja kontrollitavus vähendab tellijate segadust kesksete ja ühishangete tulemusel sõlmitud hankelepingu alusel ostetavate asjade või tellitavate teenuste või ehitustööde osas, võimaldades tellijatele paremat ülevaadet sellest, millised hankelepingud nad

on sõlminud. Parem informeeritus erinevate hankelepingute ja nende alusel tellitud asjade, teenuste ja ehitustööde kogumaksumuse osas vähendab omakorda eksimusi riigihanke eeldatava maksumuse määramisel, summeerimisel ning soetuste tegemisel riigihanget korraldamata või selleks kohast menetlusliiki valimata.

Hankijatel, kelle raamatupidamisteenused on viidud Riigi Tugiteenuste Keskuse haldusalasse, võimaldab arendatav liidestus riigihangete registri ja raamatupidamistarkvara vahel tulevikus korrektselt tähistatud e-arvete alusel tasutud hankelepingu tegeliku maksumuse automaatset märkimist hankelepingu lõppemise kohta esitatava teabe vormil. Samuti võimaldab vastav liidetus hankijatel raamatupidamise väljavõttest kontrollida, millise hankelepingu alusel konkreetne soetus on tehtud ja paremini kontrollida erinevate soetuste kogumaksumust.

Muudatusega suurendatakse riigihangete tulemusel sõlmitavate lepingute läbipaistvust ja kontrollitavust ning luuakse läbi tellijate ning rahastajate märkimise suurem õigusselgus nii hankijatele, kontrollijatele kui avalikkusele.

Punktiga 60 muudetakse § 83 lg 6 senist sõnastust ja viiakse see kooskõlla Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/14/EL artikli 50 lõike 4, direktiivi 2014/25/EL artikli 70 lõike 3, ning direktiivi 2009/81/EÜ artikli 30 lõike 3 sõnastusega. Sätte senisest sõnastusest võis ekslikult jääda mulje justkui võiks hankija sellise teabe, mille avaldamine hankija hinnangul takistaks õiguskaitseorganite tööd, oleks vastuolus avaliku huviga või rikuks ettevõtjate ärisaladust või kahjustaks nendevahelist konkurentsi, hankelepingu sõlmimise teates sootuks märkimata jätta. Tegelikult aga tuleb hankijal vastav teave riigihangete registrile siiski esitada, kuid sättes märgitud põhjustel võib hankija märkida, et vastavat teavet ei avaldata. Muudatusega viiakse hankelepingu sõlmimise teates teabe avaldamata jätmise regulatsioon kooskõlla direktiivides sätestatuga.

Punktiga 61 tunnistatakse kehtetuks § 83 lg 7 punkt 3 ja selle asemel täiendatakse eelnõu **punktiga 62** sama paragrahvi lõikega 7¹ selliselt, et nendest ettevõtjapoolsetest hankelepingu rikkumistest, mille tulemusena kohaldatakse kõrvaldamise aluseks olevat meetet, tuleb registrit teavitada kümne päeva jooksul meetme kohaldamisest arvates. Kehtetuks tunnistatav § 83 lg 7 punkt 3 kohustab hankijat pärast hankelepingu lõppemist esitada registrile teabe, mille üheks osaks on ka teave hankelepingu rikkumiste kohta. Selline lahendus ei ole kõige mõistlikum, kuna teabe esitamisega ei peaks tegelikult ootama hankelepingu lõppemiseni. Näiteks, kui tegemist on pikaajase lepinguga, mida täidetakse 5 aastat, siis on esimesel aastal toimunud ja omaksvõetud rikkumine hankelepingu lõppemise teabe esitamise ajaks juba aegunud, kuna seda alust saab vabatahtliku kõrvaldamise alusena kasutada kuni 3 aastat. Teabele hankelepingu rikkumise kohta tuleb lisada ka teave selle kohta, kas hankija nõue on vaidlustatud samamoodi 10 päeva jooksul nõude vaidlustamisest arvates. Nende kahe teabe eraldamine on vajalik seetõttu, et kuivõrd rikkumistest teavitatakse kiiresti, on võimalik, et ettevõtja ei ole hankija nõuet veel vaidlustada jõudnud. Samas on oluline teave teistele hankijatele ka selle kohta, kas nõue on vaidlustatud.

Punktiga 63 täiendatakse § 85 lõiget 1 teise lausega, mis ütleb üheselt mõistetavalt, et kvalifitseerimise tingimusi pakkumuse hindamise kriteeriumidena kasutada ei tohi, välja arvatud RHS § 101 lg 1 punktis 6 sätestatud andmed hariduse- ja kutsekvalifikatsiooni kohta, mida lubab hindamiskriteeriumidena kasutada direktiivi 2014/24/EL XII lisa II osa p f. Nimetatud direktiivi sätet on püütud tõlgendada ka selliselt, et teisi kvalifitseerimise tingimusi saab vabalt pakkumuste hindamisel kasutada, ent piirang on sätestatud üksnes sellele

tingimusele. Selline tõlgendus on väär. Kvalifitseerimise tingimuste ebasobivust hindamiskriteeriumina kasutamise osas on kajastatud mitmes kohtulahendis⁴ ja ka õiguskirjanduses⁵.

Punktidega 64 ja 65 täiendatakse pakkumuste hindamise kriteeriumide regulatsiooni võimalusega sätestada kriteeriumide osakaalud ligikaudselt asjakohase maksimaalse vahemikuna ja, kui osakaalude sätestamine ei ole objektiivselt võimalik, määrata kriteeriumid tähtsuse järjekorras. Seda võimaldavad riigihangete direktiivid, ent vastava regulatsioon on kehtivast seadusest puudu. Sellele minetusele on tähelepanu juhtinud ka Euroopa Komisjon oma ametlikus kirjas. Kuivõrd tähtsuse järjekorda saab kasutada üksnes siis, kui osakaalude või osakaalude vahemike määramine ei ole objektiivselt võimalik, tuleb tähtsuse järjekorra määramisel seda ka riigihangete alusdokumentides põhjendada.

Punktiga 66 muudetakse tehnilises kirjelduses ligipäasetavuse nõudeid käsitlevat § 88 lg 8. Muudatusega täpsustatakse, et ligipäasetavuse nõuded on kohustuslikud juhul, kui hankelepingu eseme kasutajaks on füüsilised isikud. Sellist kohustust sisaldab direktiivi 2014/24/EL art 42 lg 1 neljas taane ja direktiivi 2014/25/EL art 60 lg 1 neljas taane, ent kehtiv seadus seda ei sisalda. Samuti lisatakse lõikele teine lause, võttes sellega üle direktiivi 2014/24/EL art 42 lg 1 viienda taande ja direktiivi 2014/25/EL art 60 lg 1 viienda taande, mille kohaselt peavad Euroopa Liidu õigusaktidega kehtestatud ligipäasetavuse nõuded olema tehnilises kirjelduses esitatud koos viitega vastavale õigusaktile. Kohustuslikud ligipäasetavuse nõuded on kehtestatud Euroopa parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019 direktiiviga 2019/882, millega kehtestatakse nõuded toodete ja teenuste ligipäasetavuse kohta (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600766496993&uri=CELEX:32019L0882>).

Punktiga 67 muudetakse § 89 lg 2 sissejuhatavat lauset selliselt, et säte vastaks direktiivi 2014/24/EL art 43 lõikele 1, mille kohaselt võib märgise nõude seada kas tehnilises kirjelduses, hankelepingu tingimustes või ka pakkumuste hindamise kriteeriumina. Kehtiv seadus piirab märgise nõudmise üksnes osana tehnilisest kirjeldusest.

Punktiga 68 täpsustatakse § 91 lõikes 1 sisalduvaid pakkumuse tagatise tagastamata jätmise või realiseerimise aluseid selliselt, et oleks üheselt selge, et see säte kehtib üksnes siis, kui pakkumuse soovib tagasi võtta edukas pakkuja. RHS § 111 lg-s 3 on sätestatud, et pakkumuse saab tagasi võtta ainult enne pakkumuste esitamise tähtpäeva ja § 110 lg 1 kohaselt on pakkumus pakkujale siduv alates pakkumuste esitamise tähtpäevast vähemalt kuni pakkumuse jõusoleku minimaalse tähtaja lõppemiseni. Seega ei ole pakkumuse tagasi võtmine pärast pakkumuste esitamise tähtaega lubatud. Küll aga on ebamõistlik sundida edukat pakkujat sõlmima hankelepingut, kui ta soovib oma pakkumuse tagasi võtta, kuivõrd juhul, kui hankeleping siiski sõlmitakse ja edukas pakkuja seda täitma ei asu, on tagajärg temale tegelikult samasugune. Kui edukas pakkuja võtab oma pakkumus tagasi, ei asu nõustumusega sõlmitud hankelepingut täitma või ei allkirjasta hankelepingut, on hankijal § 119 lg 3 alusel õigus temalt välja nõuda hinnavahe, mille võrra on järgmine pakkumus, mille alusel sõlmitakse hankeleping, eduka pakkuja pakkumuse maksumusest kallim. Pakkumuse tagatise tagastamata jätmise säte täpsustamine kinnitab samamoodi, et pakkumuse saab tagasi võtta üksnes edukas pakkuja ning selle järgnevad talle negatiivsed tagajärjed.

⁴ Vt nt Euroopa Kohtu otsused C-532/06, p 30; C-199/07, p 54; C-315/01, p-d 65-67.

⁵ Vt nt E.Fels, Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 473 (Juura 2019)

Punktidega 69 ja 70 muudetakse ja täiendatakse pakkumuse tagatise tagastamise aluseid. Kõigepealt muudetakse § 91 lg 4 punkti 3 selliselt, et pakkumuse tagatis tagastatakse pakkujale mitte pärast tema kvalifitseerimise otsuse tegemist, kuid jätetakse kvalifitseerimata. Tagatis tagastatakse nii juhul, kui ettevõtja jäetakse kvalifitseerimata nii sisulise kontrolli tulemusena või ka üksnes hankepassi alusel tehtava otsusega.

Teiseks täiendatakse sedasama punkti viitega § 115 lõike 8 alusel tehtavale põhjendamatu madala maksumusega pakkumuse tagasi lükkamise otsusele.

Kolmandaks täiendatakse loetelu uue punktiga 6, mille kohaselt tagastatakse pakkumuse tagatis ka siis, kui tema pakkumus jääb läbi vaatamata seetõttu, et ta ei ole hankelepingu täitmise kohaga tutvunud, mis oli riigihanke alusdokumentide kohaselt pakkumuse esitamise eelduseks, või on hankija hankelepingu § 13 kohaselt reserveerinud ja pakkuja ei vasta seal sätestatud tingimustele.

Punktiga 71 parandatakse paragrahvi 93 lõike 1 punktide 4, 5 ja 6 ning paragrahv 94 lõike 1 p 2 sõnastust nii, et riigihangete, mille eeldatav maksumus on võrdne või ületab rahvusvahelist piirmäära või mille puhul hankija on soovinud hanketeate avaldamist Euroopa Liidu Väljaannete Talituse poolt, alustatakse pakkumuse esitamise tähtaja arvestust hanketeate esitamisest mitte registrile vaid Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele (edaspidi: ELT). Tähtaja markeerimine on vajalik, et hankijad saaksid sellega arvestada oma pakkumuste või taotluste esitamise tähtpäeva määramisel, kuid jätetakse pakkumuste ja taotluste esitamise miinimumtähtaegu määratakse direktiivist tulenevalt alates teate ELT-le esitamisest, mitte aga selle avaldamisest arvates. Hankijad peavad tähtaegade arvutamisel arvestama, et register edastab ELT-le teated väikese viivitusega. Samuti võib juhtuda, et register avastab eitatud teates mõne vea, millisel juhul saab teate ELT-le edastada alles pärast selle parandamist hankija poolt.

Registripidajal on võimalik edastada teated ELT-le vaid kord tööpäevas. Register esitab andmed ELT-le automaatselt tööpäevadel kell 15.00. Seega, kui teade esitatakse registrile pärast seda kellaega, esitatakse teade ELT-le alles järgmisel tööpäeval, mistõttu juhul, kui hankija on määranud minimaalse võimaliku tähtaja, on see tähtaeg direktiivist tulenevalt vähemalt ühe päeva võrra liiga lühike ning reedel teadet esitades kolm päeva lühem direktiivis sätestatust. Muudatusega viiakse siseriiklik õigus kooskõlla direktiiviga ning tagatakse suurem õigusselgus ja õiguskindlus, kuna praktikas on vastav erisus hankijatel sageli ununenud ning viinud vastuoluni kehtiva õigusega.

Punktidega 72 ja 74 muudetakse § 93 lg 2 p-s 2 ja § 94 lg 4 p-s 2 sätestatud võimalust pakkumuste esitamise tähtaegade lühendamiseks selliselt, et kiireloomuline asjaolu, mille tõttu tähtaegu lühendatakse, ei pea olema objektiivne. Selle kohta on direktiivi 2014/24/EL põhjenduspunktis nr 46 selgitatud, et tähtaegade lühendamisel ei pea kiireloomuline olukord olema tingimata hankijale ettenägematu või mitte tema põhjustatud. Seega ei ole kiireloomulisus tähtaegade lühendamise puhul samatähendusega nagu väljakuulutamisetähtaegade lühendamistega hankemenetluse kasutamisel § 49 lg 1 p 3 alusel, kus erandliku menetluse tingivad asjaolud ei tohi sõltuda hankijast.

Punktiga 73 parandatakse viiteviga. Vea tulemusel on hetkel olukord, kus kahe-etapilistes hankemenetlustes ei või pakkumuste esitamise tähtaega ehitustööde hankelepingu puhul, mille maksumus on võrdne riigihanke piirmääraga või ületab seda, kuid on väiksem rahvusvahelisest

piirmäärast, 25-lt päevalt lühendada. Samas kui riigihanke eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda, võib pakkumuste esitamise tähtaega lühendada ehitustööde hankelepingu puhul kuni 15 päevani RHS § 94 lg-s 4 toodud alustel. Seega on regulatsioon rangem nendes hangetes, mille maksumus on väiksem.

Punktiga 75 muudetakse isikute ringi, kelle suhtes tuleb kontrollida § 95 lg 1 p-des 1 – 3 sätestatud teatud süütegude toimepanemisega seotud kõrvaldamise aluste olemasolu üldvolitusega lepingulistele esindajatele. Kehtiva seaduse kohaselt tuleb kontrollida üksnes neid lepingulisi esindajaid, kes on seotud asjaomase riigihankega. Teisisõnu kui ettevõtja on volitanud konkreetset isikut selles konkreetses riigihankes pakkumust esitama ja ettevõtjat esindama, siis tuleb teda kontrollida. Samas ei ole lepingulise esindaja kontrollimist sedamoodi piiratud direktiivis 2014/24/EL, mille art 57 lg 1 viimane taane märgib, et kontrollida tuleb isikut, kellel on volitused seda ettevõtjat esindada, tema nimel otsuseid teha või teda kontrollida. Seega on direktiivi sätet lubamatul viisil kitsendatud. Sellise kitsenduse tulemusena on siiani kontrollisubjektide nimekirjast välja jäänud näiteks prokuristid ja sellised tegevdirektorid, kes ei ole ettevõtja juhatuse liikmed, st lepingulised esindajad, kellel on õigus seda ettevõtjat esindada, ent kes võib-olla ei ole seotud konkreetse riigihankega. Andmed prokuristide kohta saab hankija äriregistrist ning vastav päring kontrolli teostamiseks on võimalik teha läbi riigihangete registri liidestuse. Teiste isikute olemasolu kohta tuleb hankijal pärida pakkujalt või taotlejalt, ent juhul, kui pakkuja või taotleja vastavaid andmeid esitanud ei ole ja hankijal endal ei ole andmeid, mis näitaks üldvolitusega isiku olemasolu, teeb hankija kontrolli talle teadaolevate andmete põhjal.

Punktiga 76 muudetakse sätte sõnastust, mis puudutab kõrvaldamise aluste kohaldamise ajaperioodi. Paragrahvi 95 lõiget 2 oli selle varasemas sõnastuses võimalik tõlgendada ka viisil, mille kohaselt oleks kõrvaldamise perioodi lõppemiseks loetud riigihanke või hankemenetluse algamise kuupäeva. Sätte uue sõnastusega tagatakse suurem õigusselgus, kuna on selge, et menetlusest saab kõrvaldada isiku, kelle karistuse andmed pole registrist kustutatud, tema karistus on elu- või asukohariigi õigusaktide alusel kehtiv. Isiku saab kõrvaldada ning seda maksimaalselt kuni viis aastat süüdimõistva otsuse jõustumisest.

Punktiga 77 lisatakse § 95 lg 3 alusel pakkuja või taotleja kõrvaldamata jätmisel ülekaaluka avaliku huvi tõttu kohustus teha ka sellesisuline põhjendatud kirjalik otsus. Sätte varasemas sõnastuses polnud rõhutatud asjaolu, et pakkuja või taotleja kõrvaldamata jätmisel ülekaaluka avaliku huvi tõttu, tuleb hankijal pakkuja või taotleja vastaval alusel kõrvaldamata jätmise kohta teha ka põhjendatud kirjalik otsus. Kohustuslike kõrvaldamise aluste olemasolust hoolimata pakkuja või taotleja kõrvaldamata jätmise on riigihangete seaduse ja direktiivide mõistes oluline rikkumine. Eeltoodust tulenevalt peab selliste kõrvaldamise aluste olemasolust hoolimata ettevõtja kõrvaldamata jätmise olema põhjendatud ning vaidlustatav. Muudatuse tulemusena suureneb õigusselgus, kuna sättesse lisatakse kohustus teha ülekaaluka avaliku huvi tõttu kõrvaldamata jätmise korral põhjendatud kirjalik otsus.

Punktiga 78 tunnistatakse kehtetuks säte, mille kohaselt on vabatahtlikuks kõrvaldamise aluseks hankija asukohajärgse kohaliku maksu võla olemasolu. Sellist lahendust soovisid vastuseks RHS muutmise seaduse eelnõu VTK-le pea kõik vastanutest. Vastu kõrvaldamise alusest loobumisele olid vaid kohalikud omavalitsused, mistõttu lisatakse **punktiga 82** §-le 95 lõige 4¹, mille kohaselt saavad kohaliku omavalitsuse üksused, asutused ja ühendused jätkuvalt nende oma kohaliku maksu võlglast hankemenetlusest kõrvaldada. Seoses § 95 lg 4 p 1

kehtetuks tunnistamisega muudetakse ka § 95 lg-t 6 (**eelnõu punkt 84**) ja § 96 lg 2 p-i 2 (**eelnõu punkt 87**).

Punktiga 79 viiakse § 95 lg 4 p 8 kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 57 lg 4 p-ga g, mille kohaselt ei too kõrvaldamise aluse olemasolu kaasa mitte igasugune eelneva hankelepingu oluline või pidev rikkumine, mille tagajärjel on kasutatud sättes toodud meetmeid, vaid üksnes selline, kui rikutud on hankelepingu olulist tingimust.

Punktiga 80 muudetakse esiteks § 95 lg 4 p 9 kõrvaldamise aluse sõnastust, et see vastaks paremini direktiivi 2014/24/EL art 57 lg 4 p-le h. Kõrvaldamise alused on seotud ettevõtja usaldusväärsusega, st ettevõtja, kellel mõni kõrvaldamise alus esineb, ei ole hankija jaoks piisavalt usaldusväärne, et hankemenetluses osaleda. Seega peab ka asjaomane kõrvaldamise alus, mis käsitleb valeandmete esitamist ja andmete esitamata jätmist, olema sellise rõhuasetusega, et kõrvaldamisele kuulub üksnes selline ettevõtja, kes esitab tahtlikult valeandmeid või varjab neid hankija eest eesmärgiga hankijat eksitada. Samuti sätestab asjaomane direktiivi säte, et kõrvaldada tuleb ka selline ettevõtja, kes ei esita hankijale täiendavaid dokumente, mida hankija on nõudnud hankepassis esitatud kinnituste õigsuse kontrollimiseks. Kui ettevõtja aga ei esita tema kvalifitseerimiseks nõutavaid andmeid, tuleb ta hoopis jätta kvalifitseerimata § 98 lg 4 alusel. Sellise järelduseni jõudis ka Tallinna Ringkonnakohus oma 08.07.2019 lahendis 3-16-631⁶.

Teiseks viiakse § 95 lg 4 p 10 sõnastus kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 57 lg 4 p-ga i. Kehtiv sõnastus viitab, justkui saaks kõrvaldamise alust kasutada, kui pakkuja mõjutab hankijat ebaõigetest alustel temale soodsat otsust tegema käimasolevas riigihankes. Direktiivist aga tuleneb, et kõrvaldada saab ka pakkuja, kes on selliselt talitanud eelnevates riigihangetes, mille tõttu on tema usaldusväärsus hankija silmis ilmselt kadunud.

Punktiga 81 lisatakse vabatahtlik kõrvaldamise alus puhuks, kui ettevõtja on oma maksudeklaratsioonid jätnud esitamata. Sellisel juhul ei ole küll tegemist maksuvõlga maksukorralduse seaduse mõttes, ent oma olulise kohustuse, mille alusel on maksuhalduril võimalik maksuvõla olemasolu või puudumist tuvastada, on ettevõtja jätnud täitmata, mistõttu tekib paratamatult küsimus tema usaldusväärsuses. Kehtiva seaduse kohaselt ei ole hankijal võimalik sellise taotleja või pakkujaga midagi hankemenetluses ette võtta, ent samal ajal ei ole võimalik ka tõsikindlalt kontrollida, kas maksuvõlg esineb või mitte. Sellega seoses täiendatakse paragrahvi ka uue lõikega 7 (**eelnõu punkt 85**), millega luuakse pakkujale või taotlejale analoogselt maksuvõla tasumise võimalusega lg-s 5 oma puuduv maksudeklaratsioon esitada ning sama tähtaja jooksul ka maksudeklaratsiooni alusel tekkinud maksuvõlg tasuda või ajatada. Maksuvõla tasumise või ajatamise võimalus on toodud sisse koos maksudeklaratsiooni esitamisega seetõttu, et pakkujal või taotlejal ei oleks võimalik hankemenetlust põhjendamatult venitada, kuivõrd kui maksudeklaratsiooni alusel tekib maksuvõlg, on hankijal lähtuvalt lg-st 5 kohustus anda pakkujale või taotlejale tähtaeg selle tasumiseks või ajatamiseks.

Punktiga 83 täiendatakse § 95 lõiget 5 viidetega sama paragrahvi lg 4 punktidele 2–11. Punkti 1 kohaselt on kõrvaldamise aluseks hankija asukohajärgse maksu maksuvõlg ja punkt 12 kohaselt pakkumuse esitamise õiguse puudumine. Kohaliku maksu maksuvõlga ei ole põhjust käsitleda rangemalt kui § 95 lg 1 punktis 4 sätestatud riiklikku maksuvõlga, pannes riigihankel osalemise tingimuseks, et kohaliku maksu maksuvõlga ei tohi olla olnud riigihankele eelneva

---

⁶ Vt p 14, arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/kohtulahendid/fail.html?fid=253006885>

3 aasta jooksul, samal ajal kui riiklikku maksu maksuvõlga on võimalik tasuda ka riigihanke käigus. Punktis 12 sisalduv kõrvaldamise alus on seotud üksnes käimasoleva riigihankega, mistõttu on samuti viide riigihanke eelnevale kolmele aastale asjakohatu.

Punktiga 86 täiendatakse § 96 lg 2 sissejuhatavat lauseosa selliselt, et lõikes loetletud kõrvaldamise aluseid puudutavaid dokumente saab hankija nõuda lisaks pakkujalt ja taotlejalt ka nende haldus-, juhtimis- või järelevalveorgani liikme ja muu seadusliku või üldvolitusega või asjaomase riigihankega seotud lepingulise esindaja kohta. Kehtiva sõnastuse grammatilise tõlgendamise korral võib jääda mulje, justkui nende isikute kohta dokumente nõuda ei saaks, et samas tuleb § 95 lõike 1 punktide 1–3 ja 5 kohaselt ka neil kõrvaldamise aluseid kontrollida.

Punktiga 88 muudetakse § 96 lõiget 3, et viia see kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 60 lg 2 teise taandega. Kehtiva seaduse kohaselt kui pakkuja või taotleja asukohariik ei väljasta lõikes 2 nimetatud dokumente, võib need asendada erinevate muude dokumentidega. Lõike 3 alusel näivad need asendamise dokumendid olema alternatiivid, st asendada võib ükskõik millega toodud loetelust. Direktiivi kohaselt on asendamise dokumentidel aga hierarhia – esimeseks alternatiiviks on vanne ja kui asukohariigis ei ole vande andmist ette nähtud, siis võib asendada pädeva asutuse või notari ees antud tõotusega.

Punktiga 89 täiendatakse § 96 uue lõikega 3¹ analoogselt § 104 lg-s 11 sätestatuga, mille kohaselt ei nõua hankija kõrvaldamise aluste kontrollimiseks dokumentide esitamist, kui talle on need kättesaadavad andmekogust või tal on need juba olemas ja need on jätkuvalt asjakohased. Paragrahvi 104 lg 11 kohaldub üksnes hankemenetlustes, kus nõutakse hankepassi esitamist, ent sellistes menetlustes nagu näiteks lihthankemenetlus, sotsiaal- ja erimenetlus ning kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hankemenetlused, kus hankepassi ei nõuta, ent kõrvaldamise aluseid siiski kontrollitakse, peaks kehtima sama põhimõte, et asjatut dokumentide esitamist vältida.

Punktiga 90 täiendatakse § 96 lõiget 4 viitega § 95 lg 1 p-le 4 ja lg-le 4¹, mis käsitlevad maksuvõlga seotud kõrvaldamise aluseid. Kehtiva sätte kohaselt saab hankija kohaldada kõrvaldamise aluseid, mida ei ole § 96 lg-s 2 märgitud siis, kui ta saab mistahes viisil tõendada kõrvaldamise aluse olemasolu. Maksuvõlga seotud kõrvaldamise aluseid saab seega tõendada üksnes pädeva ametiasutuse tõend. See aga ei ole kooskõlas direktiivi 2014/24/EL art 57 lg-ga 2, mis lubab maksuvõlga tõendada mistahes vahendite abil. Muudatusega viiakse säte direktiiviga kooskõlla. Teiseks tuleb silmas pidada, et lõikes 4¹ sätestatud kohalikku maksu puudutav kõrvaldamise alus ei tulene direktiivist, mistõttu ei ole võimalik selle maksu kohta nõuda ettevõtjalt tõendi esitamist § 96 lg 2 p 2 alusel. Tõendi nõudmine ei ole ka asjakohane, kui võrd kohaliku omavalitsuse üksus, kes kõrvaldamise alust soovib rakendada, omab ise ka andmeid, kas selles kohalikus omavalitsuses on kohalik maks kehtestatud ning kas ettevõtja on selle tasunud või mitte. Kohaliku omavalitsuse asutusel on kohaliku omavalitsuse üksuse käest lihtne sellist infot saada. Kohaliku omavalitsuse ühenduse puhul kontrollitakse kohaliku maksu tasumist kõikide ühendusse kuuluvate kohalike omavalitsuste kohta.

Punktiga 91 lisatakse §-le 97 uus lõige 3, mille kohaselt võib hankija kohaldada heastamist samasugustel tingimustel nagu paragrahvis sätestatud, ka riigihangetele maksumusega alla rahvusvahelise piirmäära. Kehtiva seaduse kohaselt kohaldatakse heastamist üksnes riigihangetes üle rahvusvahelise piirmäära. Selline valik sai seaduse välja töötamisel tehtud, kui võrd selles osalenud huvigrupid ja hankijad pelgasid töö- ja halduskoormuse hüppelist tõusu ja riigihangete läbiviimise venimist. Leiti, et heastamise meetmete hindamine on hankijale

keeruline ning kindlasti tõusetub selle pinnalt vaidlusi. Seetõttu ei pooldatud heastamismeetmete rakendamist üldse, ent kuivõrd riigihangete direktiiv selle võimaluse ülevõtmata jätmist ette ei näe, võeti see üle alates rahvusvahelisest piirmäärast. Need hirmud aga ei ole tõeks osutunud. Heastamist on pakkunud taotlenud väga vähestel kordadel ning sellest ei ole sugugi tõusetunud suuri vaidlusi, suurenenud ei ole töö- ega halduskoormus ega pikenenud riigihangete läbiviimise aeg. Samal ajal on ebaproportsionaalne, et selline võimalus on riigihangetes, mis ületavad rahvusvahelist piirmäära aga ei ole väiksema maksumusega hangetes: avaliku raha ulatuslikumal kasutamisel on kõrvaldamise alusega ettevõtjal võimalik näidata, et tema usaldusväärsus on taastatud, ent kui mängus on väiksemad summad, siis seda võimalust ei ole. Seetõttu on eelnõus ette nähtud uus regulatsioon, et hankija võib oma väiksema maksumusega riigihankes sellise võimaluse siiski ette näha.

Punktiga 92 ühtlustatakse seaduse mõistekasutus. Direktiivi 2014/24/EL art 59 lg 5 kohaselt ei nõua hankija pakkuvalt hankepassis esitatud kinnitustele vastavate dokumentide esitamist juhul, kui talle on need dokumendid või vajalikud andmed kättesaadavad avaliku andmebaasi kaudu, millele on tasuta juurdepääs. Samas sätestavad muudetavad sätted praegu, et andmebaasi andmeid tuleb kasutada ka siis, kui nendele on oluliste kulutusteta juurdepääs. Kuigi nimetatud direktiivi klauslit otseselt üle võttev säte räägib samuti tasuta juurdepääsust, ei ole põhjendust, miks teistel juhtudel peaks andmebaasi andmeid kasutama ka siis, kui neile tasuta juurdepääsu ei ole.

Punktiga 93 ühtlustatakse kvalifitseerimise tingimustele vastamiseks esitatavate täiendavate dokumentide esitamise tähtaeg § 104 lg-s 9 sätestatud tähtajaga, kus täiendavaid dokumente küsitakse hankepassis esitatud kinnitustele vastavuse tõendamiseks. Mõlemalt juhul on tähtaeg vähemalt 5 tööpäeva, ent hankijal on õigus sätestada ka pikem tähtaeg.

Punktidega 94 ja 95 muudetakse selguse mõttes § 98 lõiget 5 selliselt, et kehtiva lõike 5 teine lause viiakse uue lõike 5¹ teiseks lauseks ning selle asemel lisatakse uus lause, mille kohaselt ei tehta kvalifitseerimise ega kvalifitseerimata jätmise otsust siis, kui kvalifitseerimise tingimusi ei ole üldse riigihankes sätestatud. Praegu on sellises olukorras hankijad arusaamatuses, kas vastav otsus tuleb siiski alati teha või mitte. Sellist sisutühja otsust kindlasti vaja teha ei ole.

Uue lõike 5¹ esimese lause kohaselt jätab hankija kvalifitseerimise tingimustele mittevastava pakkuja või taotleja kvalifitseerimata. Riigihangete järelevalves on tulnud ette olukordi, kus hankija on olnud arvamusel, et kuivõrd seadus sõnaselgelt ei ütle, et tingimustele mittevastav ettevõtja tuleb jätta kvalifitseerimata, on hankijal õigus ta oma vabal valikul ka kvalifitseerida. Loomulikult on tingimuste esitamise mõte ikkagi selles, et ettevõtjad neile ka vastaksid.

Punktiga 96 viiakse § 99, mis käsitleb ettevõtja sobivust tegeleda kutsetöoga vastavusse direktiivi 2014/24/EL art 58 lg-ga 2. Kõnealusel direktiivi sättes nimetatakse väga konkreetselt, mida antud kontekstis saab ettevõtjalt nõuda – kas registreeringut äri- või kutsealaregistris, teenuste puhul ka tegevusluba või kuulumist teatud organisatsiooni. Muid erinõudeid, nagu võiks välja lugeda kehtivast seadusest, ei ole käsitletud, mistõttu tuleb sätte sõnastust muuta ning see direktiiviga vastavusse viia. Sätte kehtiv sõnastus on tekitanud segadust, näiteks on hankijad olnud arvamusel, et MsÜS kohane teavitamine majandustegevuse registris on teenuste puhul käsitletav erinõudena, mida võiks antud sätte alusel nõuda, ent riigihangete direktiivid sellist võimalust tegelikult ette ei näe.

Punktiga 97 asendatakse § 100 lg 1 punktis 3 sõnad „varade ja kohustuste suhtarv“ sõnaga „finantssuhtarv“. Varade ja kohustuste suhtarv on vaid üks finantssuhtarvudest, mida riigihangete direktiiv võimaldab nõuda. Varade ja kohustuste suhtarvu toob direktiiv üksnes näiteks, ent kehtiv RHS säte võimaldab nõuda üksnes seda suhtarvu. Finantssuhtarve on mitmeid teisigi, näiteks maksevõimekordaja, võlakordaja, ärikasumimarginaal jne. Kõiki neid on võimalik ka hankepassi standardvormis valida ning seega vastava suhtarvu nõue ka ettevõtjale esitada. Seega on kehtiv säte liialt piirav.

Punktiga 98 muudetakse § 102, mis käsitleb elektroonilist tõendite andmebaasi e-Certis ja siseturu infosüsteemi (IMI) kasutamist. 23. veebruaril 2021 saatis Euroopa Komisjon liikmesriikidele ametliku kirja, milles teatas direktiivi 2014/24/EL art 86 lg 3 ja direktiivi 2014/25/EL art 102 lg 3 alusel käivitatud IMI pilootprojekti lõpetamisest alates märtsikuust riigihangete valdkonnas selle vähese kasutamise tõttu. IMI süsteemi hoitakse veel paar kuud kasutusvalmis, et tagada juba esitatud päringute lõpuni menetlemine, ent uusi päringuid esitada ei saa. Eesti ei ole ühtegi päringut esitanud ega ole ka Eestile ühtegi päringut esitatud, mis oleks pilootprojekti lõpetamise aja seisuga menetlemata.

Punktiga 99 muudetakse § 103 lõiget 2 ning lisatakse viide § 101 lg 1 punktidele 1 ja 2. Viide on vajalik seetõttu, et oleks üheselt mõistetav, millist kogemust sättes silmas peetakse. Kehtiva sõnastuse kohaselt on viidatud § 101 lg 1 punktile 6, mille kohaselt võib üheks kvalifitseerimise tingimuseks olla spetsialisti haridus või kutsekvalifikatsioon. Viidatav säte, mis põhineb direktiivi 2014/24/EL XII lisa II osa punktil f, aga ei võimalda kvalifitseerimise tingimuseks seada spetsialisti kogemust. Kogemuse nõude võib üksnes seada § 101 lg 1 punktide 1 või 2 alusel nõ referentslepingute nimekirjana. Kuivõrd aga muudetakse säte viitab üksnes § 101 lg 1 punktile 6, jääb ebaselgeks, millist kogemuse nõuet selles silmas peetakse. Muudatusega segadus lahendatakse.

Punktiga 100 muudetakse § 103 lõiget 3, et see oleks kooskõlas direktiivi 2014/24/EL art 63 lõikega 2. Nimelt sätestab direktiiv, et teisele isikule majanduslike või finantsnäitajate osas tuginemise puhul võib hankija riigihanke alusdokumentides nõuda, et pakkuja või taotleja vastutaks koos tuginetava isikuga hankelepingu täitmise eest ühiselt. Kehtiv seadus on aga seda võimalust piiranud, öeldes, et tuginetav isik vastutab üksnes hankelepingu täitmise osa eest solidaarselt. Hankelepingu osa, mille eest tuginetav isik peaks koos pakkuja või taotlejaga vastutama, ei ole võimalik määratleda, mistõttu oleks selline nõue rakendamatu. Muudetud sõnastus ei tähenda, et ühispakkujatega sõlmitav hankeleping oleks tingimata selline, mida ühispakkujad saavad täita üksnes ühiselt (VÕS § 64), vaid seda, et juhul kui hankelepingut rikutakse, vastutavad rikkumise eest tervikuna kõik ühispakkujad (VÕS § 65 lg 4) olenemata sellest, kes ühispakkujatest pidi hankelepingu konkreetse kohustuse täitma.

Punktiga 101 täiendatakse § 103 lõiget 5 viitega § 95 lg-s 4 sätestatud kõrvaldamise alustele, kuivõrd tulenevalt direktiivi art 63 lg 1 teisest taandest tuleb tuginetaval isikul kontrollida mitte üksnes kohustuslikke, vaid ka vabatahtlikke kõrvaldamise aluseid.

Punktiga 102 täiendatakse § 103 lõike 6 esimest lauset lauseosaga, mille kohaselt tuleb selle isiku asendamist, kelle näitajatele pakkuja soovib tugineda, kas juhul, kui isik ei täida asjaomast kvalifitseerimise tingimust. Selline asendamise nõue tuleneb direktiivi 2014/24/EL art 63 lg 1 teisest taandest. Ühtlasi muudetakse lõike 6 esimest ja teist lauset, kuivõrd õiguskeeleliselt on korrektne kasutada mitmuse asemel ainsust.

Punktiga 103 täiendatakse teise isiku vahenditele tuginemise regulatsiooni võimalusega ka tuginetaval isikul maksuvõlg hankija antud tähtaja jooksul tasuda või ajatada analoogselt pakkuja ja taotleja vastava võimalusega. Tuginetava isiku rangem kohtlemine võrreldes pakkuja või taotlejaga samas olukorras ei ole proportsionaalne ega kooskõlas võrdse kohtlemise põhimõttega.

Punktiga 104 täiendatakse § 104 lõiget 1 viitega § 68 lg-le 3. Antud sätte kohaselt nõuab hankija pakkuja või taotleja ajakohastatud kinnitusi sisaldava hankepassi esitamist esialgse tõendina pakkuja või taotleja suhtes kõrvaldamise aluste puudumise, tema kvalifitseerimise tingimustele vastamise, ja kui see on asjakohane, taotleja vastavuse kohta käesoleva seaduse § 54 lõikes 3, § 58 lõikes 3, § 64 lõikes 3 või § 141 lõikes 2 nimetatud objektiivsetele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Loetletud sätted puudutavad taotlejate arvu piiramist, kuid loetelust on puudu viide taotlejate arvu piiramise võimalusele § 68 lg 3 alusel.

Punktiga 105 täiendatakse § 104 lõike 2 punkti 2 lauseosaga, mille kohaselt peab hankepass sisaldama ka hankija nõutud andmeid, mida ta soovib saada seoses pakkuja või taotleja vastamisega esitatud kvalifitseerimise tingimustele. Kehtiva sõnastuse kohaselt jääb mulje nagu peaks pakkuja esitama üksnes kinnituse vastavale tingimusele vastamise kohta ning võiks jätta vajalikud andmed esitamata.

Näiteks seab hankija RHS § 101 lg 1 p 1 alusel tingimuse, mille kohaselt peab pakkuja või taotleja olema viimase kolme aasta jooksul täitnud vähemalt kaks riigihanke objektiga sarnast ehitustööde lepingut. Selleks võib hankija nõuda nende lepingute nimekirja, mis tähendab seda, et pakkuja või taotleja peab hankepassis välja tooma lepingute üksikasjad ega saa piirduda üksnes kinnitusega. Euroopa Komisjoni rakendusmääruse 2016/7 kohaselt, millega standardvorm kehtestati, võib pakkuja või taotleja piirduda kinnitusega esitatud tingimusele vastamise kohta üksnes juhul, kui hankija on seda riigihanke alusdokumentides lubanud ning peab esitama täiendavad andmed, kui hankija on seda nõudnud. Vaatamata reegli olemasolule rakendusmääruses tuleb asjaomast sätet ka seaduses selguse huvides täiendada.

Punktiga 106 muudetakse § 104 lõiget 3 selliselt, et hankepass tuleb alati esitada Euroopa Komisjoni kehtestatud standardvormil. Kuivõrd riigihangete registris on standardvorm kasutajasõbralikult integreeritud, puudub igasugune vajadus võimaldada hankijatel koostada alla rahvusvahelise piirmäära riigihangetes oma hankepassi vormi kasutamist. Kui hankijad soovivad kasutada hankepassi nendes menetlustes, kus see ei ole kohustuslik, peaks ka sellisel puhul kasutama standardvormi seaduse ühetaolise kohaldamise eesmärgil. Kui hankijad soovivad nendes menetlustes kasutada mingit muud vormi, ei ole enam tegemist hankepassiga.

Punktiga 107 täiendatakse § 104 uue lõikega 4¹, mis reguleerib seda, millised andmed tuleb esitada selle ettevõtja hankepassis, kelle vahenditele pakkuja või taotleja tugineb. Sellisel juhul ei pea hankepassi täitma täies mahus. Hankepassis tuleb esitada kinnitused selle kohta, et ettevõtja ei vasta kõrvaldamise alustele ning kinnitus ja vajadusel ka andmed sellele kvalifitseerimise tingimusele vastamise kohta, mille osas pakkuja või taotleja teise ettevõtja vahenditele tugineb.

Punktiga 108 täiendatakse § 104 uue lõikega 5¹, mille kohaselt esitatakse riigihangetes, mis on ühe menetluse raames osadeks jaotatud, vajaduse korral iga osa kohta eraldi hankepassid. Selline vajadus tuleb ette juhul, kui erinevate riigihanke osade kohta on esitatud erinevad kvalifitseerimise nõuded, mis eeldavad ettevõtjalt erinevate andmete esitamist.

Näiteks esitab hankija nõu referentslepingute nõude RHS § 101 lg 1 p 2 alusel, ent erinevate osade kohta eeldatakse erinevate lepingute täitmist. Sellisel juhul peab ettevõtja ühele osale pakkumust tehes esitama hankepassis andmed ühtedele tunnustele vastavate lepingute kohta, ent teisele osale pakkumust tehes andmed hoopis teistele tunnustele vastavate lepingute kohta.

Punktiga 109 täiendatakse § 104 lõiget 6 lauseosaga, mille kohaselt ei pea hankepassi alusel tegema eraldi otsust, kui hankija kasutab § 52 lg-s 3 sätestatud võimalust nõu pöördmenetluseks. Sellisel juhul ei ole hankijal vajadust hankepassi eraldi kontrollida, mistõttu ei ole ka vastavat otsust vaja teha. Kehtivast sõnastusest see otseselt välja ei tule.

Samuti tehakse täiendus, et kvalifitseerimise või kvalifitseerimata jätmise otsus tuleb teha üksnes siis, kui kvalifitseerimise tingimused on eelnevalt sätestatud.

Punktiga 110 täiendatakse § 104 lg-s 8 sisalduvaid välistusi, millal ei pea lõiget rakendama, juhtumiga, kui hankeleping sõlmitakse raamlepingu alusel ja raamlepingu maksumus jääb alla rahvusvahelist piirmäära. Nõue, mille kohaselt tuleb raamlepingu alusel minikonkursi tulemusel hankelepingu sõlmimisel nõuda pakkujalt kõikide hankepassis esitatud kinnitustele vastavate dokumentide esitamist, mis hõlmab endas kõrvaldamise aluste puudumise ning kvalifitseerimise tingimustele vastamise kontrollimist, tuleneb direktiivi 2014/24/EL art 59 lg-st 4. Direktiiv aga kohaldub riigihangetele üle rahvusvahelise piirmäära. Kuigi enamiku reeglite puhul ei ole seadusandja teinud vahet üle ja alla rahvusvahelise piirmäära riigihangetele, laiendades direktiivi nõudeid ka alla rahvusvahelise piirmäära, on teatud juhtudel siiski mõistlik seda teha (näiteks on alla rahvusvahelise piirmäära hangetele lühemad taotluste ja pakkumuste esitamise tähtajad ning lisatud on aluseid, millal on lubatud kasutada väljakuulutamisetähtaegidega hankemenetlust). Ka antud juhul on hankijate töökoormuse vähendamiseks mõistlik kontrollikoormust alla rahvusvahelise piirmäära raamlepingute puhul vähendada. Selle kasuks räägib ka tõsiasi, et hankelepinguid võib sõlmida pikemaks tähtajaks kui raamlepinguid (raamlepingu maksimaalne tähtaeg võib üldjuhul olla kuni 4 aastat ja tähtajatute raamlepingute sõlmimine on keelatud, ent hankelepingute puhul selliseid piiranguid ei ole) ja sellisel juhul ei kontrolli seda hankelepingu kestuse jooksul enamasti ükski hankija, ega ole seda ka direktiivis ega seaduses nõutud (loomulikult võib hankija sellise võimaluse hankelepingus sätestada).

Punktiga 111 lisatakse § 104 uued lõiked 8¹ ja 8². Esimese kohaselt tuleb hankepassis esitatud kvalifitseerimise tingimustele vastavate kinnituste kohta esitada täiendavad tõendid üksnes juhul, kui hankija on seadnud pakkujatele täiendavad kvalifitseerimise tingimused minikonkursil. Kui hankija täiendavaid tingimusi seadnud ei ole, ei ole mingit vajadust ka kvalifitseerimise tingimusi kontrollida, kuivõrd kvalifitseerimise tingimustele vastavad näitajad on enamasti sellised, mis peegeldavad hanke- või raamlepingu täitmisele eelnevat aega ega saa lepingu täitmise ajal muutuda. Kui aga hankijale on oluline mingi näitaja, mis saab lepingu täitmise ajal muutuda, tuleks tal selle kontrollimiseks sätestada täiendav kvalifitseerimise tingimus minikonkursil. Kõrvaldamise aluseid tuleb jätkuvalt minikonkursil kontrollida, kui raamlepingu maksumus ületab rahvusvahelist piirmäära (vt selgitus § 104 lg 8 muutmise kohta). Samas on nende täiendavate andmete puhul võimalik tugineda ka olemasolevatele dokumentidele ja andmebaasi andmetele nagu on sätestatud § 104 lg-s 11, kuhu lisatakse ka viide uuele lõikele 8¹ (eelno **punkt 113**). Lõikega 8² võimaldatakse hankijal täiendavate tõendite regulatsiooni vabatahtlikult kohaldada ka nende raamlepingute puhul, kus see ei ole kohustuslik.

Punktiga 112 lisatakse § 104 lõikesse 10 võimalus hankijal pikendada sama paragrahvi lõikes 9 nimetatud täiendavate dokumentide esitamise tähtaega ka omal algatusel, ootamata pakkuja või taotleja põhjendatud avaldust. Kuivõrd sellised tähtajad on hankemenetluses suhteliselt lühikesed, võib juhtuda, et asjaolud, miks tähtaja pikendamine on vajalik, on hankijale teada ja seetõttu ei ole põhjendatud, et pakkuja või taotleja veel koostaks selle kohta eraldi avalduse, kuivõrd see suurendab asjatult pakkuja või taotleja halduskoormust ja lisab bürokraatiat.

Punktiga 114 muudetakse § 109 lõiget 4 nii, et see oleks analoogne § 113 lõikega 4. Sätte uus sõnastus loob suurema õigusselguse, kuna selles ei korrata enam tarbetult sama paragrahvi lõikes 2 märgitud teavet vaid viidatakse lõikele 2. Nii on turuosalistele selge, et et nii elektroonilisel kui mitteelektroonilisel taotluse esitamisel tuleb protokollile anda sama teave.

Punktiga 116 muudetakse § 112 lg 2 esimest lauset selliselt, et hankija ei ole kohustatud tegema pakkumuse jõusoleku tähtaja pikendamise ettepanekut kõikidele pakkujatele, vaid üksnes ettepaneku tegemise ajal riigihankes osalevatele pakkujatele. Ettepaneku tegemise ajaks võib olla juhtunud, et mõned pakkujad on kas riigihankelt kõrvaldatud, jäänud kvalifitseerimata või on nende pakkumused mittevastavaks tunnistatud. Kui pakkuja hankemenetlusest kõrvale jäämine on lõplik, st neid otsuseid ei ole vaidlustatud või on vaidlused lõppenud hankija kasuks, ei ole mingit põhjust, miks hankija peaks tegema ettepaneku pakkumuse jõusoleku tähtaega pikendada ka sellele pakkujale, kes riigihankes enam ei osale.

Punktiga 117 tehakse väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluses erisus pakkumuste avamisel pakkujate isikute ja pakkumuste maksumuste avamisele. Erisus on vajalik seetõttu, et selles menetluses on võimalik läbi rääkida kõikide tulevase hankelepingu tingimuste üle ning seetõttu ei ole esialgne pakkumuse maksumus kuigi informatiivne. Pealegi ei toimu selles menetluses pakkumuste avamist samal moel nagu teistes menetlustes ning § 113 lg 5 kohaselt pakkumuste avamise protokollile ei koostata.

Punktiga 119 viiakse § 114 lg 3 kooskõlla direktiivi 2014/24/EL art 42 lg-ga 5. Kehtiv säte lubab pakkujal tõendada tehnilises kirjelduses toodud standardile vastavust mis tahes asjakohaste tõendite abil üksnes asjade või teenuste, mitte aga ehitustööde hankelepingu puhul. Direktiiv aga sellist piirangut sätestada ei võimalda. Muudatusega jäetakse see piirang sätestest välja.

Punktiga 120 täiendatakse § 115 uue lõikega 2¹, mille kohaselt võib hankija lõike 2 punktis 1 nimetatud protsendimäärad, mille puhul ta peaks küsima pakkujalt pakkumuse madala maksumuse kohta selgitust, sätestada riigihanke alusdokumendis erinevalt lõike 2 punktis 1 sätestatust. Selline võimalus sätestatakse, sest on olukordi, kus 10% või 15% on liialt madal, millest lähtuvalt seada kahtluse alla pakkumuse tõsiseltvõetavus. Kindla kohustusliku protsendi sätestamine ei välista hankelepingu nõuetekohase täitmise riski ning hankijal peaks olema võimalus oma kogemusest tulenevalt seda teisiti ette näha. Selliste vahedega esitatud pakkumused on väga tavapärased ning ei anna automaatselt alust kahtluseks, et tegemist oleks põhjendamatult madala maksumusega pakkumusega.

Punktiga 121 muudetakse § 120 lõiget 2 selliselt, et ka nendes menetlustes, kus hankepassi ei kasutata, oleks üheselt selge, millisest otsusest teatamisest alates tuleb ooteaega arvestada. Kehtiv regulatsioon arvestab üksnes nende menetlustega, kus kasutatakse hankepassi ja menetluse viimaseks otsuseks on eduka pakkuja kohta tehtav kvalifitseerimise ja kõrvaldamata jätmise otsus. Uue regulatsiooni kohaselt tuleb ooteaega arvestada alates menetluses viimase

otsuse kohta teate esitamisest arvates, on selleks otsuseks siis eduka pakkuja otsus, eduka pakkuja kvalifitseerimise otsus või mõni muu, näiteks hankelepingu sõlmimise otsus.

Teiseks ühtlustatakse ooteaeg üle ja alla rahvusvahelise piirmäära riigihangetes. Muudatuse ajendiks on tõsiasi, et kehtiva seaduse kohaselt võib juhtuda, et kui hankija teeb oma otsuse kas reedel või laupäeval ning teavitab sellest registri kaudu kohe, võivad pakkujad sellest teada saada alles esmaspäeval, kuivõrd ei saa eeldada, et kõik töötaksid ja kontrolliksid oma teateid nädalavahetustel. Sellisel juhul algab hankijale ooteaeg teatamisele järgnevast päevast, so kas laupäevast või pühapäevast, ent pakkujale vaidlustamise tähtaeg alates otsusest teada saamisele järgnevast päevast, so teisipäevast. Seega võib pakkuja esitada küll tähtaegselt vaidlustuse, ent hankija on samuti õiguspäraselt hankelepingu juba ära sõlminud. Sellisel juhul ei saa aga pakkuja oma kaebeõigust realiseerida, kuivõrd pärast hankelepingu sõlmimist VAKO-le esitatud kaebus jäetakse läbi vaatamata. Vaidlustuse esitamise tähtaja lühendamine ei ole võimalik, kuivõrd kümme päeva otsusega tutvumiseks, vaidlustuse esitamise vajaduse üle otsustamiseks, suure tõenäosusega õigusabi saamiseks ning vaidlustuse kirjutamiseks ja esitamiseks on eelnõu autorite hinnangul juba niigi lühike aeg.

Punktiga 122 muudetakse § 120 lõike 3 viimast lauseosa selliselt, et ooteaega ei pea kohaldama mitte üksnes siis, kui esitatud on vaid üks pakkumus, vaid ka siis, kui pakkumusi on esitatud küll rohkem, ent vastavaks tunnistatakse vaid üks pakkumus. Selliselt lubab ooteaega kohaldamata jätta õiguskaitsemeetmete direktiivi 2007/66/EÜ art 2b. Sellisel juhul, kui edukaks tunnistamise otsuse tegemise ajal ei ole enam menetluses kedagi peale eduka pakkuja, ei ole enam kellelgi selle otsuse suhtes kaebeõigust, mistõttu ei ole ooteaja kohaldamine vajalik. Ühtlasi asendatakse § 120 lõikes 3 sõna „hankemenetluses“ sõnaga „riigihankes“, kuivõrd ka lihthankemenetluses, sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses ja kontsessiooni andmise menetluses, millest ükski ei ole hankemenetlus, peaks saama ooteaja enne hankelepingu sõlmimist kohaldamata jätta, kui pakkumuse on esitanud vaid üks ettevõtja. Kõikide nende riigihangete puhul viidatakse hankelepingu sõlmimisel §-le 120, ent segadust tekitab nimetatud paragrahvi sõnakasutus. Muudatuse kohaselt peaks olema selge, et ka nendes riigihangetes võib ühe pakkumuse korral hankelepingu ooteaega järgimata ära sõlmida.

Punktiga 123 muudetakse selguse huvides § 122 lõike 2 esimest lauset. Kehtiva sõnastuse kohaselt justkui peaks pakkuja esitama andmed nende alltöövõtjate kohta, kes on hankijale teada. Tegelikult on asi aga vastupidine: alltöövõtjad on teada pakkujale ja hankijale tuleb esitada nende kohta andmed. Samuti lisatakse sõna „hiljemalt“, kuivõrd andmeid võib küsida ka koos pakkumusega, ent hiljemalt hankelepingu täitmise alustamise ajaks.

Punktidega 124 – 127 muudetakse ja täiendatakse alltöövõtjate kõrvaldamise aluste kontrollimist puudutavat regulatsiooni.

Esiteks lisatakse sätetesse tingimus, et kohustuslike kõrvaldamise aluseid tuleb kontrollida ehitushangetes, mille maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga. Seda on võimalik kehtivast § 122 lg-s t 2 ja teistest sätetest kaudselt tuletada, ent järgnevaid lõikeid lugedes võib tekkida mulje, et § 122 tuleb kindlasti kohaldada ka lihthankemenetluses, mis aga ei olnud regulatsiooni mõte. Paragrahv 122 paikneb seaduse 2. peatükis, mis reguleerib hankemenetluse korraldamist. Hankemenetlus tuleb korraldada alates riigihanke piirmäärast. Lihthanke piirmäärast kohaldub lisaks 1. peatükile üksnes § 125 ja seal viidatud 2. peatüki konkreetsed sätted, ent viidet §-le 122 seal ei ole. Seega tuleb neid asjaolusid arvestades jõuda järeldusele,

et § 122 kohaldub ehitustöödele alates riigihanke piirmäärast, mis oligi selle regulatsiooni algne mõte, ent selguse mõttes tuleb see ka sõnaselgelt sätestada.

Teiseks lisatakse lg-sse 5 välistus, mille kohaselt ei pea alltöövõtja kõrvaldamise aluseid kontrollima väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluses ja selle menetluse tulemusena sõlmitud hankelepingu täitmisel. Kuivõrd RHS § 72 lg 7 kohaselt ei ole kõrvaldamise aluste kontrollimine selles menetluses alati tingimata vajalik, kui just hankijal ei ole tekkinud kahtlus mõne kõrvaldamise aluse olemasolus, on ebaoproportsionaalne kõrvaldamise aluseid kontrollida alltöövõtjatel. 2019. aastal oli erandliku menetlusega läbi viidud ehitushankeid 15.

Kolmandaks jäetakse ära § 122 lg 7 teine lause, mille kohaselt võib hankija nõuda sellise alltöövõtja asendamist, kellel esinevad § 95 lg-s 4 sätestatud vabatahtlikud kõrvaldamise alused. Kuivõrd vabatahtlike kõrvaldamise aluste kontrollimine alltöövõtjatel on hankija enda otsustada, peab ta sama paragrahvi lg 11 sissejuhatava lauseosa kohaselt ette nägema ka tagajärje, mis saab siis, kui alltöövõtjal mõni nendest alustest esineb. Näiteks olukorras, kus alltöövõtjal esineb § 95 lg 4 p-s 9 sätestatud alus, st dokumendid (nt hankepass) kõrvaldamise aluste kontrollimiseks on esitamata, tekib kehtiva seaduse kohaselt olukord, kus esialgse alltöövõtja kohta hankepassi hiljem esitada ei tohi, ent kui hankija nõuab alltöövõtja asendamist, esitatakse uue alltöövõtja kohta dokumendid ikkagi hiljem. Sellise kummalise olukorra vältimiseks peakski hankija vastava tagajärje ise ette nägema. Samuti tuleks hankijatel enne alltöövõtjate vabatahtlike kõrvaldamise aluste kontrollimise ette nägemist läbi mõelda, kas kõikide nende aluste kontrollimine on ikka tingimata vajalik või saaks piirduda mõne lg-s 4 sätestatud aluse kohaldamisega. Hankijal ei ole kohustust kohaldada alltöövõtjatele vabatahtlikke kõrvaldamise aluseid kogumis.

Neljandaks täiendatakse § 122 lg-t 7 lausega, millega sätestatakse pakkujale hankemenetluses tagajärg juhuks, kui ta kohustusliku kõrvaldamise alusega alltöövõtjat ei asenda. Kui pakkuja hankelepingu täitmise ajal kõrvaldamise alusega alltöövõtjat ei asenda, oleks see lepingulise kohustuse rikkumine ja selleks juhtumiks peaks hankija ise hankelepingus midagi ette nägema. Aga kui hankemenetluses selline asi peaks juhtuma, siis kehtiva regulatsiooni kohaselt ei jää hankijal muud üle kui hankelepingu täitmise käigus uuesti asendamist nõuda ja rakendada hankelepingus sätestatud. Uue lause kohaselt tunnistab hankija hankemenetluses sellise pakkumuse mittevastavaks. Samas on pakkujal võimalik ka kinnitada, et ta sellist alltöövõtjat ei kasuta ja teeb hankelepingu vastavad tööd hoopis ise. Samas hankelepingus peavad hankijad tagajärje alltöövõtja asendamata jätmise kohta ise ette nägema.

Viiendaks täiendatakse §-i 122 uue lõikega ⁷¹, mille kohaselt antakse alltöövõtja maksuvõla või esitamata maksudeklaratsiooni puhul analoogselt pakkuja ja taotlejaga talle võimalus see tasuda või ajatada. Kehtiv seadus sellist võimalust sõnaselgelt ette ei näe ja kui hankija seda vabatahtlikult ei kohalda, koheldakse alltöövõtjaid rangemalt kui pakkujaid ja taotlejaid, mis ei ole proportsionaalne.

Punktid 128 – 132 käsitlevad muudatusi hankelepingu muutmise sätetes.

Esiteks lisatakse § 123 lg 1 punkti 3 sõna „näiteks“, kuivõrd asjade, teenuste või rajatiste asendatavuse või koostoimivuse vajadus saab olla vaid üks sellistest põhjustest, miks olemasoleva hankelepingu partneri vahetamine võib kaasa tuua olulisi ebamugavusi või

märkimisväärseid lisakulusid. Selliselt, st näitena on seda võimalust käsitletud ka riigihanke direktiivides.

Teiseks muudetakse nendes hankelepingu muutmise sätetes, mis piiravad muudatuse võimalust 50%-ga algsest hankelepingu maksumusest selliselt, et piirang on üksnes hankelepingu maksumuse suurenemisele. Selline regulatsioon tuleneb direktiivi 2014/24/EL art 72 lg 1 punktidest b ja c, kus on seatud piirang hankelepingu maksumuse suurenemisele. Kui aga hankelepingu maksumus ei suurene, vaid jääb samaks (näiteks üksnes lepingu täitmise tähtaja edasi lükkamise korral), ei ole nende hankelepingu muutmise aluse rakendamisel vajadust hankelepingu muudatuse rahalist mõju välja arvutada. Kehtiva seaduse sõnastus aga räägib hankelepingu muudatuse väärtuse suuruse piiramisest, mis annab indikatsiooni, nagu peaks hankelepingu muutmine olema võimalik ka nende punktide rakendamisel üksnes juhul, kui selle rahaline väärtus on võimalik välja arvutada. Sellist käsitlust saab rakendada § 123 lg 1 p 1 puhul, mille sõnastus vastab direktiivile. Erisus seisneb selles, et § 123 lg 1 p 3 ja 4 muudatuste korral võib olla tegemist küll olla olulise muudatusega sama paragrahvi lg 2 mõttes, et kui lg 1 punktide 3 ja 4 eeldused on täidetud, on muudatus siiski lubatav. P 1 puhul aga eeldatakse, et tegemist on väikesemahulise ja ebaolulise muudatusega, mistõttu on ilmtingimata vaja, et muudatuse rahaline väärtus oleks võimalik välja arvestada. Vastasel korral ei ole muudatus p 1 alusel lubatav.

Kolmandaks asendatakse sõna „pakkuja“ sõnaga „ettevõtja“. Kuivõrd hankelepingu saab väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluses sõlmida ka sellise ettevõtjaga, kes ei ole pakkuja, st pakkumuse esitamist menetluses ei nõutud, mistõttu ei ole tegemist pakkujaga, ei ole hankelepingu muutmisel kohane rääkida pakkujast, vaid ettevõtjast. Paragrahvi 123 lg 1 punktides 5 ja 6 ning lg punktis 4 räägitakse pakkuja asendamisest teise pakkujaga, mis on aga eksitav, kuivõrd ettevõtja, kes asub hankelepingus nende punktide alusel tehtud muudatusega esialgse hankelepingu pooleks oleva ettevõtja asemele, ei pea tingimata olema olnud pakkuja samas hankemenetluses.

Neljandaks lisatakse pakkuja asendamise sätetesse selguse mõttes komad sõnade „uue“ ja „riigihanke“ vahele. Praeguses sõnastuses tekib petlik mulje, nagu peaks ettevõtja, kelle vastu esialgne pakkuja vahetatakse, vastama mingi uue riigihanke kvalifitseerimise tingimustele, kuigi ilmselgelt on silmas peetud uut ettevõtjat, kes peab vastama esialgses riigihankes seatud kvalifitseerimistingimustele.

Viiendaks tehakse erand hankelepingu muutmise teate esitamise kohustusest, kui muudetakse raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingut. Reeglina tuleb muutmise teade esitada 10 päeva jooksul muudatuse tegemisest arvates, kui muutmise tingisid kas lisatööde tellimise vajaduse § 123 lg 1 p 3 tingimuste kohaselt või ettenägematud asjaolud p 4 kohaselt. Samas seotakse aga nii riigihangete registris kui ka TED-is esitatud muutmise teade hankelepingu sõlmimise teatega. Kui hankelepingu sõlmimise teadet esitatud ei ole, ei võta TED ka muutmise teadet vastu. Direktiivi 2014/24/EL art 50 lg 2 teise taande kohaselt ei ole hankijad kohustatud esitama hankelepingu sõlmimise teadet iga raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingu kohta. Liikmesriigid võivad sätestada, et hankelepingu sõlmimise teated võib kvartaalselt rühmitada. Eesti on lahendanud selle § 83 lg-s 3 niiviisi, et hankelepingu sõlmimise teated iga hankelepingu kohta ei esitata. Iga-aastaselt esitatakse andmed registrile möödunud aasta jooksul sõlmitud hankelepingute kohta. Kuivõrd hankelepingu sõlmimise teadet ei esitata, ei ole võimalik esitada ka hankelepingu muutmise teadet, kuivõrd need kaks teadet on omavahel

paratamatult seotud. Pärast raamlepingu lõppemist tuleb tehtud muudatuste kohta andmed esitada registrile § 83 lg 8 kohaselt.

Punktidega 133 – 137 muudetakse §-i 124.

Esiteks tehakse kaks terminoloogilist täpsustust. Paragrahvis on senini läbivalt räägitud vaid hankelepingu erakorralisest ülesütlemisest, kuigi VÕS § 195 lg 3 ja § 196 lg 1 alusel aga tuleb ülesütlemine kõne alla vaid kestvuslepingute puhul. Kestvuslepinguteks loetakse VÕS § 195 lg 3 kohaselt püsiva kohustuse või korduvate kohustuste täitmisele suunatud lepinguid. Riigihankedirektiivid sellist vahet hankelepingu lõpetamise õiguse osas ette ei näe, mistõttu kooskõlas riigihankedirektiividega tuleb RHS § 124 sätestatud õigust kohaldada nii kestvuslepingute kui mittekestvuslepingute puhul.⁷

Lõike 1 punktis 2 asendatakse sõna „pakkuja“ sõnaga „ettevõtja“, kuivõrd säte kehtib ka sellistele hankelepingutele, millele eelnevas menetluses pakkumust ei esitanud, näiteks väljakuulutamiseta läbirääkimiste hankemenetluses, kus hankeleping sõlmiti üksnes läbirääkimiste tulemusena.

Teiseks lisatakse võimalus hankeleping üles öelda või sellest taganeda juhul, kui hankelepingu kehtivusaja jooksul ilmneb, et hankelepingu sõlminud ettevõtjal on tekkinud kohustuslikud kõrvaldamise alused nagu näiteks maksuvõlg. Kehtiva seaduse kohaselt saab hankelepingu üles öelda või sellest taganeda üksnes juhul, kui hankelepingu täitmise ajal ilmneb, et kõrvaldamise alused esinesid hankelepingu sõlmimise ajal. Kui aga need tekivad hankelepingu täitmise ajal ja hankija ei ole hankelepingus seda kuidagi reguleerinud, ei ole võimalik hankelepingut lõpetada. Oluline on silmas pidada, et muudatuse kohaselt ei ole hankijal kohustust hankelepingut üles öelda ega sellest taganeda, vaid õigus. Seda õigust saab hankija kasutada näiteks juhul, kui kõrvaldamise aluse olemasolu ohustab hankelepingu nõuetekohast täitmist või on ettevõtja muutunud hankija jaoks ebausaldusväärseks.

Punktiga 138 lisatakse § 125 lõikele 1 kaks uut lauset. Teise lause kohaselt loetakse lihthankemenetluses sarnaselt hankemenetlusega (RHS § 73 lg 2) hanketeate avaldamise või mitme-etapilises menetluses teiste riigihanke alusdokumentide esitamisega taotlejatele või ettevõtjatele esitatuks ka ettepanek pakkumuse esitamiseks. Muudatusega ei pea hankijad sellist ettepanekut enam tingimata riigihanke alusdokumentides sõnastama. Kolmanda lause kohaselt kohaldatakse lihthankemenetluse lõppemisel § 73 lg-t 4, mis sätestab, kuidas lõpeb menetlus siis, kui see on jagatud osadeks. Sellisel juhul võivad ka lihthankemenetluse eri osad lõppeda erinevatel alustel.

Punktiga 139 lisatakse § 125 lõikesse 3 viide § 156 lõikele 1, mis sätestab väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alused võrgustikusektoris. Kehtiva sätte kohaselt justkui ei tohiks võrgustikusektoris lihthanke piirmäärades kasutada väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlust, kuigi vastav alus on olemas, mis ei ole kindlasti olnud sätte eesmärk.

Samuti muudetakse sõnastust selliselt, et hankijal ei ole mitte õigus korraldada lihthankemenetlust väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusena, mis ei ole korrektne, vaid hankija korraldab väljakuulutamiseta läbirääkimisega hankemenetluse lihthankemenetluse asemel.

---

⁷ Vt nt M-A.Simovart, Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne, lk 837 (Juura 2019)

Punktiga 140 lisatakse § 125 lõikesse 4 puuduolev osa, millest alates tuleb pakkumuste esitamise tähtaegu arvestama hakata. Tähtaegade arvestamine toimub registrile hanketeate esitamisest arvates nagu teistegi menetluste puhul. Samuti pikendatakse lihthankemenetluses pakkumuste ja taotluste esitamise miinimumtähtaega viielt tööpäevalt kümnele päevale. Tähtaja pikendamine on vajalik, sest viie tööpäeva jooksul ei ole võimalik tulemuslikult tegeleda kõikide nende tegevustega, mis on pakkumuse esitamiseks vajalikud: tutvuda riigihanke alusdokumentidega, vajadusel küsida hankijalt selgitusi ja neid ka pakkumuse koostamisel arvesse võtta (hankijal on selgitustaotlusele vastamiseks aega kehtiva seaduse kohaselt 3 tööpäeva ja kui hankija on sätestatud lihthankemenetluses pakkumuste esitamiseks minimaalse tähtaja ning kasutab ära ka kõik 3 tööpäeva selgitusele vastamiseks, jääb ettevõtjal pakkumuse lõplikuks koostamiseks ainult 1 tööpäev, eeldusel muidugi, et selgitustaotlus on esitatud hanketeate avaldamise päeval), vajadusel teha eelkõikuleppeid alltöövõtjate või tarnijatega ning pakkumus realselt ka kokku panna.

Punktiga 141 muudetakse lihthankemenetluse regulatsiooni nii, et lihthankemenetluse läbiviimisele laienevad ka riigihanke alusdokumentide muutmise ja sellest tulenevalt pakkumuste esitamise tähtpäeva pikendamise sätted, sh olukorras, kus on esinenud tõrge elektroonilises süsteemis, pakkumusele ja pakkumuse esitamisele ning pakkumuse jõusoleku tähtaja pikendamisele kohalduvad sätted, pakkumuse vastavuse kontrollimisele kohalduvad sätted, pakkumuste hindamisele ja edukaks tunnistamisele ning riigihanke menetluse jätkamisele edukaks tunnistatud pakkumuse tagasivõtmisele kohalduv. Samuti laieneb § 85, mis reguleerib hindamiskriteeriumide seadmist. Muudatus tehakse praktikas esinevate ning huvigruppidega konsulteerimise käigus tõusetunud kitsaskohtade ületamiseks lihthankemenetluse läbiviimisel ja on vajalik seaduse ühetaoliseks kohaldamiseks.

Punktiga 142 muudetakse § 125 lõige 7 selliselt, et kohustus kontrollida kohustuslikke kõrvaldamise aluseid on ainult avaliku sektori hankijal. Kehtiva sätte kohaselt on võrgustiku sektori hankijal, kui ta teeb lihthanke, rohkem kohustusi ja menetlus on rangem kui hankemenetluses, mis ei ole aga loogiline. Üle rahvusvahelise piirmäära peab võrgustikusektori hankija läbi viima hankemenetluse, kus tal on tulenevalt § 161 lõikest 1 võimalik kohaldada kõrvaldamisel kas § 95 sätestatud aluseid või mitte. Samasugune võimalus peaks tal olema ka alla rahvusvahelise piirmäära hangetes, kus ta korraldab lihthankemenetluse. Avaliku sektori hankija peab jätkuvalt kohustuslikke kõrvaldamise aluseid kontrollima, isegi juhul, kui ta korraldab lihthankemenetluse seoses tema tegevusega võrgustikuvaldkonnas.

Sarnasel põhjusel lisatakse lõikele ka teine lause. RHS § 15 lg-st 4 tulenevalt peab hankija kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankes maksumusega allapoole rahvusvahelist piirmäära, kuid ületavad lihthanke piirmäära, lähtuma RHS § 125 lg-st 7, mille kohaselt tuleb hankijal kontrollida ettevõtjal RHS § 95 lg-s 1 sätestatud kõrvaldamise aluste puudumist. Samas RHS § 177 lg-st 1 tulenevalt tuleb hankijal rahvusvahelist piirmäära ületavate riigihangete korral kontrollida ainult RHS § 95 lg 1 p-dest 1, 4 ja 5 tulenevaid kõrvaldamise aluseid. Eeltoodust tulenevalt tuleb hankijal RHS § 125 alusel läbiviidav lihthange osaliselt läbi viia karmimate menetlusreeglite kohaselt. Muudatusega vastuolu kõrvaldatakse.

Punktiga 143 muudetakse § 125 lg 9 sõnastust selliselt, et ei tekiks kahtlust, millisest otsusest teavitamisest alates hakkab lihthankemenetluses kulgema ooteaeg. Kuivõrd lihthankemenetluse kulg on suures osas hankija enda kujundada, võib olla, et menetluses tehtav viimane otsus ei ole pakkumuse edukaks tunnistamise otsus, vaid hoopis eduka pakkuja kõrvaldamata jätmise

ja kvalifitseerimise otsus § 52 lg 3 eeskujul. Seega on eksitav sätte kehtiv sõnastus, mille kohaselt algab ooteaeg pakkumuse edukaks tunnistamise või hankelepingu sõlmimise otsusest. Viimasena nimetatud otsust enamasti lihthankemenetluses ei tehtagi.

Punktiga 144 muudetakse § 125 lg-s 10 sisalduv viide §-le 83 selliselt, et oleks üheselt selge, et lihthankemenetluses ja selle tulemusena sõlmitud hankelepingu või raamlepingu täitmisel kohaldub § 83 tervikuna. Sätte kehtiva sõnastuse kohaselt võib tekkida kahtlus, kas hankija peab lihthankemenetluses lähtuma üksnes nendest § 83 lõigetest, mis käsitlevad kitsalt riigihanke menetluse lõppemisest teavitamist. Tegelikuses tuleb lähtuda aga kogu paragrahvist, st esitada registrile andmed ka hankelepingu täitmise kohta. Samasugune muudatus tehakse eelnõu **punktiga 148** sotsiaal- ja eriteenuste samasisulises sättes, so § 126 lg 11 esimeses lauses.

Punktiga 145 lisatakse § 126 lõikele 3 kaks uut lauset. Teise lause kohaselt loetakse lihthankemenetluses sarnaselt hankemenetlusega (RHS § 73 lg 2) hanketeate avaldamise või mitme-etapilises menetluses teiste riigihanke alusdokumentide esitamisega taotlejatele või ettevõtjatele esitatuks ka ettepanek pakkumuse esitamiseks. Muudatusega ei pea hankijad sellist ettepanekut enam tingimata riigihanke alusdokumentides sõnastama. Kolmanda lause kohaselt kohaldatakse erimenetluse lõppemisel § 73 lg-t 4, mis sätestab, kuidas lõpeb menetlus siis, kui see on jagatud osadeks. Sellisel juhul võivad menetluse eri osad lõppeda erinevatel alustel.

Punktiga 146 lisatakse § 126 uus lõige 6¹, mis sätestab sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses minimaalseks pakkumuste esitamise tähtjaks 15 päeva hanketeate registrile esitamisest arvates. Kui riigihanke eeldatav maksumus on vähemalt võrdne rahvusvahelise piirmääraga, tuleb minimaalset tähtaega arvestada hanketeate Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele esitamisest arvates. Kehtivas regulatsioonis puudub minimaalse tähtaja nõue ning praktikas on esinenud juhtumeid, kus hankija on tähtaja määranud selliselt, mis muudab praktiliselt võimatuks pakkumuse esitamise nendel ettevõtjatel, kes konkreetsest riigihankest eelteadmisi ei oma. Näiteks juhul, kui hankija määrab pakkumuste esitamise tähtjaks 5 tööpäeva ja esitab hanketeate riigihanke alustamise kohta reedel, siis tähtaeg on ülejäämise nädala esmaspäeval, ent selgituste küsimiseks ja nendele vastuse saamiseks jääb ainult üks päev, kuivõrd RHS § 46 lg 2 sätestab rahuaja kuus päeva, mille jooksul esitatud küsimustele hankija vastama ei pea. Kuivõrd hange aga saab nähtavaks ka alles esmaspäeval, ei ole selline tähtaja sättimine kuidagi mõistlik ega soodusta konkurentsi. Samas ei ole miinimumtähtaja puudumisel hankijale ka midagi ette heita. Ühtlasi tähendab see ka seda, et riigihanke alusdokumentide vaidlustamise võimalused on minimaalsed.

Punktiga 147 muudetakse sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse regulatsiooni nii (muudetava lõike esimene lause), et sotsiaal-ja eriteenuste erimenetluse läbiviimisele laienevad ka riigihanke alusdokumentide muutmise ja sellest tulenevalt pakkumuste esitamise tähtpäeva pikendamise sätted, sh olukorras, kus on esinenud tõrge elektroonilises süsteemis, pakkumusele ja pakkumuse esitamisele ning pakkumuse jõusoleku tähtaja pikendamisele kohalduvad sätted, pakkumuse vastavuse kontrollimisele kohalduvad sätted, pakkumuste hindamisele ja edukaks tunnistamisele ning riigihanke menetluse jätkamisele edukaks tunnistatud pakkumuse tagasivõtmisele kohalduv.

Muudatus tehakse praktikas esinevate ning huvigruppidega konsulteerimise käigus tõusetunud kitsaskohtade ületamiseks sotsiaal-ja eriteenuste erimenetluse läbiviimisel.

Muudetava lõike teise lause muudatuse kohaselt võib teenuste kvaliteedi, katkematuse, ligipääsetavuse, taskukohasuse, kättesaadavuse ja terviklikkuse tagamise kaalutlusi, erinevate kasutajagruppide, sealhulgas ebasoodsas olukorras olevate isikute erivajadusi, kasutajate kaasamist ja innovatsiooni arvesse võtta mitte üksnes erimenetluse korraldamisel, vaid selliste teenuste hankelepingute ning raamlepingute sõlmimisel üldisemalt. Selline vahetegu on vajalik, et näiteks ka raamlepingu alusel hankelepingute sõlmimisel võiks nendest kaalutlustest lähtuda, kui valitakse raamlepingu osapooltest see ettevõtja, kes konkreetset hankelepingut täitma asub. Ka sätte aluseks oleva direktiivi 2014/24/EL art 76 lg 2 kohaselt ei ole nende kaalutluste arvesse võtmine piiratud erimenetlusega, vaid käsitleb sotsiaal- ja eriteenuste lepingu sõlmimise põhimõtteid üldisemalt.

Punktidega 148 – 151 viiakse sotsiaal- ja eriteenuste hankelepingute reserveerimise regulatsioon kooskõlla direktiivis 2014/24/EL sätestatuga. Kehtiva § 127 lg 1 kohaselt tuleb hankelepingu reserveerimise kohta info avaldada laiemalt riigihanke alusdokumentides, ent direktiivid nõuavad selle avaldamist konkreetsetelt hanketeates. Muudatusega asendatakse sõnad „riigihanke alusdokumentides“ sõnaga „hanketeates“. Teiseks asendatakse kehtivas sättes sõnad „juriidiline isik“ sõnaga „ettevõtja“, kuivõrd direktiivid ei välista reserveeritud hankelepingute sõlmimiseks korraldatud riigihangetelt ettevõtjaid, mis ei ole juriidilised isikud. Kolmandaks jäetakse välja nõue, mille kohaselt peaks reserveeritud hankelepingu sõlmimiseks korraldatud riigihankel osalemiseks tõendama ettevõtja oma tegevuse eesmärki üksnes põhikirja alusel. Direktiivid ei sea piiranguid dokumentide ega allikate liikidele, millest organisatsiooni tegutsemise eesmärk nähtub.

Punktiga 152 muudetakse § 129 regulatsiooni nii, et ideekonkursi läbiviimisele laienevad ka riigihanke alusdokumentide muutmise ja sellest tulenevalt pakkumuste esitamise tähtpäeva pikendamise sätted, sh olukorras, kus on esinenud tõrge elektroonilises süsteemis, pakkumusele ja pakkumuse esitamisele ning pakkumuse jõusoleku tähtaja pikendamisele kohalduvad sätted, pakkumuse vastavuse kontrollimisele kohalduvad sätted, pakkumuste hindamisele ja edukaks tunnistamisele ning riigihanke menetluse jätkamisele edukaks tunnistatud pakkumuse tagasivõtmisele kohalduv. Muudatus tehakse praktikas esinevate ning huvigruppidega konsulteerimise käigus tõusetunud kitsaskohtade ületamiseks ideekonkursside korraldamisel. Ühtlasi lisatakse mõned lõiked, mis teevad riigihanke alusdokumentide muutmisele mõned erisused, mis puudutavad just ideekonkurssi. Kõigepealt nimetatakse lisatavas lõikes 3² üheselt, et ideekonkursil võib riigihanke alusdokumente muuta enne ideekavandite esitamise tähtpäeva.

Teisena tuuakse erisusena sisse olukord, kus tõrge elektroonilises süsteemis tingib ideekavandite esitamise tähtaja mittedaatumise ka siis, kui ideekavandeid saab esitada osaliselt elektrooniliselt. Põhimõtteliselt on see olukord, kus osa ideekavandist, näiteks andmed ja dokumendid, mis puudutavad ettevõtjate kvalifitseerumist ja muud sellised dokumendid, mis esitatakse näiteks Word või .pdf formaadis, esitatakse elektrooniliselt elektroonilises süsteemis, ent mõõtkavas mudel, näidis või planšett esitatakse hankijale mitte-elektroonilises vormis.

Kolmandaks sätestatakse lõikes 3⁴, et kui hankija muudab riigihanke alusdokumente, va juhul, kui ta muudab ainult ideekavandite esitamise tähtpäeva, peab ideekavandite esitamise tähtaega pikendama mõistliku aja võrra. Hankemenetluses peab pikendatud tähtaeg võrduma vähemalt poolega seaduses sätestatud vastavast miinimumtähtajast, ent ideekonkursil ei ole miinimumtähtaega sätestatud.

Punktidega 153 ja 154 muudetakse § 132 lg 1 punktides 1, 2 ja 4 sisalduvaid erandeid, mille puhul hankija ei ole RHS-s sätestatud korda kohustatud kontsessioonilepingu sõlmimisel järgima ja viiakse need kontsessioonidirektiiviga kooskõlla.

Kehtiv p 1 on sõnastatud nii, justkui oleks selle kohaldamisala ainuõiguse andmise enda suhtes, mitte ainuõigust omava isikuga kontsessioonilepingu sõlmimiseks. Direktiiv 2014/23/EL art 10 lg 1 teine lõik aga sätestab, et hankija ei ole kohustatud kontsessioonilepingu sõlmimisel järgima RHS-s sätestatud korda, kui leping sõlmitakse ettevõtjaga, kes on varasemalt saanud kooskõlas ELTL ja muude EL õigusaktidega, mis puudutavad turulepääsu ühiseeskirju võrgustikusektoris tegutsemiseks, ainuõiguse võrgustikusektoris tegutsemisel teenuste osutamiseks, ning leping puudutab seda teenust.

Kehtiv p 2 viitab ekslikult sellele, et erandit kohaldatakse tegevusloa andmisel lennutransporditeenuse osutamiseks. Õige on aga, et hankija ei ole kohustatud kontsessioonilepingu sõlmimisel järgima RHS-s sätestatud korda, kui leping sõlmitakse ettevõtjaga, kes on määruse (EÜ) nr 1008/2008 alusel saanud tegevusloa lennutransporditeenuse osutamiseks, ning sõlmitav leping puudutab just asjaomast teenust (direktiiv 2014/23/EL art 10 lg 3).

Kehtivas p-s 4 sisaldub samasugune viga, kuivõrd direktiivi vastavast sättest (art 10 lg 9) lähtudes ei kohaldata direktiivi kontsessioonilepingu sõlmimisel ainuõigust omava ettevõtjaga, mitte ainuõiguse andmisel ettevõtjale nagu seda sätestab ekslikult RHS.

Punktiga 155 lisatakse § 137 lõikele 1 uus lause, mille kohaselt kohaldatakse kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse lõppemisel § 73 lg-t 4, mis sätestab, kuidas lõpeb menetlus siis, kui see on jagatud osadeks. Sätte senine sõnastus § 73 lg-le 4 ei viidet ei teinud, mistõttu võis mitmeosalise kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse läbiviimisel tekkida olukord, kus mõni osa lõppes erineval alusel, kuid viite puudumise tõttu polnud selge, millisest sättest peaks hankija lähtuma ning kas kohaldub RHS § 73 lg-s 4 sätestatu. Täienduse sättesse lisamine suurendab õigusselgust, kuna on selge, et menetluse eri osad võivad lõppeda erinevatel alustel.

Punktiga 156 muudetakse kontsessioonilepingu sõlmimise võimalust ilma hanketeate eelneva avaldamiseta juhul, kui tegemist on sellise kontsessioonilepinguga, mille sõlmimiseks saab sõlmida vaid ühe ettevõtjaga tehnilistel, ainuõiguste või intellektuaalomandi õiguste kaitsega seotud või seaduse § 4 punktis 1 nimetatata ainuõiguste kaitsega seotud põhjustel. Sätte sõnastusse lisatakse direktiivi 2014/23/EL artikli 31 lõike 4 teise lõigu eeskujul lausend „kui puudub mõistlik alternatiiv“. Lausend tuleneb direktiivi sõnastusest ja kuna see on jäänud varasemalt korrektseks üle võtmata, siis tuleb sätte sõnastust muuta nii, et see tagaks direktiivi õige ning kohase ülevõtmise siseriiklikku õigusesse.

Punktiga 157 täiendatakse esiteks § 138 lõiget 1 lauseosaga, mille kohaselt tuleb riigihanke alusdokumentide koostamisel kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses lähtuda üldreeglitest, kui kontsessioonilepingu sõlmimise menetlust reguleerivates sätetes ei ole sätestatud teisiti. Näiteks on selles menetluses erinevalt reguleeritud tehnilise kirjelduse koostamine.

Teiseks lisatakse lõikes 2 võimalus, et teave riigihanke alusdokumentide kättesaadavaks tegemise kohta märgitakse alternatiivselt pakkumuste esitamise ettepanekus ega pea sellisel

juhul sisalduma kontsessiooniteates. Sellise võimaluse näeb ette direktiivi 2014/23/EL art 34 lg 2.

Punktiga 158 täiendatakse § 141 lõiget 2 teise lausega nii, et riigisisesse õigusesse oleks korrektselt harmoniseeritud direktiivi 2014/23/EL artikli 37 lõige 3 ja sarnaselt paragrahvi 64 lõikele 3 ja paragrahvi 68 lõikele 3, lasuks hankijal kohustus hoolitseda selle eest, et ettepaneku saavate taotlejate arv oleks konkurentsi tagamiseks piisav.

Punktiga 159 muudetakse § 141 regulatsiooni nii, et ka kontsessioonlepingu sõlmimise menetlusele laienevad pakkumuse jõusoleku tähtaja pikendamisele kohalduvad sätted. Ühtlasi laieneb § 73 lg 2, mille kohaselt loetakse ettepanek pakkumuse esitamiseks tehtuks hanketeate avaldamisega või riigihangete alusdokumentide kättesaadavaks tegemisega ning seda ei pea eraldi riigihangete alusdokumentides enam märkima. Muudatus tehakse praktikas esinevate ning huvigruppidega konsulteerimise käigus tõusetunud kitsaskohtade ületamiseks kontsessioonlepingu sõlmimise menetluste korraldamisel.

Punktiga 160 täiendatakse § 141 esiteks uue lõikega 5¹, mille kohaselt kohaldatakse kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses kõrvaldamise aluste puhul heastamist samamoodi nagu tavalises hankemenetluses alates rahvusvahelisest piirmäärast. Heastamise näeb kontsessioonide puhul ette kontsessioonidirektiivi 2014/23/EL art 38 lg 9, ent kehtivas seaduses on see jäänud see ülevõtmata, mistõttu tuleb kõnealune viga parandada ja direktiivi vastav säte siseriiklikku õigusesse korrektselt üle võtta.

Teiseks lisatakse § 141 lg 5², millega pannakse hankijale kohustus lähtuda pakkumuste vastavuse kontrollimisel § 114 lg-st 1 ning laiendatakse seaduse § 115 sätestatud põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste kontrollimise kohustust nendele kontsessioonlepingu sõlmimise menetlustele, mis ületavad vastavat riigihanke piirmäära. Muudatuse vajadus selgus huvigruppidega konsulteerimise tulemusel, kes märkisid, et juhul kui hankija pole riigihanke alusdokumentides §-le 114 ja §-le 115 viidanud, siis vastav regulatsioon ei kohaldu. Antud asjaolu võib tekitada probleeme nii hankijatele kui pakkujatele ning täiendava regulatsiooni lisamine suurendab õiguskindlust.

Kolmandaks lisatakse § 141 lg 5³, millega kohustatakse hankijat lähtuma kõigi pakkumuste tagasilükkamisel, pakkumuste hindamisel ja pakkumuse edukaks tunnistamisel ning kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse jätkamisel edukaks tunnistatud pakkumuse tagasivõtmise korral seaduse 2. peatükis sätestatud regulatsioonist. Senini hankijatel vastav kohustus puudus ning praktikas tekitas see probleeme kontsessioonlepingu sõlmimise menetluse läbiviimisel, kuna juhul kui vastav regulatsioon jäi riigihanke alusdokumentides sätestamata või sätestati oluliselt erinevalt või puudulikult, siis muutis see menetluse ettearvamatuks kõigi turuosaliste jaoks ning võis päädida menetluse kehtetuks tunnistamisega. Kontsessioonlepingu sõlmimise menetluses seaduse 2. peatüki sätete kohaldamise kohustuslikuks muutmisega suureneb menetluse selgus ja arusaadavus ning selle tulemusena ka õiguskindlus kõigi turuosaliste jaoks.

Punktiga 161 täiendatakse § 141 selguse mõttes uue lõikega 6¹, mille kohaselt peab hankija kontsessioonilepingu puhul nii menetluses kui ka täitmisel lähtuma §-s 122 sätestatust, mis näeb ehitustööde kontsessioonilepingu korral ette kohustuse kontrollida alltöövõtjatel kohustuslike kõrvaldamise aluste puudumist. Senini ei lasunud hankijatel kohustust kohaldada ehitustööde kontsessioonlepingu puhul seaduse §-is 122 sätestatud regulatsiooni, kuid puudub mõistlik

põhjus reguleerida arvestades ehitustööde hankemenetlust ja hankelepingu täitmist ning ehitustööde kontsessioonlepingu sõlmimise ja kontsessioonlepingu täitmist erinevalt.

Punktiga 162 täiendatakse § 141 lõiget 7 viitega paragrahvile 124, kuna § 124 lõike 1 punkt 3 teeb viite kontsessioonidirektiivile 2014/23/EL ning sätestab, et ülesütlemise aluseks on ka see, kui Euroopa Komisjon on rikkumismenetluses tuvastanud kontsessioonidirektiivi rikkumise. Varasemalt puudus muudetavas sättes viide paragrahvile 124 ning muudatus on vajalik direktiivi kohaseks ülevõtmiseks siseriiklikku õigusesse. Muudatusega antakse hankijatele võimalus öelda kontsessioonilepingut üles samadel alustel nagu hankelepingut.

Punktiga 163 lisatakse § 143 lõikesse 1 teine lause. Muudatus on ajendatud direktiivi 2014/23/EL artikli 39 lõigete 1 ja 2 sõnastusest, millest tulenevalt peavad hankijad pakkumuste ja taotluste esitamise tähtaja määramisel arvestama eeldusliku ajaga, mida pakkujad või taotlejad pakkumuse või taotluse koostamiseks võiksid vajada. Kuna varasemalt polnud direktiiv siseriiklikku õigusesse kohaselt üle võetud, siis lisatakse sättesse kohustus määrata pikem tähtaeg pakkumuste või taotluste esitamiseks, kui pakkujal või taotlejal tuleb enne pakkumuse või taotluse esitamist tutvuda hankija nimetatud koha või dokumentidega.

Punktiga 164 lisatakse § 143 lg-le 2 lauseosa, mis reguleerib seda, millest arvates arvestatakse pakkumuste või taotluste esitamise tähtaega olukorras, kui riigihanke eeldatav maksumus on vähemalt võrdne rahvusvahelise piirmääraga. Sellisel juhul arvestatakse tähtaja algust TED-ile teate esitamisest arvates, mitte riigihangete registrile esitamisest arvates, sest vastasel korral oleks seadus kontsessioonidirektiiviga vastuolus.

Punktiga 165 täiendatakse sotsiaal- ja eriteenuste kontsessioonilepingute sõlmimist reguleerivaid sätteid nõudega, et hankijal tuleb, sarnaselt sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse ning kontsessioonilepingu sõlmimise menetlusega, vastav menetluskord ette näha riigihanke alusdokumentides. Menetluskorra sätestamisel saab hankija peale §-s 144 sätestatu lähtuda vajadusel ka teistest, RHS sätetest. Kuivõrd sotsiaal- ja eriteenuste kontsessioonilepingute sõlmimisel tuleb lisaks sättes toodud avaldamiskohustusele ja ooteajale järgida riigihanke üldpõhimõtteid, tagab menetluskorra kehtestamise nõue läbipaistvuse, kontrollitavuse ja võrdse kohtlemise põhimõtete täitmise. Sellisel juhul on menetluses osalevad ettevõtjad algusest peale teadlikud reeglitest ja nõuetest, mille kohaselt menetlus läbi viiakse ning alustest, kuidas edukas pakkumus välja valitakse.

Punktiga 166 sätestatakse, et ka sotsiaal- ja eriteenuste kontsessioonilepingute puhul kohaldub hankelepingute tühisuse regulatsioon. Selline alus tuleb direktiivi 2014/23/EL art-st 19, mis omakorda viitab art-dele 46 ja 47, mis käsitlevad õiguskaitsemeetmete direktiive 89/665/EMÜ ja 92/13/EMÜ. Seega kohalduvad õiguskaitsemeetmete direktiividest tulenevad lepingute tühisuse sätted ka sotsiaal- ja eriteenuste kontsessioonilepingutele. Muudatus on vajalik selleks, et direktiiv oleks kohaselt üle võetud.

Punktiga 167 asendatakse §-des 145 ja 168 selguse mõttes sõna „hankemenetluse“ sõnaga „riigihanke“. Praegusest sõnastusest võib jääda ekslik mulje, et 2. peatüki sätteid kohaldatakse võrgustikusektoris ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas üksnes sedavõrd, kui need piirduvad hankemenetlusega, ent 2. peatükis sisalduvad ka sellised sätted, mis on nõ hankemenetlusejärgsed, mis puudutavad hankelepingute täitmist. Seega tuleb sõnastust laiendada kogu riigihankele.

Punktis 168 tehakse erisus võrgustikusektori hankemenetluses põhjendamatult madala maksumusega pakkumuse kontrollimise ja alltöövõtjate kontrollimise osas ehitustööde hankelepingutes. Nimelt sätestavad kehtiva seaduse § 115 lg-d 2–6 ja § 122, et ehitustööde hankelepingute puhul, mille maksumus on vähemalt võrdne riigihanke piirmääraga, on hankijal teatud kohustused nõuda selgitust põhjendamatult madala maksumusega pakkumuse osas ning alltöövõtjatel kõrvaldamise aluste kontrollimise osas. Samal ajal ei ole RHS-s sätestatud riigihanke piirmäära võrgustikusektori riigihangetele ning võrgustikusektoris tuleb alates lihthanke piirmäärast kuni rahvusvahelise piirmäärani läbi viia lihthankemenetlus RHS § 125 kohaselt, mis selliseid kohustusi ehitustööde hankelepingute puhul ei sätesta. Seega on hetkel arusaamatu, millisest piirmäärast peaks neid kohustusi võrgustikusektori riigihangetes täitma. Muudatusega täpsustatakse, et kohustused võrgustikusektori hangetes algavad lihthanke piirmäärast. Lihthanke piirmäär ehitustööde hankelepingu korral võrgustikusektori puhul on 300 000 eurot, mis on kaks korda suurem, kui ehitustööde hankelepingu korral avaliku sektori piirmäär. Seega on kohustuse kehtestamine alates lihthanke piirmäärast võrreldes avaliku sektoriga proportsionaalne.

Täpselt samasugune muudatus samadel põhjustel tehakse **punktiga 180** ka §-s 168 ehitustööde hankelepingute puhul kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas. Lihthanke piirmäär kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas on ehitustööde hankelepingu korral samuti 300 000 eurot.

Punktiga 169 muudetakse § 146 lg 2 punkti 1 sõnastust analoogselt § 147 lg 2 p-s 1 ja § 148 lg 2 p-s 1 sätestatuga. Nimelt on sätte mõtteks, et kui hankija tegutseb küll gaasi- ja soojusenergiaga, elektrienergiaga, veega, transporditeenustega, ent mitte RHS tähenduses või ka mõnes muus valdkonnas ei ole gaasi- või soojusenergia tootmine, mis on selle tegevusega tegelemise vältimatuks tagajärjeks, võrgustikuga seotud tegevus RHS mõttes. Kehtivast sõnastusest aga jääb mulje, et sellise välistuse jaoks peaks tegutsema tingimata sadamate või lennuväljadega või postiteenustega seotud valdkondades.

Punktiga 170 muudetakse § 147 lõike 1 punkti 1 sõnastust nii, et see hõlmaks lisaks elektri püsivõrgu käitamisele ka elektrivõrgu pakkumist. Muudatuse põhjuseks on asjaolu, et direktiivi 2014/25/EL artikli 9 lõike 1 punkti a kohaselt on elektrienergiaga seotud valdkonnas tegutsemiseks ka selline juhtum, kus võrgu omanik ise avalikkusele elektrienergiaga seotud teenust ei paku, vaid annab vastavale teenust pakkuvale ettevõtjale haldamiseks võrgu. Juhul, kui selline isik teeb soetusi selle võrguga seoses, tuleb tal järgida võrgustikusektori hankijale kehtestatud reegleid. Direktiivi kohaseks ülevõtmiseks ja kohaldamiseks tuleb seaduse teksti täiendada.

Punktiga 171 täiendatakse § 148 lg 1 p 1 selliselt, et võrgustikusektori tegevuseks on ka ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni pakkumine. Selle aluseks on direktiivi 2014/25/EL art 10 lg 1 p a, mis on aga kehtivast seadusest puudu, seega on direktiivi üle võetud mittetäielikult.

Punktiga 172 täiendatakse § 148 uue lõikega ¹, millega võetakse üle direktiivi 2014/25/EL art 10 lg 2 sissejuhatav lauseosa. Kehtiv paragrahv 148 lg 1 ei kajasta täiesti täpselt seda, mis on sätestatu direktiivi 2014/25/EL art 10 lg-tes 1 ja 2. Nimelt paneb direktiiv kõnealuse artikli lg-s 2 (§ 148 lg 1 punktid 3 ja 4) nimetatud tegevuste puhul riigihanke korraldamise kohustuse sõltuvusse sellest, kas tegemist on võrgustikusektori hankijaga, kes teeb samal ajal ka lg-s 1 (§ 148 lg 1 punktid 1 ja 2) nimetatud tegevusi. Paragrahv § 148 lg 1 aga loetleb veega seotud valdkonna tegevused võrdsetena. Selleks, et seadus vastaks direktiivile, tuleb § 148 lg 1

punktide 3 ja 4 kohaselt hankijaks olemine panna sõltuma punktide 1 ja 2 tegevustega tegelemisest.

Punktiga 173 täiendatakse § 149 lõike 1 sõnastust selleks, et tagada direktiivi 2014/25/EL art 11 kohane ülevõtmine. Direktiivi eestikeelse versiooni kohaselt kuulub võrgustikusektori valdkonna alla mh transporditeenuse pakkumine, samas kui direktiivi teiste keeleversioonide kohaselt on transporditeenustega seotud valdkonna all võrgu pakkumine või käitamine, mille eesmärgiks on avalikkusele transporditeenuste pakkumine, mitte aga transporditeenuste pakkumine eraldi, ilma võrgu käitamise või pakkumiseta. Seega, kuna mitmes teises keeles on võrgu pakkumine eraldi välja toodud, tuleb järeldada, et eestikeelne versioon pole täielik. Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt peab olukorras, kus õigusakti erinevad keeleversioonid üksteisest erinevad, sätte tõlgendamisel erinevaid versioone omavahel võrdlema, kuivõrd õigusaktid on välja töötatud mitmes keeles ja erinevad keeleversioonid on võrdselt autentsed.⁸ Eeltoodust tulenevalt tuleb direktiivi eestikeelsest versioonist lähtudes koostatud seaduse teksti täiendada, et tagada direktiivi kohane ülevõtmine.

Punktiga 174 viiakse sätte kooskõlla direktiivi 2015/25/EL art-ga 19, mis jätab riigihangete kohaldamisalast välja ka sellised ideekonkursid, mis on seotud võrgustikusektori tegevusega kolmanda riigi territooriumil. Kehtiva seaduse kohaselt tuleks selliste ideekonkursside korraldamisel järgida RHS-i reegleid, mis on põhjendamatult range.

Punktiga 175 muudetakse hankelepingu sõlmimise võimalust ilma hanketeate eelneva avaldamiseta juhul, kui tegemist on sellise hankelepinguga, mille sõlmimiseks saab sõlmida vaid ühe ettevõtjaga tehnilistel, ainuõiguste või intellektuaalomandi õiguste kaitsega seotud põhjustel. Sätte sõnastusse lisatakse direktiivi 2014/25/EL art 50 p 3 teise lõigu eeskujul lausend „kui puudub mõistlik alternatiiv“. Lausend tuleneb direktiivi sõnastusest ja kuna see on jäänud varasemalt korrektseks üle võtmata, siis tuleb sätte sõnastust muuta nii, et see tagaks direktiivi õige ning kohase ülevõtmise siseriiklikku õigusesse.

Punktiga 176 muudetakse § 156 lg 1 punkti 4 sõnastus samasuguseks § 40 lg 1 punktiga 3, kuivõrd see väljakuulutamisetähtaajaga läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alus peab olema nii klassikalises sektoris kui ka võrgustikusektoris, lähtuvalt vastavatest direktiividest identne. Kehtivas seaduses on aga võrgustikusektori puhul puudu eeldus, mille kohaselt ei saa ettenägematud asjaolud, mis erandliku menetluse kasutamise tingivad, mitte mingil juhul johtuda võrgustikusektori hankijast endast. Muudatusega see viga parandatakse.

Punktiga 177 täiendatakse § 156 lg 1 punkti 6 selliselt, et see oleks kooskõlas võrgustikusektori direktiivi 2014/25/EL art 50 punktiga f. Esiteks, direktiivi nimetatud sätte näeb sõnaselgelt ette, et korratavad teenused või ehitustööd peavad olema võrreldes esmahanke esemeks olnud teenuste/ehitustöödega „samalaadsed“. Kehtiva RHS § 156 lg 1 p 6 kohaselt peavad aga uued teenused või ehitustööd seisnema „[varasema] hankelepingu alusel tellitud ja esialgsele projektile vastavate teenuste või ehitustööde kordamises“. Seega kitsendab RHS lubamatult direktiivis sätestatud erandi kohaldamisala, nähes ette, et korratavad teenused või ehitustööd peavad olema varasematega samad.

---

⁸ EK C-283/81, Srl CILFIT ja Lanificio di Gavardo SpA versus Ministero della sanità, ECLI:EU:C:1982:335, p 18; EK C-72/95, Aannemersbedrijf P.K. Kraaijeveld BV jt. versus Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, ECLI:EU:C:1996:404, p 28.

Teiseks ei nimeta kehtiv RHS säte täiendavat direktiivis sätestatud eeltingimust teenuste ja ehitustööde kordamise erandi kohaldamiseks: „[e]sialgses projektis märgitakse võimalike täiendavate ehitustööde või teenuste ulatus ning nende suhtes lepingu sõlmimise tingimused.“ Seega peaks RHS ette nägema ka seda, et esialgses hanketeates peab olema välja toodud võimalike korratavate teenuste või ehitustööde maht ning asjaomase hankelepingu tingimused. Eelnevast tulenevalt laiendab RHS selles episoodis lubamatult EL õiguses sätestatud erandi kohaldamisala, tehes erandile tuginemise hankijatele lihtsamaks. Muudatusega need kaks ebakõla parandatakse.

Punktiga 178 viiakse § 165 lg 2 teine lause kooskõlla direktiivi 2014/25/EL art 75 lõikega 4. Kehtiva sätte kohaselt teatab hankija taotlejale pikemast kvalifitseerimise või kvalifitseerimata jätmise otsuse tegemise tähtajast nelja kuu jooksul, ent direktiivi kohaselt peab see toimuma kahe kuu jooksul taotluse esitamisest arvates. Samuti puudub kehtivast sättest lisatingimus, et pikendatud tähtaeg ei tohi olla pikem kui 6 kuud.

Punktiga 179 täiendatakse § 165 lg-t 3 lauseosaga, mille kohaselt tuleb kvalifitseerimissüsteemiga liitumise taotluse esitanud taotlejat teavitada ka põhjustest, miks ta jäetakse kvalifitseerimata, kui hankija otsustab teda süsteemiga mitte liita.

Punktiga 180 viiakse § 169 lg 1 p 2, mis puudutab kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangete määratlust, kooskõlla direktiivi 2009/81/EÜ art 2 punktiga b. RHS kehtiva sätte kohaselt kuulub kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihanke alla selline julgeolekuotstarbeline asi, mis on seotud riigisaladuse või salastatud välisteabega. Direktiivi kohaselt on selliseks riigihankeks aga ka selline soetus, mis on seotud teabega, millele on määratud kaitsetase, mitte üksnes salastatuse tase. Direktiivi art 2 punkti b kohaselt on kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeks tundliku varustuse, sealhulgas selle mis tahes osade, komponentide ja/või alamkoostude tarnimine. Tundlik varustus on direktiivi art 1 p 7 kohaselt julgeoleku eesmärgiga varustus, millega kaasneb, mis eeldavad ja/või sisaldavad salastatud teavet. Sama art p 8 kohaselt on salastatud teave igasugune teave või materjal, olenemata selle vormist, laadist või edastamisviisist, millele on määratud salastatuse tase või kaitsetase ning mis riigi julgeoleku huvides ning vastavalt asjaomases liikmesriigis kehtivatele õigus- või haldusnormidele vajab kaitsmist igasuguse seadusevastase omastamise, hävitamise, kõrvaldamise, avalikustamise, kadumise eest või volitamata isiku juurdepääsu eest või mis tahes liiki kahjustamise eest. Seega kuulub kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihanke alla ka sellise julgeolekuotstarbelise asja ostmine, mis on seotud teabega, mis on avaliku teabe seaduse 5. peatüki kohaselt piiratud juurdepääsuga.

Direktiivi 2009/81/EÜ salastatud teabe määratlusest tulenevalt tehakse muudatused ka § 175 lg-s 1 (eelnoõ **punkt 190**), § 175 lg 5 sissejuhatavas lauseosas (eelnoõ **punkt 192**) ja § 178 lg-s 3¹ (eelnoõ **punkt 199**).

Punktiga 182 viiakse § 173 lg-tes 1 ja 2 sisalduvad väljakuulutamisetähtaegidega läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alused kooskõlla kaitse- ja julgeolekudirektiivi 2009/81/EÜ art 28 lg-ga 1.

Esiteks ei ole kehtiva § 173 lg 1 sissejuhatavas lauseosas viide RHS § 49 lg 1 p-le 1 täpne, kuna antud säte reguleerib erandliku hankemenetluse kasutamist avatud või piiratud hankemenetluse järgselt. Direktiiv 2008/91/EÜ ei võimalda aga kohaldada erandlikku hankemenetlust avatud hankemenetluse järgselt. Nimetatud direktiivi art 28 lg 1 p-de „a“ ja „b“ kohaselt võib erandliku

hankemenetluse kasutamine järgneda kindlate tingimuste täitmisel piiratud ja konkurentsipõhisele läbirääkimistega hankemenetlusele ning võistlevale dialoogile. Seega laiendab viide lubamatult direktiivi kohaldamisala.

Teiseks ei ole viide § 49 lg 1 p-le 2 samuti täpne, kuna antud säte seob õiguse kasutada erandlikku hankemenetlust tehniliste, ainuõiguste kaitsega seotud ja kunstiliste põhjuste esinemisega. Direktiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 1 p „e“ lubab erandliku hankemenetluse kasutamist aga üksnes juhul, kui seda õigustavad tehnilised või ainuõiguste kaitsega seotud põhjused. Seega ei sätesta EL õiguskaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetes õigust tugineda kunstiliste põhjuste erandile. Niisiis on direktiivi kohaldamisala laiendatud. Otseviide RHS § 49 lg 1 p-le 2 on ekslik ka seetõttu, et antud norm kajastab tehniliste põhjuste ja ainuõiguste kaitse erandite uusi redaktsioone (direktiivi 2014/24/EL art 32 lg 2 p „b“). Direktiivi 2008/91/EÜ art 28 lg 1 p „e“ esindab aga tehniliste põhjuste ja ainuõiguste kaitse erandite vanemaid versioone, mis ei sisalda kahte 2014. a direktiividega lisatud kohaldamise eeltingimust: mõistliku alternatiivi puudumist ja hanketingimuste kunstliku kitsendamise keeldu. Seega on selles episoodis direktiivi kohaldamisala kitsendanud.

Kolmandaks lisatakse p-le 4 võimalus kasutada erandlikku menetlust kriisiolukorrast tuleneva kiireloomulisuse tõttu. Selline alus tuleneb kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 1 p-st c ja on kehtivast seadusest puudu.

Neljandaks võetakse sätetest ära viited §-le 93, mis reguleerib pakkumuste esitamise tähtaegade seadmist avatud hankemenetluses. Kuivõrd kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas avatud hankemenetluse kasutamist ette nähtud ei ole, ei ole need viited asjakohased.

Punktiga 183 lisatakse §-le 173 uus lõige 2¹, mis kohustab kaitse- ja julgeolekudirektiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 1 p-st a lähtuvalt hankijat esitama Euroopa Komisjonile viimase nõudmisel aruande selle kohta, millistel asjaoludel väljakulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlust lg 1 p 1 alusel kasutati. Aruanne esitatakse Rahandusministeeriumi kaudu.

Punktiga 184 lisatakse § 173 lg-le 4 kehtivast seadusest puuduolev võimalus sõlmida samas lõikes toodud alusel väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse tulemusel pikem kui 5 aastat kestev hankeleping, kui seda tingivad erandjuhud, arvestades toodete, seadmete või süsteemide eeldatavat kasutusiga ning tehnilisi probleeme, mida tarnija vahetamine võiks põhjustada. Sellise võimaluse sätestab kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 3 p 1 teine taane.

Punktidega 185 ja 186 viiakse teenuste või ehitustööde kordamise alusel väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise sätted kooskõlla kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EÜ art 28 lg 4 p-ga b. Esiteks sätestatakse, et korratavad teenused ja ehitustööd peavad olema samalaadsed, ent mitte täpselt samad. Teiseks lisatakse puuduolev kohustus teavitada esialgses hanketeates sellise täiendava hankelepingu sõlmimise võimalusest. Kolmandaks lisatakse võimalus sellel alusel menetlus korraldada ka hiljem kui viie aasta jooksul esialgse hankelepingu sõlmimisest arvates, arvestades toodete, seadmete või süsteemide eeldatavat kasutusiga ning tehnilisi probleeme, mida tarnija vahetamine võiks põhjustada.

Punktidega 187 ja 188 tunnistatakse § 174 lg 1 p 1 kehtetuks ja muudetakse lg-t 2. Esiteks muudetakse viide § 94 lg 1 punktile 1 ja viidatakse hoopis punktile 2, kus on sätestatud piiratud hankemenetluses, konkurentsipõhises läbirääkimistega hankemenetluses ja võistlevas dialoogis

kohaldatavad minimaalsed taotluste esitamise tähtajad, kui riigihanke eeldatav maksumus on vähemalt võrdne rahvusvahelise piirmääraga. Need muudatused tingib asjaolu, et kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ei ole riigihangete piirmäära kehtestatud, mistõttu on ka üleliigsed sätted vastavas piirmääras hangetele tähtaja sätestamise ja selle lühendamise kohta. Kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas tuleb § 15 lg 3 kohaselt korraldada lihthanke piirmäärast alates kuni rahvusvahelise piirmäärani lihthankemenetlus, mille kohta on eraldi tähtaeg kehtestatud §-s 125 ning mis on niigi väga lühike (kehtiva seaduse kohaselt 5 tööpäeva asjade ja teenuste ning 15 päeva ehitustööde puhul, muudatuse kohaselt 10 päeva asjade ja teenuste puhul) ega vaja enam lühendamise võimalust.

Teiseks eristatakse, et taotluste esitamise tähtaegu, mis on sätestatud § 94 lg 1 p-s 2, võib lühendada piiratud ja konkurentsipõhises läbirääkimistega hankemenetluses, aga pakkumuste esitamise tähtaegu võib lühendada üksnes piiratud hankemenetluses. Selline vahetegu tuleneb kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EÜ art 33 lg-st 7. Muudatusega viiakse tähtaegade lühendamise regulatsioon selle sättega kooskõlla.

Õiguskirjanduses on juhitud tähelepanu asjaolule, et § 174 lg 2 räägib „pakkumuste“ esitamise tähtaegadest ning mitte taotluste esitamise tähtajast. Muudatusega lisatakse sättesse sõnad „või taotluste“, nii et sätte sõnastus oleks korrektne.

Punktiga 189 täiendatakse pakkumuste esitamise tähtaja eelteate esitamise puhul lühendamist reguleerivat sätet selliselt, et lühendamine on võimalik ainult piiratud hankemenetluses. Konkurentsipõhises läbirääkimistega hankemenetluses ei võimalda pakkumuste esitamise tähtaegu lühendada sätte aluseks oleva direktiivi 2009/81/EÜ art 33 lg 3.

Punktiga 191 muudetakse § 175 lõiget 2 selliselt, et varasemalt suletud loetelu tarnekindluse nõuetele vastavuse kontrollimiseks esitatavate andmete ja dokumentide kontrollimiseks muudetakse avatud loeteluks. Muudatuse tingib direktiivi 2009/81/EÜ artikli 23 teine lõik, mis viitab asjaolule, et Euroopa Liidu seadusandja ei ole soovinud piirata hankijaid tarnekindluse nõuete kontrollimiseks esitatavate andmete ja dokumentide loetelu sätestamisel, vaid on soovinud võimaldada hankijatele suuremat diskretsiooni läbi avatud loetelu. Samale seisukohale on asunud nii õiguskirjanduses⁹ kui ka Euroopa Komisjoni juhendmaterjalis¹⁰.

Punktiga 192 täiendatakse § 175 uue lõikega 5, millega võetakse seadusesse korrektselt üle direktiivi 2009/81/EÜ artikkel 22, mis puudutab riigisaladuse või salastatud välisteabega seotud hankelepingute puhul pakkujalt ning võimalikelt alltöövõtjalt teabeturbe nõuetele vastavuse kontrollimiseks andmete ja dokumentide esitamist. Direktiivi 2009/81/EÜ artiklis 22 ning artikli 42 lõike 1 punktis j on silmas peetud kahte erinevat regulatsiooni: (i) teabeturbe nõuete kehtestamist hankelepingu tingimustena art 22 alusel ning (ii) teabeturbe nõuete kehtestamine ettevõtja tehnilist ja kutsealast suutlikkust näitava kvalifitseerimise tingimustena art 42 lg 1 p j alusel. Varasemalt sisaldus kõnealune regulatsioon paragrahvi 178 lõikes 3 ning mõlemaid nõudeid oli võimalik seada tehnilise ja kutsealase suutlikkuse nõudena. Muudatuse tulemusena

---

⁹M. Steinicke in EU Public Procurement Law. Brussels Commentary. C. H. Beck, Hart, Nomos 2018, p 1316; M. Parind, Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. § 175, kommentaar 19, lk 1008.

¹⁰ Directorate General Internal Market and Services. Directive 2009/81/EC on the award of contracts in the fields of defence and security. Guidance Note. Security of Supply, p 9, Internetis kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019XC0508\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019XC0508(01)&from=EN)

võetakse direktiivi 2009/81/EÜ artikkel 22 üle § 175 lõikesse 5 ning hankijal on võimalik pakkujatelt ning võimalikelt alltöövõtjatelt nõuda kinnitusi teabeturbe nõuete täitmise osas.

Punktiga 193 täiendatakse seadust uue paragrahvi 175¹, mis loob erisuse riigihanke alusdokumentide muudatuste tegemisel kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetes. Klassikalise sektori direktiivi 2014/24/EL art 53 lg 1 ja sellest tulenevalt RHS § 77 lg 1 kohaselt tuleb riigihanke alusdokumendid teha elektrooniliselt kättesaadavaks hankemenetluse algamisest arvates. Samas kaitse- ja julgeolekudirektiivis 2009/81/EÜ sellist ranget sätet ei ole, vaid riigihanke alusdokumentide varajane kättesaadavaks tegemine on selle direktiivi art 33 lg-s 5 sätestatud tinglikuna. Üldreeglina tohib riigihanke alusdokumente muuta piiratud hankemenetluses, konkurentsipõhises läbirääkimistega hankemenetluses, võistlevas dialoogis ja innovatsioonipartnerluses üksnes enne taotluste esitamise tähtpäeva, kuivõrd riigihanke alusdokumentides sisalduva teabe alusel otsustavad ettevõtjad, kas nad soovivad riigihankes osaleda. Samas on võimalik, et riigihanke alusdokumendid tehakse erandlikult kättesaadavaks hiljem.

Võimalus riigihanke alusdokumente riigihanke välja kuulutamisest alates mitte kättesaadavaks teha tuleb § 77 lg-st 3, mis lubab teabe konfidentsiaalsena hoidmiseks kehtestada nõuded või meetmed, mida ettevõtjad peavad täitma selleks, et riigihanke alusdokumendid saada. Oluline on, et hankijal on põhjendatud vajadus hoida riigihanke alusdokumentides sisalduvat teavet konfidentsiaalsena. Eriti esineb selliseid juhtumeid just kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas, kus meetmeks võib olla näiteks riigisaladuse loa olemasolu. Samas ei pruugi meetmed olla nii kaugeleulatuvad, vaid selleks võib olla ka näiteks konfidentsiaalsuskokkuleppe sõlmimine.

Kui hankija on sellised nõuded või meetmed kehtestanud ja riigihanke alusdokumendid tehakse kättesaadavaks alles pärast taotluste esitamise tähtpäeva, võib juhtuda, et keegi taotlejatest teeb riigihanke alusdokumentide muutmiseks asjaliku ettepaneku, ent nende muutmine enam võimalik ei ole ning hankija peaks menetlust algusest peale uuesti alustama. Samas ei ole keegi saanudki eelnevalt dokumentidega tutvuda, et muudatusettepanekuid esitada või saada selgitusi.

Sellises olukorras peaks olema võimalik muuta riigihanke alusdokumente ka pärast taotluste esitamise tähtpäeva saabumist, kuivõrd ettevõtjad otsustavad riigihankes osalemise üle üksnes hanketeates esitatud teabe pinnalt ega ole saanud muude riigihanke alusdokumentidega eelnevalt tutvuda. Seega ei teki küsimust, et kui riigihanke alusdokumentides oleksid tingimused olnud kohe sellised, kui pärast muudatust, kas siis riigihankes oleks soovinud osaleda ka teised ettevõtjad. Seega ei ole kedagi ebavõrdselt koheldud.

Muus osas kehtib riigihanke alusdokumentide muutmisele kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas jätkuvalt §-des 81 ja 82 sätestatu. Sealhulgas kehtib võimalus muuta riigihanke alusdokumente üksnes enne taotluste esitamise tähtpäeva juhul, kui § 77 lg-s 3 sätestatud nõuded või meetmed on küll kehtestatud, ent riigihanke alusdokumendid tehakse siiski kättesaadavaks neid nõudeid või meetmeid täitvatele ettevõtjatele enne taotluste esitamise tähtpäeva.

Punktidega 194 ja 195 muudetakse § 177 lg 1 ja lg 2 sissejuhatavat lauseosa, mis käsitlevad kaitse- ja julgeolekuvaldkonna hankemenetlustes kohaldatavaid kõrvaldamise aluseid nii, et regulatsioon oleks kooskõlas kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivi 2009/81/EL art-ga 39. Kehtiva seaduse § 177 lg 1 muudab kõik § 95 lg-s 4 sätestatud vabatahtlikud kõrvaldamise alused kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas kohustuslikuks, mis on ebaoproportsionaalselt range

võrreldes klassikalise sektori riigihangetega, kus ei ole ükski vabatahtlik kõrvaldamise alus, maksevõlgnevused välja arvatud, sätestatud kohustuslikuna. Lisaks sellele sisaldub § 95 lg-s 4 ka selliseid kõrvaldamise aluseid, mida kaitse- ja julgeolekuvaldkonna direktiivis üldse ei käsitletagi, mis tekitab küsimuse, kas nii rangete kõrvaldamise aluste sätestamine üldse on direktiiviga kooskõlas. Sama paragrahvi lõike 2 sissejuhatavat lauseosa muudetakse selliselt, et oleks viidatud õigetele § 95 lg-s 4 sätestatud vabatahtlikele kõrvaldamise alustele, et see kattuks direktiivis sätestatud kõrvaldamise alustega.

Direktiivi art 39 lg-s 1 sätestatud kohustuslikud kõrvaldamise alused sisalduvad § 95 lg 1 p-s 1, millele viidatakse § 177 lg-s 1. Art 39 lg-s 2 punktides f ja g sätestatud maksuvõlga puudutav kõrvaldamise alus sisaldub § 95 lg 1 p-s 4, millele samuti viidatakse § 177 lg-s 1. Lisaks sellele ei tohi hankelepingut kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas sõlmida rahvusvahelise sanktsiooni subjektiga (§ 95 lg 1 p 5 ja viide sellele § 177 lg-s 1).

Direktiivi art 39 lg-s 2 p-des a ja b nimetatud vabatahtlikud kõrvaldamise alused seoses ettevõtja pankroti ja likvideerimismenetlusega sisalduvad § 95 lg 4 p-s 3. P-des c ja d nimetatud ametialaste käitumisreeglite vastu rikkumised sisalduvad § 95 lg 4 p-s 4. Nendele punktidele eelnõu § 177 lg 2 sissejuhatavas osas ka viidatakse. Lisaks võib ettevõtja sarnaselt klassikalise sektoriga hankemenetlusest kõrvaldada, kui tal on kohaliku maksu maksuvõlg. P-s e, mis seostub ettevõtja usaldusväarsusega ja p-s h, mis seostub valeandmete esitamisega, sätestatud kõrvaldamise alused sisalduvad vastavalt § 177 lg 2 punktides 1 ja 2.

Punktiga 196 ja 197 muudetakse § 178 lõiget 1, millest jäetakse välja viide § 101 lõike 1 punktidele 2, 9 ja 10. Paragrahvi 178 lõikesse 2 lisatakse selle asemel punktid 4–7.

Viidete välja jätmisega viiakse säte kooskõlla direktiivi 2009/81/EÜ art 42 lg-ga 1. RHS § 101 lg 1 p 2 asemel lisatakse asjade ja teenuste referentslepingute kohta punkt 4 (vt selgitus allpool)

Lisatava punktiga 4 harmoniseeritakse riigisiseses õiguses direktiivi 2009/81/EÜ artikli 42 lõike 1 punkti a alapunkt ii). Antud säte võimaldab hankijal kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetes nõuda viimase viie aasta jooksul kohale toimetatud põhiliste tarnete või osutatud teenuste nimekirja koos nende maksumuse ja kuupäevadega. Võrreldes RHS § 101 lg 1 p 2 alusel seatava nõudega, mille alusel on võimalik nõue seda vaid eelneva 36 kuu kohta, võimaldab antud säte seada nõude 60-kuulise perioodi kohta. Võrreldes RHS § 101 lõike 1 punkti 2 alusel seatava nõudega, mille alusel saab hankija nõuda vaid nimekirja enda kindlaksmääratud tunnustele vastavate lepingute kohta koos teabega nende maksumuse, kuupäevade ja teiste lepingupoolte kohta, võimaldab antud säte hankijal tõendusmaterjalina kohale toimetatud tarnete ja osutatud teenuste kohta nõuda pakkujalt avalik-õiguslikult saajalt pädeva asutuse väljaantud või allkirjaga kinnitatud tõendeid ning eraõiguslikult ostjalt ostja kinnitust või selle puudumisel ettevõtja avaldust.

Lisatava punktiga 5 võetakse riigisisesse õigusesse üle direktiivi 2009/81/EÜ artikli 42 lõike 1 punktis c) sätestatu, mis oli varasemalt jäänud üle võtmata. Muudatuse tulemusel on hankijal võimalik pakkujalt nõuda kvaliteedi tagamiseks kasutatud tehniliste seadmete ning ettevõtte töö uurimise ja analüüsimise vahendite kirjelduse ning intellektuaalomandit käsitlevate siseeeskirjade esitamist.

Lisatav punkt 6 võimaldab hankijal nende ehitustööde, teenuste ning asjade hankelepingute puhul, mis hõlmavad ka kohaletoomis- ja paigaldamistöid või teenuseid, küsida pakkujalt andmete ja dokumentide esitamist töövõtja ja/või ettevõtte juhtkonna ning teenuste osutamise

või tööde juhtimise eest vastutavate isikute hariduse ja kutsekvalifikatsiooni kohta. Sättega harmoneeritakse riigisisises õiguses direktiivi 2009/81/EÜ artikli 42 lõike 1 punkt e.

Muudetakse § 178 lõiget 1, millest jäetakse välja viide § 101 lõike 1 punktile 7 ja harmoneeritakse riigisisises õiguses direktiivi 2009/81/EÜ artikli 42 lõike 1 punkt f. Paragrahv 101 lg 1 p 7 võimaldab hankijal seada keskkonnajuhtimismeetmete nimekirja esitamise nõude olenemata sellest, mis on hankelepingu esemeks, samas kui direktiivi 2009/81/EÜ artikli 42 lõike 1 punkt f piirab sellise nõude seadmise vaid ehitustööde või teenuste hankelepingu sõlmimisega.

Punktidega 198 ja 199 tunnistatakse kehtetuks § 178 lõige 3 ning täiendatakse paragrahvi lõigetega 3¹ ja 3². Lõikes 3¹ märgitu sisaldus kehtetuks tunnistatud lõikes 3 ka varem, kuid praktikas on ilmnenu, et direktiivi 2009/81/EÜ artikkel 22 ja artikli 42 lõike 1 punkt j olid üle võetud valesti ning koondatud ühte sättesse kuigi teabeturbe nõuete kehtestamist hankelepingu tingimustena art 22 alusel ja teabeturbe nõuete kehtestamist ettevõtja tehnilist ja kutsealast suutlikkust näitava kvalifitseerimise tingimustena artikli 42 lõike 1 punkti j alusel tulnuks selgelt eristada. Muudatuse tulemusena vastuolu kõrvaldatakse ning lõike 3¹ alusel on hankijal võimalik seada teabeturbe nõue ettevõtja tehnilist ja kutsealast suutlikkust näitava kvalifitseerimise tingimusena. Lõikega 3² lisatakse võimalus paluda pakkujat või taotlejat asukohariigi pädeval julgeolekuasutusel kontrollida hankelepingu täitmiseks vajalike ruume jm vahendeid eesmärgiga kontrollida nende vastavust hankija nõuetele vastavale turbetasemele. Selline võimalus tuleneb direktiivi 2009/81/EÜ art 42 lg 1 punktist j, ent see on kehtivast seadusest puudu.

Punktiga 200 kõrvaldatakse viiteviga § 178 lõikest 4. Kehtivas sõnastuses viitab kõnealune säte sama paragrahvi lõikele 2, kuigi sätte sisust on selge, et õige on viide lõikele 3¹. Ühtlasi lisatakse täpsustus, et lisaaega võib anda ka salastatud välisteabe juurdepääsusertifikaadi saamiseks. Samasugune täpsustus tehakse ka § 178 lõikes 5 (eelnõu **punkt 201**).

Punktiga 202 parandatakse viiteviga § 178 lõikes 6. Kehtivas sõnastuses viitab säte sama paragrahvi lõikele 4, ent kõrvaldamata jätmise otsus tehakse hoopis sama paragrahvi lõike 5 alusel.

Punktiga 203 täiendatakse § 183 esiteks tekstiga, mis sätestab tähtaja, millal register esitatud teated Euroopa Liidu Teatajas (edaspidi: ELT) avaldamiseks edastab. Tähtaja markeerimine on vajalik, et hankijad saaksid sellega arvestada oma pakkumuste või taotluste esitamise tähtpäeva määramisel, kuivõrd RHS §-de 93 ja 94 kohaselt määratakse pakkumuste ja taotluste esitamise miinimumtähtaegu direktiivist tulenevalt alates teate ELT-le esitamisest, mitte aga selle avaldamisest arvates. Hankijad peavad tähtaegade arvutamisel arvestama, et register edastab ELT-le teated väikese viivitusega. Samuti võib juhtuda, et register avastab eitatud teates mõne vea, millisel juhul saab teate ELT-le edastada alles pärast selle parandamist hankija poolt.

Lisaks sellele võetakse sättest välja viide konkreetsele Euroopa Komisjoni rakendusmäärusele ja viidatakse üldiselt komisjoni rakendusmäärusele, millega kehtestatakse riigihangete tüüpvormid, kuivõrd seda rakendusmäärust uuendatakse iga mõne aasta järel. Praegusel ajal kehtib komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 842/2011, millega kehtestatakse riigihankega seotud teadete avaldamise tüüpvormid ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1564/2005 (ELT L 22, 27.08.2011, lk 1–187), Alates 14. novembrist 2022 kohaldatakse komisjoni rakendusmäärust (EL) 2019/1780, 23. september 2019, millega kehtestatakse riigihankega

seotud teadete tüüpvormid ja tunnistatakse kehtetuks rakendusmäärus (EL) 2015/1986 („e-vormid“).

Teiseks lisatakse sättele teine lõige, mis sätestab, et raamlepingu alusel sõlmitud hankelepingute kohta register ELT-s avaldamiseks hankelepingu sõlmimise teateid ei saada. Vastavad teated esitab hankija registrile RHS § 83 lg 3 kohaselt iga-aastaselt. Samas ei nõua direktiiv 2014/24/EL selliste hankelepingute kohta üldse hankelepingu sõlmimise teate esitamist ELT-le. Kui sellised teated aga esitatakse, võib neid kvartaalselt grupeerida. Riigisisesele järelevalve ja muude kontrollide teostamiseks on oluline, et selline teave registrile esitatakse, ent piisab, kui see esitatakse praegu seaduses sätestatud ajavahemiku kohta, mitte tihemini. Ka hankijatele oleks tihemini teadete esitamine eproportsionaalselt koormav. Samas ei võimalda direktiiv teateid direktiivis erineva ajavahemiku kohta grupeerida. Seetõttu on tehtud valik, et neid teateid üldse ELT-le ei esitatagi.

Punktiga 204 täiendatakse § 185 lg-t 3 teise lausega, mille kohaselt ei loeta esimeses lauses märgitud riigihanke alusdokumentide muutmiseks seda, kui hankija muudab üksnes pakkumuste, taotluste või ideekavandite esitamise tähtpäeva, ent muid muudatusi riigihanke alusdokumentides ei tee. Hankija võib seda tähtaega pikendada, ent sellisel juhul peaks olema võimalik ka kõikide tingimuste osas vajadusel vaidlustus esitada. Kehtiva seaduse kohaselt saaks üksnes tähtaja pikendamisel vaidlustada pikendatud tähtaja jooksul pikendamist ennast, mitte aga teisi tingimusi. Tähtaja pikendamise eesmärk on aga enamasti võimaldada ettevõtjatel sisukamalt riigihanke alusdokumentidega tutvuda, et esitada võimalikult sobilikud pakkumused. Selle käigus võib aga tekkida küsimusi riigihanke alusdokumentide kohta, mida ettevõtjad sooviksid vahest ka vaidlustada. Lause lisamisega seda ka võimaldatakse.

Punktiga 205 täiendatakse riigihanke alusdokumentide peale vaidlustuse esitamise tähtaega ideekonkursil, sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses ning kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses, mis on kehtivast seadusest puudu. Ka nendes menetlustes on tähtaeg analoogselt hankemenetlusega viis tööpäeva enne vastavate taotluste, pakkumuste või ideekavandite esitamise tähtpäeva.

Punktiga 206 täiendatakse vaidlustuse esitamise tähtaegu reguleerivat § 189 uue lõikega 4¹, mille kohaselt kohaldatakse alla lihthanke piirmäära jäävate riigihangete puhul vaidlustuse esitamisele samu tähtaegu, mida lihthankemenetluses. Kehtivas seaduses on need tähtajad reguleerimata, ent vaidlustusi tuleb ette ka nendes väikesemahulistes hangetes. Vaidlustuskomisjon on siiani otsustanud vaidlustuse tähtaegsuse üle analoogia korras, ent kõigi huvides on selgelt sätestada konkreetsed tähtajad. Tähtajad ei ole samad üldiste tähtaegadega, mis kohalduvad hankemenetluses, kuivõrd maksumused on väiksemad ning proportsionaalsuse mõttes on loogiline tähtajad ühtlustada lihthankemenetlusega, mis on samuti väiksema mahuga kui hankemenetlus.

Punktiga 207 muudetakse § 193 lõiget 5 selliselt, et taotluse hankelepingu sõlmimise lubamiseks saab vaidlustuskomisjonile teha siis, kui vaidlustatakse riigihanke menetluses tehtud viimast otsust. Kehtiva seaduse kohaselt saab selle teha siis, kui vaidlustatakse pakkumuse edukaks tunnistamise otsust, ent riigihangetes, kus on kasutusel hankepass, st kõigis väljakuulutatavates hankemenetlustes, ei ole viimaseks menetluses tehtavaks otsuseks mitte pakkumuse edukaks tunnistamise otsus, vaid eduka pakkuja kvalifitseerimise otsus.

Punktiga 208 muudetakse vaidlustuse või kahju hüvitamise taotluse osalise rahuldamise korral vaidlustusmenetluse kulude jagunemist selliselt, et mõlemal poolel on õigus oma kulude hüvitamisele teise poole poolt proportsionaalselt vaidlustuse või taotluse rahuldamisega. Kehtiva seaduse kohaselt on vaidlustusmenetluse kulude hüvitamise õigus üksnes vaidlustajal, ent ka hankijal võivad olla tekkinud kulud ja kui vaidlustus või taotlus rahuldatakse üksnes osaliselt, st hankijal on teatud osas olnud õigus, on ebaõiglane, et tema peab kõik kulud kandma. Selline muudetud regulatsioon läheb kokku ka HKMS § 108 lg-s 2 sätestatuga ja sellisel juhul oleks kulude hüvitamine ühetaoline nii VAKO-s kui ka kohtus.

Punktiga 209 lisatakse vaidlustusmenetluse kulude hüvitamisele juhtum, kus hankija tunnistab vaidlustatud otsuse vaidlustuse tulemusena kehtetuks või muudab riigihanke alusdokumente, ent ei mööna sõnaselgelt, et ta vaidlustuse omaks võtab. Kehtiva seaduse kohaselt jäävad sellisel juhul vaidlustusmenetluse kulud vaidlustaja kanda, ent see ei ole tema suhtes õiglane, kui võrd tegemist on sisuliselt vaidlustuse omaksvõtuga, mis peaks tooma kaasa ka vaidlustusmenetluse kulude hüvitamise. Kulude hüvitamisest vabanemiseks peab hankija näitama, et otsuse kehtetuks tunnistamine või riigihanke alusdokumentide muutmine ei ole põhjustatud vaidlustusest. Samasugune regulatsioon sisaldub ka HKMS § 108 lg-s 6 ja RHS muutmisel oleks kulude hüvitamine ühetaoline nii VAKO-s kui ka kohtus.

Punktiga 210 täpsustatakse, et järelevalvemenetlust ei alustata või alustatud järelevalvemenetlus lõpetatakse, kui riigihanke menetluse tähenduses on lõppenud. Riigihanke menetluse lõppemise alused on loetletud RHS § 73 lg 3 p-des 1-7 (vt. ka RHS § 125 lg 1, § 126 lg 3, § 137 lg 1, § 144 lg 1) ja ideekonkursside korral RHS § 129 lg 8 p-des 1-6. Erinevalt riigihankest laias tähenduses, mis hõlmab nii hankelepingu sõlmimisele eelnenud menetlust kui ka hankelepingu täitmist, ei kätke riigihanke kitsas tähenduses hankelepingu täitmist – lepingu sõlmimisele eelnev menetlus lõppeb hiljemalt lepingu sõlmimisega. RHS § 206 lg 1 p-s 4 on mõeldud riigihanget kui menetlust, s.t riigihanke menetlust.

Punktiga 211 sätestatakse RHS § 206 lg-s 2 (RHS § 206 lg 1 eeskujul), et alljärgnevatel juhtudel võib Rahandusministeerium järelevalvemenetluse mitte ainult alustamata jätta, vaid ka juba alustatud järelevalvemenetluse lõpetada. Järelevalvemenetluse käigus RHS § 206 lg 2 p-s 1 või p-s 2 sätestatud diskretsioonilise asjaolu selgumisel võib Rahandusministeerium kord juba alustatud järelevalvemenetluse nimetatud alusel lõpetada. Näiteks, kui järelevalvemenetluse käigus tuvastatakse õigusrikkumine, mida ei ole enam võimalik kõrvaldada, kuid mis ei ole kõiki olulisi asjaolusid ja põhjendatud huve arvestades (HMS § 4 lg 2) sedavõrd kaalukas, et tooks *ultima ratio* abinõuna kaasa RHS § 208 lg 1 kohase ettekirjutuse riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks – s.t vaatamata rikkumisele on, nt. ülekaaluka avaliku huvi tõttu, riigihanke menetlust võimalik jätkata.

Punktiga 212 täiendatakse RHS § 206 lg 2 p 2 alternatiiviga, mille kohaselt Rahandusministeerium võib jätta järelevalvemenetluse alustamata või alustatud järelevalvemenetluse lõpetada muu hulgas siis, kui rikkumise asjaolusid ja muid tegureid arvesse võttes puudub ettekirjutuse tegemiseks põhjendatud vajadus. RHS § 208 lg-s 1 ja lg-s 2 sätestatud ettekirjutuse tegemine eeldab alati Rahandusministeeriumi kaalutusotsust. Seega ei ole õigusrikkumise esinemisel ettekirjutuse tegemine, eriti ettekirjutuse tegemine riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamiseks, alati vältimatu. Teatud erandlikel asjaoludel, rikkumise asjaolude ja vastandlike huvide kaalumisel, võidakse järelevalvemenetluses jõuda järeldusele, et ettekirjutuse tegemine ei oleks RHS-i rikkumisele vaatamata proportsionaalne abinõu. Ennekõike võib see niimoodi olla bagatell-

ehk pisirikkumiste puhul, mida ei ole küll võimalik riigihankes menetluslikult enam kõrvaldada, kuid reaktsioonina millele riigihanke menetluse kehtetuks tunnistamine oleks ilmselgelt ebaproportsionaalne abinõu. Kirjeldatud juhtudel annab RHS § 206 lg 2 p 2 Rahandusministeeriumile õigusliku aluse järelevalvemenetluse lõpetamiseks ilma hankijale ettekirjutust tegemata.

Punktiga 213 jäetakse RHS § 207 lg-st 2 välja sõna „isiklike“, seeläbi kõrvaldatakse võimalik ebaselgus õigusmõistetes ja -terminites, tagades, et RHS-is on kasutatud mõisteid koherentselt teiste õigusaktidega. RHS-is sooviti kasutada sõnaühendit „(teate esitaja) isiklikud õigused“ sünonüümina mõistele „(teate esitaja) subjektiivsed õigused“. Ent selline terminikasutus ei ole täpne, sest Eesti õiguskorras on „isiklike õigustena“ mõistetud mitte pelgalt subjektiivseid õigusi, s.o kolmeelemendilist relatsiooni õiguse kandja, kohustuse kandja ja õiguse eseme vahel (erinevalt objektiivsest normist esineb subjektiivset õigust sätestava normi korral õigussuhte poolena õigustatud subjekt, kes saab nõuda õigusnormist tuleneva kohustuse täitmist). Terminiga „isiklikud õigused“ tähistatakse isikuga, reeglina füüsilise isiku kui originaarse õigussubjektiga, lahutamatu seotud (mittevaralisi) õigusi – nt. „isiku isiklik õigus sellele, et tema kohta ei avaldataks ebaõigeid asjaolusid“ (vt. RKTko 19.02.2008, 3-2-1-145-07, p 14), vt. ka VÕS §-d 1046-1047, AutÕS § 12. Riigihangete seaduse võimaliku rikkumise kohta esitatava märgukirja kontekstis on kohatu rääkida „(teate esitaja) isiklike õiguste rikkumisest“. Riigihangete teostamise korra rikkumisel võidakse rikkuda küll mõne ettevõtja subjektiivseid õigusi, kuid üldjuhul ei ole need käsitletavad ettevõtja isiklike õigustena. Seepärast kõnealust sätet muudetakse ja sõnastatakse selliselt, et järelevalveteate võib esitada igaüks, sõltumata sellest, kas rikkumisena kirjeldatud juhtum rikub teate esitaja „(subjektiivseid) õigusi“.

Punktiga 214 tagatakse õigusselgus, sätestades RHS § 208 lg-s 1, et Rahandusministeerium võib teha hankijale enne hanke- või raamlepingu sõlmimist ettekirjutuse riigihanke menetluse, s.o riigihanke selle kitsas tähenduses, kehtetuks tunnistamiseks. Põhjendusi vt. täpsemalt punkti 119 juures.

Punktiga 215 laiendatakse Rahandusministeeriumi tehtava koostöö ulatust, jättes RHS § 211 g-st 2 välja sõnad „korruptsioonijuhtumite ennetamiseks“, kuid säilitades koostöö eset, mahtu ja ulatust defineeriva raamina, et Rahandusministeerium võib teha koostööd uurimisasutuse, prokuratuuri ning teiste valitsusasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksustega „oma ülesannete ja volituste piires“. Koostöö sisuks jääb endiselt ennekõike ametkondadevaheline teabevahetus ja tegevuste koordineerimine ning koostöö hõlmab ka tulevikus korruptsiooni preventsiiooni, kuid koostöö võib olla laiem ega pea olema suunatud üksnes ja peamiselt korruptsiooni ennetusele.

Punktiga 216 viiakse § 212 lg 1 kooskõlla õiguskaitsemeetmete direktiivide 89/665/EÜ art 3 p-ga 2 ja 92/13/EÜ art 8 p-ga 2. Direktiivide kohaselt teavitab Euroopa Komisjon tõsisest rikkumisest liikmesriiki, kehtiva RHS-i kohaselt aga ilmselt rikkumisest hankijat. Seoses selle muudatusega tuleb muuta ka riigihalduse ministri 09.08.2017 määrust nr 62, millega on kehtestatud Euroopa Komisjoni teate alusel Rahandusministeeriumile esitatava informatsiooni käsitlemise ja Euroopa Komisjonile edastamise kord. Nimetatud korras on sätestatud hankija ja Rahandusministeeriumi tegevused lähtuvalt sellest, et Euroopa Komisjon esitab teate rikkumisest hankijale, ent reguleerimata on juhtum, kui Euroopa Komisjonilt otse teadet hankija saanud ei ole.

Punktiga 217 muudetakse vääртеokoosseisu sätestava RHS § 214 pealkirja selliselt, et pealkiri kajastaks adekvaatselt normi dispositioonis (teokirjelduses) tehtavaid muudatusi. Kuigi valitseva õigusarvamuse kohaselt ei saa paragrahvi pealkirjast tuleneda õigusnorme, teisisõnu paragrahvi pealkirjal ei ole otsest normatiivset tähendust, peaks paragrahvi pealkiri sellegipoolest andma edasi sätte sisu õigesti ja moonutusteta. Seda enam, et karistust ette nägeva paragrahvi pealkiri võib omada õiguslikku tähendust karistusõigusnormi tõlgendamisel.

Punktiga 218 laiendatakse RHS § 214 lg 1 dispositioonis kätkevad teokirjeldust selliselt, et lisaks esimesele teoalternatiivile (i) hanke- või raamlepingu sõlmimisele riigihanke alusdokumentides sätestatust erinevatel tingimustel, on edaspidi vaadeldava sätte järgi karistatavad ka järgmised käitumisalternatiivid: (ii) hanke- või raamlepingu sõlmimine edukaks tunnistatud pakkumuses ettenähtust erinevatel tingimustel; (iii) hankelepingu sõlmimine raamlepingus ettenähtust erinevatel tingimustel. Esimesed kaks teoalternatiivi sanktsioneerivad sisuliselt RHS § 120 lg 1 rikkumist, mille kohaselt hankeleping tuleb sõlmida riigihanke alusdokumentides ettenähtud tingimustel ja vastavuses edukaks tunnistatud pakkumusega. Kolmas alternatiiv tagab karistus-ähvardusel RHS §-s 30 sätestatud hankija kohustust lähtuda raamlepingul põhinevate hankelepingute sõlmimisel raamlepingu tingimustest. Kuna vaadeldav süüteokoosseis on jätkuvalt siseviiteline, rõhutatakse, et lepingu sõlmimine alusdokumentidest, edukast pakkumusest või raamlepingust erinevatel tingimustel on karistatav üksnes siis, kui nimetatud tegudega rikutakse ühtlasi RHS-is sätestatud nõudeid. Nimetatud täpsustus on vajalik, sest RHS-is sätestatud erisustest tulenevalt võib teatud riigihanke menetluse liikide korral olla lubatud pidada pärast riigihankes taotluste või pakkumuste esitamist läbirääkimisi. Erialakirjanduses on leitud, et riigihanke menetlustes, milles läbirääkimised on pärast pakkumuse esitamist lubatud, peaks sõlmitav hankeleping rajanema muutmata kujul alusdokumentide tingimustel selles osas, milles läbirääkimisi ei peetud. Ka RHS § 30 lg 3 sätestab, et ühe pakkujaga sõlmitud raamlepingu alusel sõlmitakse hankeleping raamlepingus sätestatud tingimuste kohaselt, kuid hankija võib paluda pakkujal vajaduse korral esialgset pakkumust täpsustada (pakkumuse täpsustamisega ei tohiks raamlepingu tingimusi siiski oluliselt muuta). Ent lõplikult väljakujunenud ühetaoline kohtupraktika läbirääkimiste ulatuse lubatavuse osas puudub või võib tulevikus muutuda. Seepärast nähakse RHS § 214 lg-s 1 ette, et juhtudel, kui lepingu sõlmimisel hälbitakse alusdokumentides, edukaks tunnistatud pakkumuses või raamlepingus ettenähtust ning sellise kõrvalekalde saab lugeda RHS-iga koosõlas olevaks (RHS-is sätestatud nõuete rikkumine puudub), on RHS § 214 järgi vastutusele võtmine välistatud juba deliktstruktuuri esimesel tasandil – objektiivse süüteokoosseisu puudumisel.

Punktiga 219 täpsustatakse RHS § 215 lg-s 1 sätestatud karistusõigusnormi dispositioonis kasutatud terminit „käesolevas seaduses nõutud menetlus“ selliselt, et see hõlmab „käesolevas seaduses nõutud riigihanke menetlust, sh. ideekonkurssi“. Täpsustus on vajalik, sest valitseva õigusarvamuse kohaselt tuleb KarS § 2 lg-s 1 ja PS § 23 lg-s 1 sätestatud määratletusnõude (*nullum crimen nulla poena sine lege certa*) kohaselt karistusõigusnormi sisu selgitamisel tugineda esmajoones selle grammatilisele tõlgendamisele. Määratletuse põhimõtte järgimine tähendab nõuet, mille kohaselt ei tohi karistusnormi sisu avamine viia normi piiridest väljumiseni ega nende juhtumite hõlmamiseni karistusnormiga, mida seadusandja pole soovinud karistatavaks kuulutada. Nii keelab KarS § 2 lg 4 otsesõnu teo tunnistamise süüteoaks seaduse analoogia põhjal, millest tuleneb ka keeld arendada karistusseaduse regulatsiooni edasi väljapoole seaduses endas ette antud karistatavuspiire (vt. nt. RKKKo 30.04.2012, nr 3-1-1-23-12, p 8.2; RKKKo 23.11.2012, nr 3-1-1-103-12, p 9; RKKKm 01.11.2013, nr 3-1-1-89-13, p 8.1).

Punktidega 220 ja 221 muudetakse § 219 lõiget 3 ja täiendatakse paragrahvi lõikega 4. Lõikesse 3 sisse viidud muudatusega kõrvaldatakse ebavõrdne olukord, mille kohaselt polnud võimalik eelmise seaduse alusel korraldatud menetluse kohaselt, kuid pärast 1. septembrit 2017 sõlmitud hankelepingud käesoleva seaduse § 123 alusel muuta. Lõike 4 lisamisega võimaldatakse eelmises seaduses sätestatud nõuete alusel sõlmitud hankelepingute ülesütlelemisel kohaldada käesoleva seaduse § 124.

3.2 Eelnõu §-ga 2 muudetakse halduskohtumenetluse seadustikku. Hankeasjade menetlemise juurde lisatakse kaks sätet, millest esimene sätestab analoogselt vaidlustuse läbivaatamisega vaidlustuskomisjonis, et hankija ei tohi enne kaebuse läbi vaatamist ja selle kohta tehtud kohtuotsuse jõustumist hankelepingut sõlmida. Kehtiva korra kohaselt ei pea vaidlustaja vaidlustuskomisjonis esialgse õiguskaitse korras hankelepingu sõlmimise keelamist taotlema, ent kohtumenetluses peab. Selline vahetegu on põhjendamatu. Esialgset õiguskaitset tuleb vaidlustuskomisjonis taotleda üksnes siis, kui hankemenetluse peatamine on vaidlustaja huvide kaitse seisukohast vältimatu, näiteks juhul, kui vaidlustatakse riigihanke alusdokumente ja juhul, kui hankija läheks vaidlustusmenetluse ajal hankemenetlusega edasi ning avaks esitatud pakkumused, ei oleks vaidlustuse rahuldamisel enam võimalik selle riigihankega edasi minna ning vaidlustaja huvid saavad kahjustatud. Pärast pakkumuste avamist esitatud vaidlustuste lahendamist aga enamasti hankemenetluse kulg ei sega, kuivõrd hankijal on niikuinii keelatud hankelepingut sõlmida. Kohtumenetluses peaks regulatsioon olema samasugune.

Teiseks lisatakse õiguskaitsemeetmete direktiivist tulenev võimalus hankijale esitada kohtule taotlus hankelepingu sõlmimise lubamiseks vaatamata sellele, et riigihankes on vaidlus pooleli. Kui kohus leiab, et hankelepingu sõlmimiseks on oluline avalik huvi, mis kaalub üles kaebaja võimalike huvide kahjustamise, võib ta anda hankijale tolle põhjendatud taotluse alusel loa siiski hankelepingu sõlmida. Selline võimalus on olemas kehtiva seaduse alusel vaidlustusmenetluses.

3.3 Eelnõu §-ga 3 muudetakse karistusregistri seadust ning lisatakse nimekirjale, kellel on õigus saada karistusregistrist andmeid tasuta, kõik RHS mõistes hankijad, selleks, et kontrollida riigihankes osalejatel kõrvaldamise aluste olemasolu või puudumist. Karistusregistri päring tehakse läbi riigihangete registri. RHS-s sisaldub küll § 182 andmete ristkasutuse kohta, mille kohaselt saab riigihangete registri vastutav ja volitatud töötaja teha päringuid teistesse registritesse. Samas sätestab karistusregistri seadus, et päring sellest registrist on tasuline ning annab nimekirja isikutest, kes saavad teha päringuid tasuta. Seda nimekirja tulebki täiendada, et hankijad saaksid läbi riigihangete registri õiguspäraselt vastavaid päringuid tasuta teha.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõus uusi termineid ei kasutata.

5. Eelnõu vastavus Euroopa õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu on osaliselt seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega.

6. Mõjud

Kavandatavad muudatused ei oma sotsiaalseid mõjusid ega mõjuta loodus- ega elukeskkonda, regionaalarengut, riigi julgeolekut ega välissuhteid.

Enamiku muudatuste puhul on tegemist sellistega, mis aitavad kaasa õigusselguse parandamisele, kuivõrd põhimõttelisi valikuid, mille kasuks seadusandja seadust vastu võttes otsustas, eelnõu raames enamasti ei avata. Seega on tegemist tehniliste muudatustega, mis sihtrühmale märkimisväärselt mõju ei oma. Kuivõrd RHS näol on tegemist menetlusseadusega, puudutavad muudatused põhiosas üksnes sihtrühma töö korraldust. Järgnevalt on eraldi välja toodud need muudatused, mis ei ole pelgalt tehnilised või mille eesmärk ei ole üksnes õigusselguse loomine.

Sihtrühm

Riigihangete seaduse ja seetõttu ka selle muutmisest mõjutatud sihtrühma võib üldistatult jagada kaheks – hankijad ja ettevõtjad.

Hankija on RHS-i kohustatud subjekt, ehk enamasti riik või kohalik omavalitsus oma erinevates väljendustes ja viimaste poolt kontrollitavad või rahastatavad eraõiguslikud juriidilised isikud. Eelnõu koostamisel hetkel on Eestis ca 2000 hankijat, kuid järjepidevalt, st iga aasta hangib nendest umbes kümnendik.

Lisaks mõjutab RHS-i muutmine ka isikuid, kes ei ole hankijaid, kuid kellele RHS-i järgimine on kohustuslikuks tehtud muude õigusaktidega. Selle sihtrühma liikmed on üldistatult isikud, kelle tegevust rahastatakse Euroopa Liidu vahenditest ning kes peavad oma soetuste tegemisel kasutama riigihangete registrit ja järgima riigihanke korraldamise üldpõhimõtteid.

Ettevõtjad on isikud, kes on huvitatud hankijaga lepingulistesse suhetesse astumisest. See ring ei ole piiratud, mille tõttu võib RHS-i mõttes ettevõtjaks olla igaüks, kes pakub asju, teenuseid või ehitustöid nii Eestis, kui ka väljaspool.

6.1 Kavandatav muudatus § 7 lõikes 3

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: ettevõtjad, kes soovivad hankelepingu täitmisse kaasata kolmandate riikide ettevõtjaid

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Hankijal on muudetava sätte alusel võimalik piirata riigihangetes osalemist kolmandatest riikidest ka juhul, kui pakkuja, kes on ise Eesti, mõne teise EL liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi või WTO GPA-ga ühinenud riigi ettevõtja, soovib oma kvalifitseerimistingimustele vastamisel tugineda mõne kolmandatest riikidest pärit ettevõtja näitajatele. Seega võib muudatus mõjutada negatiivselt nende ettevõtjate äritegevuse suunitlust, kes teevad kolmandate riikide ettevõtjatega sellisel moel koostööd. Märkida tuleb, et piirang ei tulene seadusest automaatselt, vaid hankija võib sellise piirangu riigihankes seada. Edaspidi võib seega kolmandate riikide ettevõtjate näitajatele tuginemine olla takistatud, kui hankija sellise piirangu seab.

Mõju ei ole oluline, kuivõrd selliseid ettevõtjaid, kes riigihangetes kolmandatest riikidest pärit ettevõtjatele tuginevad, on üksikud. Enamasti täidavad ettevõtjad kvalifitseerimise tingimused ise või tuginevad teistele Eesti või siis eespool loetletud riikidest pärit ettevõtjatele. Sellise järelduse saab teha Rahandusministeeriumile esitatud nõustamispäringute alusel.

6.2 Kavandatavad muudatused raamlepingut reguleerivates sätetes (muudatused §-s 30)

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudetavad sätted täpsustavad, millistes riigihanke alusdokumentides ja millise täpsusastmega tuleb raamlepingu alusel minikonkursi tulemusel sõlmitava hankelepingu partneri valikuks sätestada pakkumuste hindamise kriteeriumid ja juhul, kui hankija peab seda vajalikuks, täiendavad kvalifitseerimise tingimused. Nii pakkumuste hindamise kriteeriumid kui ka kvalifitseerimise tingimused tuleb sätestada raamlepingu sõlmimiseks esitatud riigihanke alusdokumentides ning lähtuda tuleb samadest sätetest, sh piirangutest, mis on nendele kriteeriumidele ja tingimustele hankemenetlustes.

Muudatus omab mõju sihtrühma töö korraldusele selliselt, et hankijad peavad kogu raamlepingu alusel hankelepingute sõlmimise korralduse põhjalikumalt riigihanget ette valmistades läbi mõtlema, mis võib nii mõnelgi juhul olla päris keeruline ülesanne. Kuni 2019. aasta sügiseni olid hankijad ekslikul arvamusel, et pakkumuste hindamise kriteeriumid ja vajadusel kvalifitseerimise tingimused võivad selguda alles minikonkursil. Selline RHS sätete tõlgendus ei ole aga vastava direktiiviga kooskõlas. Eksimus tuli ilmsiks nõustamistegevuse käigus, millele järgnevalt avaldas Rahandusministeerium oma veebilehel juhise, kuidas tuleks raamlepingus hindamiskriteeriume sätestada ning toimunud on ka mitmed vastavasisulised ettekanded riigihangete koolituste raames. Siiski võib olla, et kõikide hankijateni ei ole õige tõlgendus jõudnud, mistõttu ei ole kõik hankijad asunud oma raamlepingute sõlmimiseks korraldatavaid riigihankeid selliselt ette valmistama. See võib omakorda tuua kaasa vajaduse raamlepingud ennetähtaegselt lõpetada ning korraldada uued riigihanked, mis tõstab ajutiselt hankijate töökoormust.

Õige tõlgendus on läbi rakendusüksuste koolituste jõudnud hankijateni, kelle sõlmitud raamlepingud on rahastatud struktuurivahenditest, millest tulenevalt on ebakõlad raamlepingutes 2020. aasta jooksul parandatud. Seega ei oma muudatus mõju rahastamisotsustele seoses RHS rikkumisega.

Mõju on oluline, kuivõrd raamlepingute sõlmimiseks korraldatakse riigihankeid ca 20% kõikidest hankemenetlusest (2019. aastal korraldati raamlepingu sõlmimiseks 1380 riigihanget, 2018. aastal 1331 riigihanget) ja muudatus puudutab kõiki hankijaid, kuivõrd ühegi hankija puhul ei saa välistada raamlepingu sõlmimise võimalust. Samas tuleb silmas pidada, et kõigi raamlepingu sõlmimiseks korraldatavate hangete puhul ei sõlmita raamlepingut mitme pakkujaga lahtistel tingimustel, vaid raamlepingud võivad olla ka ühe pakkujaga või mitme pakkujaga kinnistel tingimustel, millistel juhtudel minikonkursi ei korraldata ja seega hindamiskriteeriumide sätestamise vajadus puudub.

6.3 Kavandatavad muudatused § 46 lõikes 2 ja § 125 lõikes 4

Valdkond: mõju majandusele (halduskoormus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatustega pikendatakse lihthankemenetluses rahuaega ühelt tööpäevalt kahele tööpäevale ja pakkumuste esitamise miinimumtähtaega asjade ja teenuste puhul viielt tööpäevalt 10-le päevale. Lihthankemenetluses on pakkumuste esitamise tähtajad oluliselt lühemad kui hankemenetluses. Seetõttu on lühem ka aeg, mille jooksul on võimalik saada hankijalt selgitusi riigihanke alusdokumentide kohta. Rahuaja pikendamise eesmärk on vältida olukorda, kus hankija selgitused laekuvad pärast pakkumuste esitamise tähtaga, millisel juhul neist enam ettevõtjatele kasu ei ole. Seega peaks rahuaja pikendamine ühest küljest ettevõtjaid riigihangetel aitama, ent teisest küljest sunnib see ka ettevõtjaid endid veidi kiiremini riigihanke alusdokumente läbi töötama, et õigeaegselt vajalikud küsimused hankijale esitada. Seega mõjutab muudatus ettevõtjate töökoormust.

Muudatus mõjutab riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste töökoormust selliselt, et lihthankemenetluses on võrreldes muudatuse eelse olukorraga hankijatel veidi rohkem aega riigihanke alusdokumentide kohta esitatud küsimused läbi mõelda ja anda sisukamaid vastuseid.

Lihthankemenetluses pakkumuste esitamise tähtaja pikendamine asjade ja teenuste puhul annab ettevõtjatele rohkem aega riigihanke alusdokumentide läbi töötamiseks. Hankijate töökoormust mõjutab muudatus aga teistpidiselt – hankijad peavad lihthankemenetluse läbi viimiseks planeerima veidi rohkem aega.

Igasugused muudatused lihthankemenetluses mõjutavad suurt osa sihtrühmast kuivõrd lihthankemenetluste osakaal kõikidest riigihangete registris alustatud riigihangetest on suur (2019. aastal 36%). Samal ajal ei ole tähtaegade pikendamise mõju oluline, sest tähtaegu pikendatakse vähesel määral.

6.4 Kavandatav muudatus §-s 46¹, § 111 lg-s 5 ja § 114 lg-s 8

Valdkond: mõju majandusele (halduskoormus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatuse kohaselt laieneb ettevõtjate kohustus näidata ja põhjendada ärisaladuse olemasolu pakkumuses kõikides riigihangetes, mitte üksnes hankemenetlustes. See suurendab ettevõtjate halduskoormust, ent mõju ei ole oluline, sest ettevõtja teab, mis on tema ärisaladus ja selle märkimise kohustus ei saa olla riigihanke osalevatele ettevõtjatele uudne.

6.5 Kavandatavad muudatused §-s 47

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatustega korrastatakse otsustest teavitamise regulatsiooni ja ühel juhul viiakse see õiguskaitsemeetmete direktiiviga kooskõlla. Muudatused võivad ebaolulisel määral sihtühma töökoormust suurendada, kuivõrd teavitada tuleb ka otsustest, mida kehtiv seadus sõnaselgelt ette ei näe ning igasugusele riigihanke menetluses tehtavale viimasele otsusele tuleb lisada ka

märke kohaldatava ooteaja kohta. Samas on hankijad juba ammu teadlikud, et kõikidest riigihanke menetluses tehtavatest otsustest tuleb menetluses osalevaid ettevõtjaid teavitada, mistõttu praktika tegelikkuses ei muutu. Samuti on hankijad teadlikud kohaldatava ooteaja osas, sest enne ooteaja lõppu sõlmitud hankeleping on tühine, mistõttu on selline teadmine hankijale ülioluline ning selle märkimine otsusest teavitamisel ei suurenda koormust märkimisväärselt.

6.6 Kavandatavad muudatused §-des 48, 49, 50 ja 156 lg 1 p-s 3

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatustega viiakse läbirääkimistega menetluste kasutamise alused kooskõlla riigihangete direktiividega ning leevendatakse ühel juhul väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetluse kasutamise alust nendes riigihangetes, mille maksumus jääb alla rahvusvahelise piirmäära.

Muudatused ühelt poolt leevendavad erandlike menetluste kasutamise aluseid (muudatused § 48 lg 3 p-s 4, § 49 lg 1 p-s 3 ja § 50 p-s 6) ja teiselt poolt karmistavad neid (muudatus § 49 lg 1 p-s 2 ja § 156 lg 1 p-s 3), mistõttu mõjutavad muudatused menetluste valikut ja seega hankijate töö korraldust. Samas ei ole mõju oluline, kuivõrd erandlike menetluste kasutatakse suhteliselt vähe. 2019. aastal oli riigihangete registris alustatud riigihangetest 0,7% konkurentsipõhised läbirääkimistega hankemenetlused, 0,1% võistlevad dialoogid ja 9% väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetlused.

6.7 Kavandatav muudatus § 72 lg-s 6¹

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse hankijale kohustus teha väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetluses eraldi otsused kas pakkumuse edukaks tunnistamise või hankelepingu sõlmimise kohta olenevalt sellest, kas pakkumuste esitamine oli nõutav või mitte ja kas esitati mitu pakkumust või räägiti läbi mitme ettevõtjaga. Sellega on seotud ka muudatus § 47 lg 1 punktis 11, millega kohustatakse hankijat nendest otsustest teisi menetluses osalenud ettevõtjaid ka teavitama. Muudatus mõjutab veidi hankijate töökoormust, kuivõrd eelnevalt kohustust teha selliseid otsuseid erandlikus menetluses ei olnud. Samas on otsuste tegemine oluline seetõttu, et vastasel korral ei ole täidetud läbipaistvuse ja kontrollitavuse põhimõtte, mis omakorda tagab võrdse kohtlemise põhimõtte järgimise. Teisisõnu vähendab otsuste tegemise ja nendest teavitamise nõue sellise olukorra tekkimist, kus hankija on hankelepingu sõlminud riigihangete seaduse nõudeid rikkudes (näiteks rakendades enda sätestatud hindamiskriteeriume äraspidiselt), ent teistel menetluses osalenud ettevõtjatel puudub täielikult võimalus selle vaidlustamiseks, kuivõrd väljakuulutamisetähtaegade läbirääkimistega hankemenetluses ooteaega kohaldama ei pea ja ettevõtjad saavad oma huvide kahjustamisest teada alles pärast hankelepingu sõlmimist. Seega kaalub vähese töökoormuse tõusu üles võrdse kohtlemise põhimõtte tagamine.

6.8 Kavandatav muudatus § 81 lg-s 2

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega sätestatakse registritörkele, mis tingib pakkumuste või taotluste esitamise tähtaja edasi lükkamise, ajalimit 15 minutit, st kui tõrge kestab vähem kui 15 minutit, ei lükku tähtaeg edasi. Muudatuse tulemusel väheneb hankijate töökoormus registritörke olukordades oluliselt kuivõrd praegusel ajal tingib tähtaja edasi lükkamise igasugune väikseimgi registritörge, mis pakkumuste või taotluste esitamisele tegelikult mitte mingit mõju ei oma. Samas ei esine registritörkeid sugugi tihti ning sellest on mõjutatud üksnes need riigihanked, mille pakkumuste või taotluste esitamise tähtaeg jääb 8 tunni sisse tõrkest arvates. Seega ei ole mõju kokkuvõttes oluline.

6.9 Kavandatavad muudatused § 83 lg-s 7

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega sätestatakse, et hankija märgib hankelepingu rikkumised registrisse 10 päeva jooksul pärast rikkumist sanktsioneeriva meetme rakendamist, mitte enam pärast lepingu lõppemist. Seega mõjutab muudatus hankijate töö korraldust. Samas ei ole mõju negatiivne, kuivõrd info varasem esitamine võimaldab teistes riigihangetes hankelepingu rikkumise tõttu ebausaldusväärseks osutunud ettevõtja kõrvaldada vastupidiselt kehtivale olukorrale, kus hankija nendest asjaoludest üldse teada ei saagi. Riigihangete registri andmetel oli 2019. aastal alustatud hangetest 72 (so alla 1% kõikidest hangetest) sellised, kus hankija oli märkinud, et hankelepingu täitmisel esines rikkumisi, mistõttu ei ole mõju oluline.

6.10 Kavandatav muudatus § 95 lg-s 3

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse kohustus teha eraldi otsus juhul, kui hankija otsustab ülekaalukast avalikust huvist lähtuvalt jätta kohustuslike kõrvaldamise alustega pakkuja või taotleja hankemenetlusest kõrvaldamata. Mõju ei ole oluline, kuivõrd selliseid olukordi peaks ette tulema üliharva. Seaduse kehtivuse ajal (üle 3 aasta) ei ole eelnõu väljatöötajatele teada ühtegi sellist juhtumit.

6.11 Kavandatavad muudatused § 95 lg 4 p-s 1 ja lg-s 4¹

Valdkond: mõju majandusele (halduskoormus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega kaotatakse kohustus kontrollida pakkujatel või taotlejatel kohaliku maksuvõla puudumist, välja arvatud kohaliku omavalitsuse üksused, asutused ja ühendused. Kohaliku maksuvõla puudumist ei ole võimalik kontrollida riigihangete registri vahendusel, kuivõrd puudub ühtne kohalikke maksuvõlglaaseid sisaldav andmebaas. Erand sellest on Tallinna linn, kes on oma kohaliku maksuvõla andmestiku käsitlemise andnud üle Maksu- ja Tolliametile. Seega peavad ettevõtjad kehtiva seaduse kohaselt esitama riigihangetes eraldi hankija asukoha järgi kohaliku maksuvõla tõendi, isegi kui kohalikku maksu kehtestatud ei olnudki, välja arvatud juhul, kui hankija asukoht oli Tallinn. Muudatuse kohaselt sellist tõendit esitama ei pea, kuivõrd kohaliku omavalitsuse üksustel ja asutustel on teave kohaliku maksu ja maksuvõlglaste kohta olemas, seega tõendit nõuda ei tohi ning teised hankijad kohaliku maksuvõlga ei kontrolli. Sellest tulenevalt väheneb sihtrühma halduskoormus.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad, va kohaliku omavalitsuse üksused, asutused ja ühendused

Muudatuse tulemusena väheneb sihtrühma töökoormus veidi, kuivõrd üks kõrvaldamise alus, mida siiani tuli eraldi tõendi põhjal kontrollida, kaob ära.

6.12 Kavandatavad muudatused § 95 lg 4 p-s 13 ja lg-s 7, § 103 lõikes 6¹ ja § 122 lg-s 7¹

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse võimalus hankijatele kaalutleda, kas kõrvaldada riigihankelt selline ettevõtja, kellel on täitmata maksudeklaratsiooni esitamise kohustus koos võimalusega see 3 tööpäeva jooksul esitada ning tekkinud võimalik maksuvõlg tasuda või ajatada. Sama sätestatakse ka tuginetava isiku ja alltöövõtjate kohta. Kuivõrd maksukorralduse seaduse kohaselt ei ole maksuvõlaks olukord, kui maksudeklaratsioon on esitamata ning kehtiv RHS ei võimalda kõrvaldada maksudeklaratsiooni esitamata jätnud pakkujat, on võimalik deklaratsiooni esitamata jätmise kaudu olukord, kus hankelepingut täidab tegelikult maksuvõlglane. Muudatus soodustab maksudeklaratsioonide esitamist nende ettevõtjate poolt, kes soovivad riigihangetel osaleda. Samuti soodustab see maksude õigeaegset tasumist, kuivõrd maksudeklaratsioonist tulenev maksukohustus kuulub täitmisele ning maksuvõlglaased kuuluvad riigihankelt kõrvaldamisele.

6.13 Kavandatav muudatus § 96 lõikes 3¹

Valdkond: mõju majandusele (halduskoormus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse kõrvaldamise aluseid käsitlevasse sättesse võimalus kontrollida kõrvaldamise aluste puudumist ilma täiendavate tõendite esitamiseta, kui vastavad andmed või dokumendid on hankijale andmebaasist tasuta kättesaadavad või on tal need juba olemas. Muudatusega väheneb peamiselt nende välismaiste ettevõtjate halduskoormus, kes osalevad sama hankija riigihangetes korduvalt, kuivõrd eelmises riigihankes esitatud tõend, kui see on

jätkuvalt asjakohane, saab olla kõrvaldamise aluste puudumise tõendiks ka käimasolevas riigihankes ja uut tõendit esitama ei pea.

6.14 Kavandatav muudatus § 97 lõikes 3

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatuse kohaselt on võimalik heastamismeetmeid arvestada ka nendes riigihangetes, mille maksumus jääb alla rahvusvahelist piirmäära. Muudatus soodustab heastamismeetmete võtmist, kuivõrd on suur tõenäosus, et adekvaatsete meetmete korral on võimalik riigihankes edasi osaleda, mis omakorda parandab ettevõtluskultuuri.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatus võib vähesel määral suurendada hankijate töökoormust, kes peavad ka väiksemates riigihangetes võimaldama heastamismeetmete esitamist ning neid hindama. Maksumusega alla rahvusvahelise piirmäära on Eestis põhiosa riigihangetest (2019. aastal 5719 hanget 6883-st). Samas ei ole suurt heastamismeetmete tulva oodata. Heastamismeetmete regulatsiooni kehtivuse ajal on eelnõu koostajatele teadaolevalt esitatud kaks edutut heastamistaotlust.

6.15 Kavandatavad muudatused § 98 lg-tes 5 ja 5¹ ning 104 lg-s 6

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse täpsustus, et hankija ei pea kvalifitseerimise otsust tegema, kui ta ei ole riigihankes kvalifitseerimise tingimusi kehtestanud. Muudatuse tulemusena väheneb veidi hankijate töökoormus, kes ei ole riigihankes kvalifitseerimise tingimusi kehtestanud ja kes ei pea tulevikus enam tegema nõ tühja kvalifitseerimise otsust, millel tegelikult sisu ei olegi.

6.16 Kavandatav muudatus §-s 99

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatus viib RHS regulatsiooni direktiiviga 2014/24/EL kooskõlla, mis likvideerib hankijate eksiarvamuse nagu võiks riigihangetel nõuda sellise siseriikliku tegevusloa või muu erinõude nõudmist, millele laieneb tegelikult teenuste direktiiv (va direktiivis sätestatud erandid) ja millisel juhul on selline nõue ebaseaduslik. See omakorda vähendab rikkumisi riigihangetes ja vähendab finantskorrektsioonide määramise võimalikkust.

6.17 Kavandatavad muudatused § 104 lg-tes 8 – 8²

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatuse kohaselt tuleb minikonkursil eduka pakkuja kõrvaldamise aluseid ja kvalifikatsiooni uuesti kontrollida üksnes siis, kui raamlepingu eeldatav maksumus on vähemalt võrdne rahvusvahelise piirmääraga. Sellest tulenevalt väheneb hankijate töökoormus. 2019. aastal olid kõikidest raamlepingu sõlmimisega lõppenud riigihangetest (1380) üle poole maksumusega alla rahvusvahelise piirmäära (774). Kõik need muidugi ei olnud sellised raamlepingud, kusa hankelepingu sõlmimiseks korraldati minikonkurss. Minikonkurssse korraldati samal perioodil 3836.

6.18 Kavandatavad muudatused § 124 lg 1 p-s 2¹

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega lisatakse võimalus hankijale sõlmitud hankeleping üles öelda või sellest taganeda juhul, kui hankelepingu sõlminud pakkujal esineb hankelepingu täitmise ajal mõni kohustuslik kõrvaldamise alus. Muudatuse tõttu peavad ettevõtjad rohkem jälgima oma tegevust ka pärast hankelepingu sõlmimist ning ei piisa sellest, et näiteks maksuvõlad tasutakse ainult hankemenetluse ajaks, et hankemenetlusest kõrvaldamist vältida. Seega paraneb ettevõtjate ettevõtluskultuur.

6.19 Kavandatavad muudatused § 125 lg-tes 1 ja 5, § 126 lg-tes 3 ja 7, 129 lg-tes 3¹⁻⁴, § 137 lg-s 1, § 138 lg-s 1, § 141 lg-tes 3, 5², 5³ ja 6¹,

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatustega laiendatakse erimenetlustele ja kontsessioonidele mõningaid kehtiva seaduse kohaselt ainult hankemenetlustele kohaldatavaid sätteid, millel on universaalne iseloom. Kehtiva seaduse kohaselt peaks hankijad sellised sätted riigihangete alusdokumentides ise eraldi sätestama, vastasel korral regulatsioon ei laiene. Muudatusega ei pea hankijad enam eraldi sätteid RHAD-i lisama, mistõttu väheneb hankijate töökoormus ning suureneb õigusselgus, kuivõrd samades olukordades kohalduvad samasugused reeglid.

6.20 Kavandatavad muudatused § 125 lg-s 4 ja § 126 lg-s 6¹

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega pikendatakse lihthankemenetluses asjade ja teenuste puhul pakkumuste esitamise miinimumtähtaega ja sätestatakse sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses pakkumuste esitamise

miinimumtähtaeg.. Muudatuse tulemusel on ettevõtjatel veidi rohkem aega pakkumuste ettevalmistamiseks lihthankemenetlustes, kus hankija kasutab pakkumuste esitamise tähtajana seaduses sätestatud miinimumi. Sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluses ei ole enam võimalik olukord, kus selles menetluses määratakse pakkumuste esitamise miinimumtähtaeg lühem kui 15 päeva. Seega saavad ettevõtjad, kes soovivad riigihangetes osaleda, oma tööd paremini korraldada.

6.21 Kavandatav muudatus § 141 lg-s 5¹

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatuse kohaselt on võimalik heastamismeetmeid arvestada ka kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses. Muudatus soodustab heastamismeetmete võtmist, kuivõrd on suur tõenäosus, et adekvaatsete meetmete korral on võimalik riigihankes edasi osaleda, mis omakorda parandab ettevõtluskultuuri.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatus võib vähesel määral suurendada hankijate töökoormust, kes peavad ka kontsessioonilepingu sõlmimise menetluses võimaldama heastamismeetmete esitamist ning neid hindama. Samas ei ole suurt heastamismeetmete tulva oodata. Esiteks ei ole kontsessioonilepingu sõlmimise menetlusi palju, 2019. aastal oli neid 48 (alla 1% kõikidest riigihangetest). Teiseks on heastamismeetmete regulatsiooni kehtivuse ajal eelnõu koostajatele teadaolevalt esitatud vaid kaks edutut heastamistaotlust.

6.22 Kavandatavad muudatused §-s 145 ja 168

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: võrgustikusektori hankijad ja hankijad, kes viivad läbi kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeid

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatusega luuakse õigusselgus, millisest piirmäärast tuleb põhjendamatult madala maksumusega pakkumuste ja alltöövõtjate kontrollimise regulatsiooni kohaldada võrgustikusektori riigihangetes ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetes. Muudatus võib suurendada nende hankijate töökoormust, kes on tõlgendanud vastavaid sätteid selliselt, et neid regulatsioone tuleb kohaldada alates rahvusvahelisest piirmäärast. Selliseid hankeid, mis oleks teoreetiliselt muudatusest mõjutatud, oli 2019. aastal võrgustikusektoris 185 ja kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas 5.

6.23 Kavandatav muudatus §-s 175¹

Valdkond: mõju majandusele (ettevõtluskeskkond ja ettevõtete tegevus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudatuse kohaselt on võimalik riigihanke alusdokumente kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihangetes muuta erandkorras ka pärast taotluste esitamist. Muudatuse mõjul muutub kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas menetlus paindlikumaks, mille tulemusel on võimalik vältida olukordi, kus riigihanke alusdokumentidesse tuleb pärast taotluste esitamist teha muudatusi, ent see ei ole võimalik ja riigihange tuleb kehtetuks tunnistada ning uut menetlust otsast peale alustada. See vähendab ettevõtjate halduskoormust, kuivõrd puudub vajadus eelnevalt kehtetuks tunnistatud, ent põhiosas samasuguses riigihankes uuesti osaleda.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: hankijad, kes viivad läbi kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeid

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Menetluse paindlikum korraldamine ning olukorra välistamine, kus menetlus tuleb kehtetuks tunnistada ning uut alustada vähendab hankijate töökoormust.

6.24 Kavandatav muudatus halduskohtumenetluse seadustikus

Valdkond: mõju majandusele (halduskoormus)

Sihtrühm: riigihangetel osalevad ettevõtjad

Mõju kirjeldus ja olulisus.

Muudetakse esialgse õiguskaitse rakendamist halduskohtumenetluses. Kuivõrd muudatuse kohaselt ei pea need ettevõtjad, kes soovivad riigihangete vaidlustuskomisjoni otsuse edasi kaevata, enam halduskohtumenetluses eraldi esialgse õiguskaitse taotlust esitada, väheneb selle võrra ettevõtjate halduskoormus ja nad saavad keskenduda kohtumenetluses oma huvide kaitsmisele sisuliselt.

7. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks ei ole vaja kehtestada uusi ega muuta olemasolevaid rakendusakte.

8. Jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks ministriumidele ja Riigikantsleile ning arvamuse avaldamiseks .... Lisaks sellele avaldatakse eelnõu eraldi Rahandusministeeriumi veebilehel riigihangete rubriigis.